

ЮВІЛЕЙНА
КНИЖКА

1931 - 1956

JUBILEE BOOK
OF THE
CANADIAN UKRAINIAN YOUTH
ASSOCIATION

TO MARK 25th ANNIVERSARY OF THE FOUNDING
IN CANADA OF THE FIRST UKRAINIAN
YOUTH ORGANIZATION.

1931 — 1956

Compiled by N. L. KOHUSKA

Published by Canadian Ukrainian Youth Association

Printed by Trident Press Ltd., Winnipeg, Man., Canada

1 9 5 6

ЮВІЛЕЙНА КНИЖКА СОЮЗУ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ КАНАДИ

З НАГОДИ 25-ЛІТТЯ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ
ПЕРШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
В КАНАДІ.

1931 — 1956

**J. P. SWITYK — MANAGER
48-UNION BLDG.
CALGARY, ~ - ALBERTA.**

Написала Н. Л. КОГУСЬКА

Видана заходами і коштом СУМК

Друкована в друкарні Видавничої Спільноти Тризуб, Вінніпег, Ман., Канада

1 9 5 6

**J. P. SWITYK — MANAGER
48-UNION BLDG.
CALGARY, ~ - ALBERTA.**

*“Ви будете добрими канадій-
цями, як будете також добрими
українцями.”*

Лорд Твідсмур.

Лорд Твідсмур

Генерал-Губернатор Канади промовляє до українців у Фрейзервуд, Ман., що офіційно відвідав українських поселенців 21 серпня, 1936 року. На столі лежить хліб, яким українці його вітали.

Нас поклик до праці взиває

СУМКІВЦІ, СУМКІВЦІ СТАВАЙМО В РЯДИ,
НАС ПОКЛИК ДО ПРАЦІ ВЗИВАЄ,
В ЗДОРОВОМУ ТІЛІ ЗДОРОВА ДУША,
ДЕ СИЛА ТАМ ВОЛЯ ВІТАЄ.

ЯК СЛАВНО БУВАЛО КОЗАЦЬКІ СИНІ
БОРОЛИСЬ ДО СМЕРТИ ЗАГИНУ,
БОРОТИСЬ БУДЕМО, СУМКІВЦІ, І МИ,
ЗА НАШУ СВЯТУ УКРАЇНУ.

ЛЕТИ ЖЕ, СУМКІВЦЮ, В ДАЛЕКІ СТЕПИ,
У ГОРИ, ЛУГИ ТА ЛИМАНИ,
ПРАПОР НАШ СУМКІВСЬКИЙ ВИСОКО НЕСИ,
ПІД НИМ ХАЙ НАРІД ВІЛЬНИЙ СТАНЕ.

ЯК СЛАВНО БУВАЛО КОЗАЦЬКІ СИНІ
БОРОЛИСЬ ДО СМЕРТИ ЗАГИНУ,
БОРОТИСЬ БУДЕМО, СУМКІВЦІ, І МИ,
ЗА НАШУ СВЯТУ УКРАЇНУ.

РАЗОМ ЖЕ, СУМКІВЦІ, СТАВАЙМО В РЯДИ,
У БІЙ ЗА ПРАПОР ТОЙ, ГЕЙ СМІЛО,
ДО ПРАЦІ ДЛЯ НЕНЬКИ У ВІЧНІ ЧАСИ,
НЕСІМО І ДУШУ І ТІЛО.

ЯК СЛАВНО БУВАЛО КОЗАЦЬКІ СИНІ
БОРОЛИСЬ ДО СМЕРТИ ЗАГИНУ,
БОРОТИСЬ БУДЕМО, СУМКІВЦІ, І МИ,
ЗА НАШУ СВЯТУ УКРАЇНУ.

**J. P. SWITYK ~ MANAGER
48-UNION BLDG.
CALGARY, ~ ~ ALBERTA.**

Члени Генеральної Управи СУМК в Саскатуні, Саск. — 1954—1956.

Перший ряд: Н. Лабюк — провідник, Всес. о. В. Слюзар — капелан, пані А. Сорокан — секретарка, В. Гріба — касієр.
 Другий ряд: В. Пилипів — заст. провідника, О. Стефанюк — інструктор, пані К. Лабюк, М. Сорокан, Е. Мутанік — члени контрольної комісії.

СЛОВО ВІД ГЕНЕРАЛЬНОЇ УПРАВИ СУМК

Гадка видати Ювілейну Книжку Союзу Української Молоді Канади (СУМК) виринула вже кілька літ тому назад, а головню під час з'їзду Союзу Українців Самостійників 1964-го року. Не без того, що провідні одиниці нашої суспільности застановлялися над цією справою і раніше. Видання цієї книжки є результатом дворічної застанови, і виконання її практичних можливостей.

Питання розміру книжки поважно журило тих, що до цього діла бралися. Треба було подумати, щоб книжка вийшла не дуже груба, але щоб і містила якнайбільше історичного матеріалу про розвій молодечої організації СУМК. Треба було подбати, щоб книжка вийшла привабливо назовні й була поважною змістом, бо це ж книжка про історію нашої молоді і для молоді.

Треба було подати історію розвитку молодечої організації СУМК в Канаді так, як то прийнято робити, подаючи взагалі історичні матеріали.

Також треба було подумати й про те, щоб сама мова книжки була приступна для сучасної української молоді в Канаді, бо хоч молодь і володіє цією мовою, але вона для неї все ж трудніша, як для її батьків.

Треба було все це зважити і заангажувати відповідну людину для написання книжки. Треба було найти людину, що посідала б письменницький хист, людину, що особисто знала тему, пережила ті події, про які розповідається в книжці, щоб та людина не з обов'язку, а зі щирости, любови й замилювання взялася до такої поважної і відповідальної праці.

Генеральній Управі СУМК пощастило найти таку людину в особі пані Н. Когуської, яка широко знана нашому українському загалові, — як письменниця, публіцистка й видатна громадська діячка на широкому полі Союзу Українок Канади.

Пані Когуська взяту на себе працю виконала: книжку написала і ось та книжка перед нами.

Генеральна Управа і все членство Союзу Української Молоді Канади висловлює щирю подяку і признання пані

Когуській за успішну, сумлінну і так дбайливо переведену працю.

Дякуємо Вл. панам В. Сарчукові, А. Павликові, П. Крипкевичеві і панні А. Фігус за перегляд рукопису книжки; п. Г. Тижуківі за архівні матеріали.

Щиро дякуємо жертводавцям на Ювілейний Фонд СУМК і всім тим, що прислужилися до видання книжки.

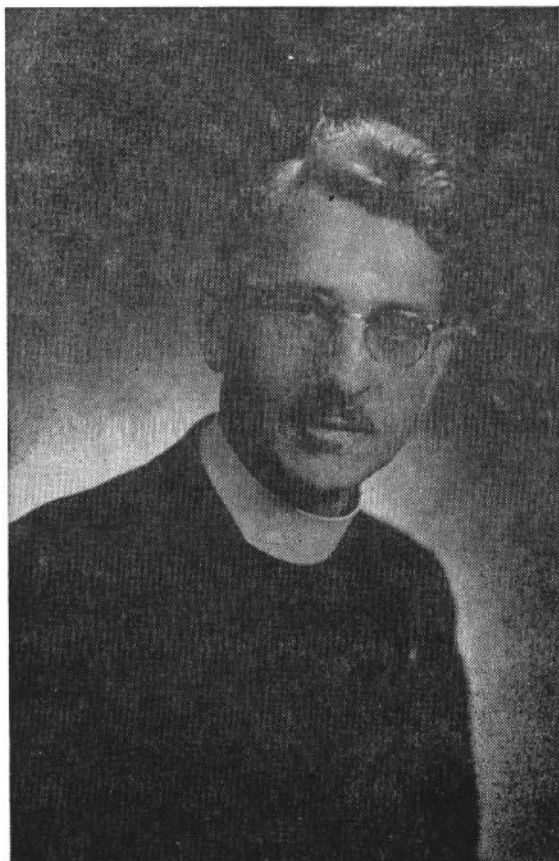
Додаток в англійській мові написав п. В. Сарчук.

Рисунок на обкладинку опрацювала сумківка пані А. Стакурська (Семенко).

Книжка видана. У ній зібрано і кондинсовано подано історію нашої молодечої організації СУМК. В ній згадано багато подій і багато осіб.

Нехай же ця книжка стане не тільки добрим спотадом минулої діяльності наших молодих людей, а нехай вона буде добрим дороговказом для тих, що розуміють потребу громадської праці, для тих у кого б'ється українське серце й які живуть не тільки сьогоднішнім днем, а дивляться наперед на багато років. Віримо, що організація СУМК зробила корисну роботу, видавши цю книжку, і що цю роботу належно оцінить наше суспільство.

Генеральна Управа СУМК,
Саскатун, Саск. 1956.

Впр. о. д-р С. В. Савчук

— голова Президії Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді, перший генеральний провідник і довголітній капелан СУМК.

СЛОВО ДО МОЛОДІ

Дорогі Сумківці!

Чверть століття тому й більше, коли Ваші батьки розбудовували при величезних зусиллях українське церковне та культурно-просвітне життя в Канаді, вони рівночасно журилися й про те, як вони мають підготувати Вас, — своїх дітей і внуків, — для того, щоб Ви могли у свій час зайняти їх місця та належно провадити й далі розбудовувати ту працю, яку вони започаткували. Й вони скоро усвідомили собі, що для цього треба, щоб Ви вже з дитячих літ приучувалися до організаційного та взагалі до громадського життя. — отже треба і самим вчитися, як працювати, й других до праці заохочувати; треба вчитися слухати свого проводу й приготувлятися, щоб самим стати в проводі; треба вже змалку приучуватися до організаційної дисципліни, до самопожертви, до співжиття з другими.

Оце й причина, чому двадцять п'ять років тому в Канаді заіснувала **перша** українська молодеча організація, — Союз Української Молоді Канади, — якої завданням було й є виховувати нашу молодь на гарних, свідомих і корисних членів своєї Церкви й Народу та на свідомих, корисних і добрих горожан Канади.

Можна сміло сказати, що Союз Української Молоді Канади вповні оправдав ті надії, які поклали на нього оснудателі, а свідками того є сотки та тисячі свідомих і характерних людей, які колись стояли в рядах СУМК-у, а нині належать до найсвідомішої частини нашого загалу в Канаді.

Дорогі Сумківці!

Ви належите до славної і заслуженої організації, якої ідеологія показалася одиноко-правдивою для нашого життя у Канаді. Будьте горді зі своєї приналежності до СУМК та несіть високо й гордо сумківський прапор! Як канадійці, будьте горді зі свого національного походження та будьте вірні своїй Українській Православній Церкві!

Плекайте любов у своїх серцях до Рідної Мови, Віри й Культури, та не забувайте Народу, з якого походите!

З сумківським привітом і побажаннями,

о. С. В. Савчук.

Юліан Стечишин

— голова СУС, бувший доголітій ректор Інституту П. Могили в Саскатуші, визначний громадський діяч.

Никола Лабюк

— ген. провідник СУМК, ректор Інституту П. Могили в Саскатуші, один з ідейних учителів.

Василь Сарчук

— доголітій провідник молоді, бувший ректор Інституту П. Могили в Саскатуші, був. ген. провідник СУМК, режисер театральних вистав.

Андрій Павлик

— перший ген. секретар, а опісля ген. провідник СУМК, б. ректор Інституту П. Могили у Вінніпегу.

СЛОВО ВІД СТАРШИХ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ СУМК

Як добрі батьки родини: дбають, щоб дати своїм дітям науку і добре виховання, щоб з часом передати їм те, що самі придбали, так і батьки кожної організації дбають про свою молодь. Вони хочуть ту молодь добре виховати, ввести її в громадське життя, передати їй свій досвід і свої громадські здобутки, щоб та молодь далі будувала те громадське життя.

Союз Українців Самостійників — це перша українська світська організація в Канаді. Він виводить свій родовід від так званого народовецького руху, що почався в Канаді десь в першій десятині цього століття і виявив свою силу 1910 року, коли він почав видавати "Український Голос", — цей перший народний часопис в Канаді. Цей народовецький рух, разом зі своїм органом, видвигнув ідею, що українці в Канаді повинні будувати своє культурне життя своїми власними силами, незалежно від чужої опіки, чужої помочі і чужих впливів. Він видвигнув ідею, що українці у вільному світі повинні бути не слугами для когось, а господарями у своїм культурнім житті. Він видвигнув ідею, що українці в Канаді повинні розвинути свої здібності і виявити свою життєздатність.

З розвитком цієї ідеї в Канаді постали вперед Бурса Коцка, пізніше Інститути ім. Петра Могили і Грушевського (тепер Інститут св. Івана), а 1918 р. постала Українська Греко-Православна Церква. Аж тоді, коли цей рух випробував свої самостійницькі сили на полі виховнім, культурнім і церковнім, він оформився 1927 р. в організацію під назвою: Союз Українців Самостійників (СУС).

Ставши, так би мовити, батьками громадського життя в Канаді, Союз Українців Самостійників зараз заопікувався своєю молоддю і поміг їй зорганізуватися під назвою: Союз Української Молоді Канади (СУМК). Отже й СУМК є першою організацією української молоді в Канаді.

Розуміється, що ця молодеча організація стала частиною старшої організації і прийняла всі головні засади Самостійників.

Цього року Союз Української Молоді Канади має за собою 25-літню історію і нині може похвалитися великими успіхами та здобутками. Вистачить сказати, що заледви чи

знайдеться нині якабудь громадська робота в Канаді, щоб там не було колишніх сумківців, і щоб вони не провадили тої роботи.

СУМК виявив здібність, працьовитість і посвяту для важних громадських справ. Історія сумківців дійсно прекрасна. Сумківці мають заслуги за собою перед українським громадянством в Канаді.

Але на минулих заслугах світ не спляється. Життя йде вперед і приносить відмінні обставини, висуває нові питання, нові проблеми і нові завдання.

Нинішні обставини інші від тих, що були тоді, коли СУМК вперше організувався. Нині й молодь відмінна від колишньої, бо вихована в інших обставинах. Нині крім СУМК є інші молодечі організації з іншими ідеалами, іншими святощами та іншими провідниками. З ними треба провадити конкуренцію. Треба ясного розуміння своїх цілей, своїх ідей і праці, щоб з ними втримати себе на рівні, а ще більше того потрібно, якщо СУМК має даліше відогравати провідну роллю.

Все те дає визов організації Союзу Української Молоді Канади. СУМК мусить пристосуватися до нових обставин і знайти силу та способи їх опанувати, щоб не лише вдержатися на поверхні життя, але й попровадити у майбутнє корисну працю серед української молоді та передавати славні традиції її з покоління в покоління.

Союз Української Молоді Канади розбудовував, провадив і провадить свою діяльність на засадах **самопошани, самодіяльності і самостійності**. Ці засади піднесли його до тої висоти, на якій він дотепер досягнув великі здобутки. Треба пам'ятати, що ці засади є вічні і для одиниці і для цілого народу. Вони є незмінні і всюди та завжди остануться великими і високими ідеалами. Хто буде жити ними і працювати, щоб їх здійснити, той остане сіллю землі, сонцем правди.

Союз Українців Самостійників даліше глибокого заінтересований своєю молоддю і буде старатися дати сумківцям всяку можливу допомогу в розв'язуванні їх проблем і в застосуванні згаданих засад у їхньому житті. Але тої допомоги і її якості треба хотіти і шукати, щоб вона не була згори накинена для тих, що мають даліше будувати своє громадське життя в майбутньому.

Юліан Стечишин,
голова Союзу Українців Самостійників.

ПЕРЕДМОВА

Випускаючи в світ цю історію Союзу Української Молоді Канади, вважаю за потрібне подати деякі пояснення до неї.

Насамперед скажу, що я старалась дати образ пройде-ної 25-літньої праці СУМК в таким світлі, як його бачила й яким він був. З огляду на те, що Генеральна Управа СУМК рішила видати цю ювілейну книгу в обмеженій формі, я вміру можливості придержувалась цього рішення.

Вважала за кінцеве включити в цю історію первісні прояви громадського руху серед українців в Канаді, коли ще не було організації СУМК, бо вона належить до нас. Так само студентські кружки й їх праця побіжно згадана, бо це широка історія, але студентські кружки внесли дуже багато і в майбутню організацію СУМК.

Первісні роки розвою організації СУМК я написала обширно. Треба було з'ясувати певні події й умовини серед яких організація творилась. В дальшій ході праці СУМК я описувала кожен нову ділянку один раз, приміром: з'їзд-жемборі, як він відбувся, яка його програма і т. д. Так само церемонію опису коронації королевої, або констест красномовства. Це на те, щоб читач мав образ, яко воно відбува-лось, які були форми цієї чи іншої імпрези.

Кожної імпрези, що її улаштував СУМК не було можли-во описати, бо відбувались річно десятки окружних з'їздів, коронацій королев окружних, провінціальних і домініаль-них.

Не можливо було також згадати імен провідних моло-дих людей на місцях, хоч їх заслуги є дуже великі. Голов-но українські учителі, які так багато помагали молоді на місцях, а особливо в перших початках.

Тодішнє духовенство Української Греко-Православної Церкви з повною посвятою віддавало свій час і працю і під-держувало СУМК на кожному кроці. Вже хоч би те, що адміністратор цієї Церкви, о. др. С. В. Савчук від са-мих початків був у проводі молоді, а відтак довголітнім Ге-неральним Капеляном та виголосив багато промов до мо-лоді.

У приготуванні цієї історії, як і кожної, були певні труд-

нощі, бо не все бувають під руками упорядковані рекорди діяльності. Жерела до всіх подій і цілої історії СУМК я черпала з річників "Українського Голосу", де описи різних імпрез були порозкидані по різних сторінках; з деяких рекордових книжок, програм і видань.

Складаю подяку Видавничій Спілці Тризуб за користування річниками "Українського Голосу", без яких не було б можливо цієї праці приготувати. Щиро дякую п. Н. Лабюкові, генеральному провідникові СУМК, п. Ю. Стечишинові, голові СУС, і членам комітету цього видання п.п. А. Павликові, В. Сарчукові, А. Крилякевичеві і панні Анні Фігус за перегляд рукопису та завваги, п. Г. Тижуківі за випозичення журналу "Сумківський Голос".

Коли хтось з шановних читачів побачить певні прогалини, себто, що в цій історії не згадано цієї чи іншої події, то на це склались певні причини.

На закінчення скажу, що ця історія призначена не лише для членів СУМК. Багато з тих, що в перших початках творили цю історію, сьогодні вже є між старшим громадянством і вона для них так само писана. Подруге, ця історія дає родичам образ виховальної праці молоді серед свого рідного оточення. І третє — молоді показує її світлі сторінки минулого для кращого майбутнього.

Н. Когуська.

Вінніпег, Ман.
30 травня 1956 р.

ПЕРШІ КРОКИ МОЛОДІ В НАРОДНІЙ РОБОТІ

Перед заснуванням СУМК.

У первісних проявах громадського руху в Канаді бачимо молодих людей ще в піонерських часах. Це було тоді, коли в більшіє скупчених осередках українські поселенці почали будувати Читальні Просвіти і Українські Народні Доми. Число їх поступенно зростало, головню у трьох західних провінціях: Алберті, Саскачевані і Манітобі.

При Читальнях Просвіти засновувались аматорські кружки, в яких збиралась краща молодь, хоч були там і старші. Праця аматорських гуртків нічим не була повязана з собою. Хлопці і дівчата, які належали до аматорських гуртків, сходились на проби, давали представлення і доходи обертали на потреби розбудови своєї льокальної народної інституції та інші народні цілі. З часом з тих аматорських кружків творились церковні і світські хори, які виступали на різних народніх святах.

Перша "Читальня" була заснована в Едмонтоні в Алберті в 1903 році. В Алберті на фармах Петро Зварич організував перший аматорський кружок і перше представлення відіграв він в Бівер Крік ще раніше, як в Едмонтоні.

У Вінніпегу, Ман., перший аматорський кружок відіграв представлення "Сватання на Гончарівці" в 1904 році.

Перший концерт на свято Тараса Шевченка відбувся у Вінніпегу заходами молоді — студентів "Рутеніян Трейнінг Скул" в 1906 році. Ці студенти, покінчивши школу, були першими українськими учителями в державних школах. Розійшовшись опісля по околицях, вони повели велику і національно освідомлюючу роботу.

Пише В. А. Чумер в своїх "Споминах" таке:

"Перша "Читальня" між українцями в Манітобі (на фармах) появилась 1908 року в околиці Лейдівуд, а перша почта Брокенгед. Зорганізували її брати Козярі і В. Храпливий. Перший відчит до членів і молоді в тій читальні виголосив В. А. Чумер, учитель з Бахман школи в Манітобі.

Отже сам автор. Він згадує, що на його відчиті була молодь. В тих часах він і сам був молодим народнім працівником. Орав перші скиби культурної громадської ниви.

Цей самий автор згадує, що в Саскачевані перша “Читальня Просвіти” була зорганізована в 1907 році в околиці Канора. Зорганізували її брати Вівчарі. А в Алберті перша “Читальня Просвіти” на фармах в Мирнам була побудована в 1909 році за старанням Петра і Василя Мельників та Василя й Івана Романюків.

Першою, ширшого культурного значення, була організація українських учителів державних шкіл. Вони скликали свій перший з'їзд, який відбувся у Вінніпегу в 1907 році і на ній створили учительську організацію, яка відіграла таку велику роль в розвитку і поступі українців в Канаді. Основоположниками цієї організації були дуже молоді люди: Я. В. Арсенич, Т. Д. Ферлей, П. Г. Войценко, В. Чумер, Я. Кунінський, Орест Жеребко, А. Новак і ін. Це були люди між 22 і 25 років життя. Були це перші молоді провідники свого народу в Канаді, які протоптували перші стежки на неораній народній ниві.

В 1909 році була зорганізована у Вінніпегу Українська Видавнича Спілка в Канаді, яка в 1910 р. почала видавати часопис “Український Голос”. Перше число “Українського Голосу” вийшло в березні 1910 року. Це був перший український народний часопис, що опирався на власних силах молодих ідейних народних працівників, які посвящали себе для народної справи. Від того часу починається ширша громадська праця, яку розгортав “Український Голос” і надавав напрям цілому українському рухові. І цей рух з кожним роком зростає і до сьогодні він зріс до велетенських розмірів. А це було діло рук молоді, тої невеличкої горстки молодих людей. Ініціаторами заснування Української Видавничої Спілки і видавання “Українського Голосу” були: Т. Д. Ферлей, В. Чумер, В. Кудрик, В. Карпець, П. Г. Войценко, В. Жилич, Г. Сліпченко, Я. В. Арсенич.

Згадує про це у своїх споминах о. В. Кудрик такими словами:

“Гурт, що заснував Українську Видавничу Спілку 1909 року і 1910 року почав видавати “Український Голос” складався з пересічно молодих людей. Найстарші з них могли мати 30 літ, а багато було нижче 30-ти. Це все молоді люди, — мрійники, готові щось робити, а коли треба то й перебоєм йти вперед”.

З часом почали будуватись Українські Народні Доми, як по фармах, так в містечках, і в них велася громадська пра-

ця на взірць “Читалень Просвіти”. І от в тих народніх інституціях українська молодь в Канаді клала перші цеглини під будову громадського життя. Правда, що ця праця не була повязана з собою одним пляном і програмою; кожна місцевість жила власними інтересами. Треба було виплачувати будинки, устаткувати сцени і постарати потрібну умебльовку. Зате на сценах, на скоро улажених підмостках ставились історичні пєси, драми з народного життя, комедії і лунала українська пісня. Це був початковий духовий корм для українців, розрада і клантик свого рідного світу.

Цей, хоч і даєський образ з часів піонерської праці української молоді, дає світау сторінку і в нашій історії. Він — це прелюдія того широкого громадського життя пізніше.

Впреп. прот. о. В. Кудрик

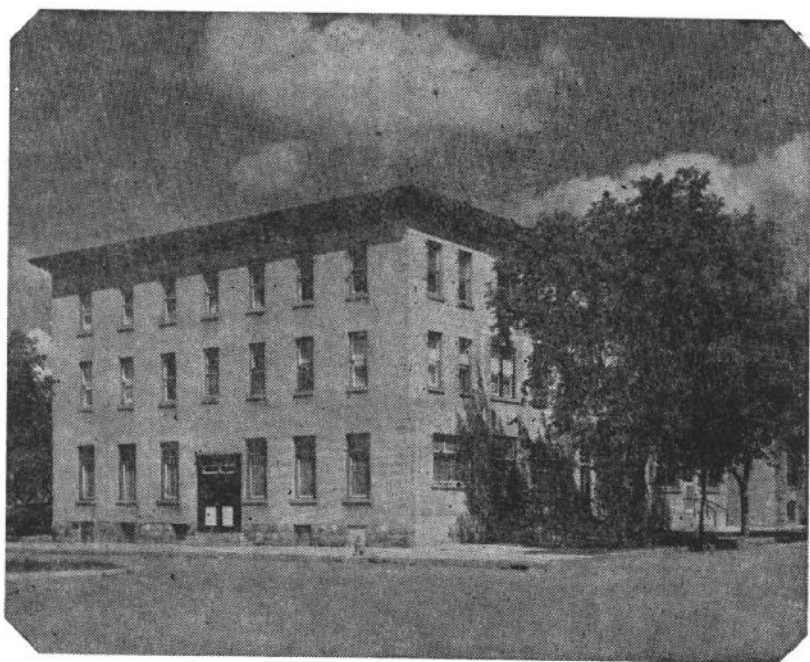
— перший редактор “Українського Голосу” довголітній редактор “Вістника”, письменник. Для СУМК працював пером і живим словом.

ІНСТИТУТ ІМ. ПЕТРА МОГИЛИ ДЛЯ МОЛОДІ

Друга фаза в житті української молоді в Канаді прийшла з часом оснування Інституту ім. Петра Могили в Саскатуні. Інститут для української молоді отворено в 1916 році. Це була важна подія в життю канадійських українців. Ціллю оснувателів Інституту було зібрати українську студіюючу молодь у вищих школах, щоб давати їй відповідну українську осві-

ту і громадське виховання. Програмово Інститут ставав вищою українською школою, де студенти поза державною школою могли вчитись української мови, побирати курси з української історії, літератури і взагалі пізнавати культурні цінності свого народу.

Інститут оснували самі студенти, які ходили до вищих шкіл в Саскатуні. Вони мали там свій студентський кружок, в яким і зродилась перша думка про оснування Інституту. 5 березня 1916 року на зборах вибрано тимчасовий комітет для оснування Інституту до якого увійшли: Й. Богоніс — голова, І. Костюк — касієр, А. Т. Кібзей — секретар, Г. Сліп-

Інститут ім. П. Могили в Саскатуні.

ченко — заст. голови і А. Липка — заст. секретаря. Інші члени комітету: Василь Свистун, О. Мегас, І. Рибчук, А. Крижановський. Головою студентського кружка був тоді Микола Михасів.

Український Інститут, його цілі і його потреби сколихнули українським громадянством. Коли досі кожна місцевість жила своїми власними інтересами, то Інститут кликав всіх до одного, але великого діла. Ініціатори оснування Інституту скликали перший народній з'їзд, який відбувся в

серпні 1916 року. З'їзд був величавий. На нім було присутніх п'ятсот учасників, найбільше з провінції Саскачевану. Це був перший український народний з'їзд в Канаді, що його впливи поширилися опісля і на інші провінції.

Успіх з'їзду та захоплення ширшого громадянства Інститутом треба завдячувати часописові "Український Голос", який до того часу мав вже поважне число читачів. "Український Голос" гарячо пропагував і з'ясовував цілі Інституту, робив заклики до громадянства взяти участь в з'їзді, поміщував оголошення. Опісля боронив Інститут перед чужими впливами і кликав молодь до освіти.

Першого шкільного 1916-17 року українські студенти заповнили Інститут. Були там студенти, що ходили — одні до університету, інші побирали учительський курс так званий "Нормал" і студенти, що ходили до вищої школи "Гайскул". В Інституті вони всі були питомцями. Студенти були обидвох полів — хлопці і дівчата, дівчат було менше.

Інститут фінансувало українське громадянство. Воно складало жертви на потреби освіти для української молоді. Між жертводавцями були дійсні меценати, які давали більші суми грошей. Опісля куплено власний будинок Інституту, на який зложили гроші громадяни.

СТУДЕНТСЬКИЙ КРУЖОК КАМЕНЯРІ

В шкільнім 1917-18 році бачимо організацію української студіючої молоді під назвою "Каменярі". Програма цього студентського кружка була дуже цікава і захоплююча. Вона будила патріотичні почування в молоді, плекала в них віру до своїх здібностей, вела до обов'язків і поривала до творчої праці.

Назву "Каменярі" взяли студенти для себе мотом з поезії Івана Франка "Каменярі":

"Я бачив дивний сон. Немов передомною
Безмірна та пуста і дика площа,
І я, прикований ланцом залізним, стою
Під височезною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любові жар,
І руки в кожного ланці мов гадь обвили,

І плечі кожного додолу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам згори, як грім гримить:
“Лупайте цю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносить і труд, і спрагу, й голод,
Бо вам призначено скалу оцю розбити.

І всі ми, як один підняли вгору руки
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися штуки
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз по раз гримали о кам'яне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти приміли раз у раз,
І п'ядь за п'ядею ми місця здобували —
Хоч не одного там калічили ті скали, —
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кожний з нас те знав, що слави нам не буде
Ні пам'яті в людей за цей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по цій дорозі люди,
Як ми проб'єм її та прорівняєм всюди,
Як наші кості тут під нею зогниють.

Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не багатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали,
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі, ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт:
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й мук,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги гнівнії та сердиті
І нас і нашу мисль і діло те кленуть.

Ми знали це, і в нас не раз душа боліла
І серце рвалося і груди жаль стискав.
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

Отак ми всі йдемо, в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
А щастя всіх прийде по наших аж кістках”.

І. Франко.

В поезії зображена велика вселюдська ідея: працювати для правди з самопожертвою. Кожний студент уважав себе одним з каменярів. Кожний прийшов сюди готуватися взяти в руки молот, щоб ломати тверду скалу народної невідомості, поборювати байдужість і кликати нарід до ідейної творчої праці, до освіти, до економічної незалежності — одним словом підносити свій нарід в Канаді і поставити його нарівні з іншими народами.

Першого року існування студентського кружка в Саскатуні, студенти почали видавати свій власний журнал, який також називався “Каменярі”. Цей журнал по багатьох роках і до сьогодні не стратив своєї свіжості, своєї літературної вартості і тих питань, які обговорювались в журналі.

Ось редакційна стаття “Каменярів” на початку 1919 року:

“Оце випускаємо перше число “Каменярів” на 1919 р.

По вісім-місячнім відпочинку беремо за молот і знов зі словами “Боже помагай” вдаряємо об скалу.

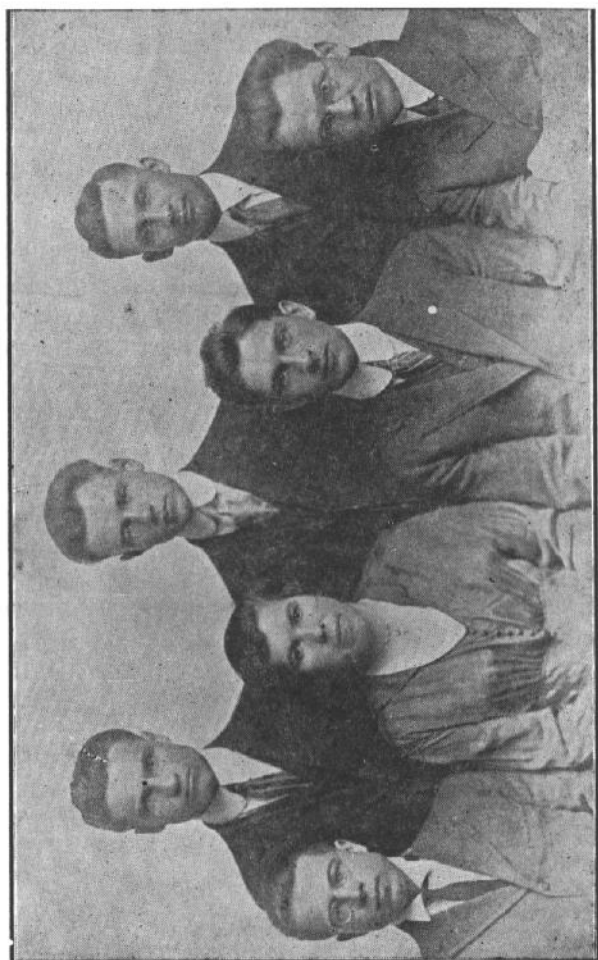
Малий цей наш молот, щоправда, а скала велика та тверда, та все ж віримо, що кожний наш удар, хоч як слабкий, лишить по собі знак на твердім граніті.

Хто не знає тої скали? Вона стоїть на нашій дорозі розвою від віків, і закриває нам собою ясне сонце — сонце правди, сонце волі і поступу.

Віками цілими сотки та тисячі каменярів лупали цю скалу, і хоч не одну каменюку розбили, не один прохід створили, все ж таки вона і до нині осталась велика, тверда, грізна.

День за днем, рік за роком, чути було сильні удари молотів об скалу; день за днем, рік за роком ряди каменя-

рів все більшали та більшали; день за днем, рік за роком все більше та більше падало соняшних лучів на наше про-світне народне поле... Але рівнож, день за днем, рік за роком сотки наших каменярів клали життя на народнім жертвеннику у цієї гори...

Редактори "Каменярів"

Перший ряд, зліва направо: О. Іваз, А. Арабська, С. В. Савчук, С. Б. Микитюк.
Другий ряд: Ю. Стоцишин, А. Бавринюк, Мух. Чортейко.

Та чи це припинювало їх, відбирало охоту до праці? Противно! Упаде каменярь, товариші його похилиять на хвилину голови, опустять руки... Та потім ще з більшою енергією, ще з більшою завзятістю хапають за молоти і з іскріючими очима кидаються на велетня-скалу, і вриваються в її боки.

І чого ж оці каменярі змагаються отак сотнями літ? За що віддають своє життя? За що? Ось за що:

“І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт:
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ”.

Оце мета каменярів, задача і ціль їх життя! Ради кращої долі для свого народу вони віддають з охотою своє життя, і ані на хвилинку не приходять їм на думку відказатися від взятого на себе обов'язку.

“Отак ми всі йдемо, в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.”

Нашим святим обов'язком є ступати слідами наших народніх каменярів. Хоч слабі в нас ще сили, та і ті ми повинні вживати для загального добра. А щобільше, ми мусимо приготуватися, щоб з часом стати в ряди дійсних каменярів, в ряди дійсних борців за права, за волю, за інтереси народні.”

Оце був девіз студентського кружка “Каменярі” і опісля інших студентських кружків, які організувались. В них виросла потужна сила молоді, яка опісля мала великий вплив на молодецьку організацію СУМК.

Дуже яскраво зясував ціль і завдання студентської організації та Інститутів в одній із своїх промов на з'їздах Петро Лазарович, тодішній ректор Інституту ім. М. Грушевського в Едмонтоні:

“Праця Інституту спрямована до досягнення двох тісно з собою пов'язаних цілей. Перша ціль є, щоб викликати й утримувати в молодих студентів здоровий і сильний національний український дух в межах лояльності до нашої прибраної вітчизни Канади. Дух, який би наказував кожному питомцеві бути не лише добрим і корисним горожанином цього краю, але бути також щирим працьовитим членом свого народу.

Друга ціль є, щоб задержати в студентів суто-релігійно-моральний дух. Головно в теперішній час скептицизму, релігійного індеферентизму і всякого руйнуючого “изму”, виховання на релігійних основах уважається національною konieczністю українського народу”.

“Український Голос”, ч. 8, 1931 р.

Ідея студентської організації серед української молоді почала дуже скоро зростати. В 1917 році повстає Інститут ім. Михайла Грушевського в Едмонтоні. І там студенти зорганізували свій студентський кружок з подібною, як в Саскатуні програмою. Ця ідея охоплювала й інші більші осередки, де навіть не було Інститутів, але були студенти, які ходили до вищих шкіл. Вони сходились по домах, відбували свої збори, або льокувались при Народніх Домах. Вони мали, хоч і не офіційний зв'язок з Інститутом в Саскатуні, а опісля в 1927 році створено Централю Студентських Кружків, до якої належали. Головою Централі став Михайло Зюбрак. Це був

Основоположники Централі Українських Студентських Кружків в Саскатуні, Саск.

Перший ряд, зліва направо: О. Івах, М. Бойкович, М. Зюбрак, Н. Мандзюк.
Другий ряд: А. Кожушко, Ів. Пігуляк, Іван Стратійчук, Ів. Давильчук.

ідейний провідник студентської молоді; його заслуги супроти молоді великі. Його численні промови виголошені на з'їздах Інститутів і СУС до сьогодні не втратили своєї свіжості і глибини змісту. Секретарем студентської Централі став Орест Бендас, який положив багато праці на цій пості.

Цікаво все таки бодай згадати ті місцевості де були студентські кружки, бо їх заслуги в громадській роботі великі. Вони не тільки цікавились самі собою і своєю працею, але також працювали серед свого оточення, піддержуючи ін-

ституції місцеві та жертвуючи на інші народні цілі. І так в Саскатуні — перший студентський кружок Каменярі; в Едмонтоні — студентський кружок ім. Адама Коцка; у Вінніпегу -- Прометей; в Ріджайні Саск. — Зоря; в Кемсаку, Саск. — спочатку відділ Каменярів, а з часом прибрав назву ім. Івана Франка; в Канорі, Саск. — Каменярі; в Шіго, Саск. — студентський кружок; в Йорктоні — студентський кружок; в Мус Джьо, Саск. — студентський кружок; в Давфіні, Ман. — ім. Івана Мазени; в Ростерн, Саск. — Молода Україна, в Брендоні, Ман. — Дніпро; в Роблін, Ман. — студентський кружок; в Мікадо, Саск. — А. Чайковського. Є згадка про студентський кружок у Вегревил, як один з перших, він був при Інституті ім. Т. Шевченка. Цей Інститут в 1913 році прилучено до Інститута ім. М. Грушевського в Едмонтоні і всі студенти перейшли до Едмонтону.

Студентські кружки мали свої цікаві й цінні форми життя, які переходили в традицію. Ці форми надавали оригінальної краси і змісту організації. Згадаємо тут студентські кличі. Каменярі в Саскатуні мали такий клич:

“Пугу, козаки!
В Саскатуні бурсаки!
Для народу ростуть сили
В славній бурсі Петра Могили!
Бурса, бурса, бур-бур-сун!
В Саскатун, Саскатун,
Саскатун!

Інший клич, відповідний до місцевости, мав студентський кружок в Канорі, Саск.:

“Жок, жок, жок, тра-ла-ла
Наш кружок Канора,
Нас не спинять скали, гори,
Бо ми студенти з Канори
Знаєм своє святе діло
Працювати щиро, сміло.
Жок, жок, жок, тра-ла-ла
Наш кружок Канора!”

Коли хто з визначних гостей приїжджав до Інституту або на з'їзд, чи з відчитом до місцевости, то студенти вітали його своїм кличем. Це була свого роду пошана до гостя. В цім студенти були спеціально вишколені. Вони збирались в півколо коло гостя і бадьорий клич вилітав з їх грудей з неймо-

вірною швидкістю та справляв могутнє враження на того, хто його вперше чув.

Деякі студентські кружки мали свій окремий журнал. Про Саскатун була вже згадка, що там виходив журнал "Каменярі". У Вінніпегу студенти редагували журнал "Прометей"*). Як назва кружка, так і журналу мали дуже символічне значення.

В цих журналах вироблялись молоді сили на полі журналістики і письменства. В "Каменярах" зустрічаємось з працями визначних нині серед нашого суспільства діячів: С. В. Савчук, теперішній о. д-р С. В. Савчук, голова Президії Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді; Юліян Стечишин, тепер адвокат, який досі написав кілька солідних праць: "Ювілейна книга Інституту", "Граматика" й інші менші та більші праці друкувались в "Українським Голосі", Михайло Стечишин, теперішній суддя в Вінніпегу, Саск., написав кілька історичних праць-розвідок; Савеля Стечишин, журналістка, дописує до часописів і веде Відділ "Довкола Дому" в "Українським Голосі"; Онуфрій Івах, письменник і журналіст; Петро Лазарович, адвокат, живо цікавиться літературою і з його більших праць це розвідка про творчість О. Олеся; Іван Сирник, теперішній редактор "Українського Голосу"; Никола Мандзюк, адвокат в Овкборн, Ман.; Ів. Данильчук, поет і журналіст та провідник молоді і багато інших.

Та найбільш помітна праця студентських кружків була в дебатах, які вони дуже часто улаштували. Спочатку між собою а опісля дебатували Саскатун з Едмонтоном, Вінніпег з Саскатуном, або Канорою і т. д. Студенти з Інституту в Саскатуні дебатували також із студентами університету в Саскатуні. Теми дебат були дуже цікаві і поважні: "Рішено, що Церква є важнішим чинником у державно-народнім житті чим організації економічні". Дебатанти — Петро Лазарович і Іван Сирник — Саскатун; Іван Верхомир і Павло Закус — Едмонтон. Інші теми дебат: "Рішено, що великі люди стали великі завдяки обставинам", "Рішено, що жінки повинні бути відвічальними за всі обов'язки нарівні з чоловіками", "Рішено, що українці в Канаді повинні полагати більше на свої сили, не беручи ніякої помочі від інших народностей". Це

*) Прометей — грецький герой, велетень. Він викрав з неба огонь, щоб принести його людям. За це боги його покарали і прибили до стовпа. Прометей, це образ невтомного людського духа, який поборює перешкоди і змагається за поступ.

тільки кілька тем згаданих тут, щоб зрозуміти, який був характер тих дебат і яку велику користь приносили вони молодим людям.

Подібними до дебат були ораторські контести, або контести красномовства. Ці контести відбувались під час з'їздів. Промови дібрані, краса і мистецтво слова, зміст — все це підносило красу рідної мови, зростало зацікавлення літературою.

Крім того члени студентських кружків провадили іншу народню роботу: давали представлення в користь місцевих організацій, улаштовували концерти на народні свята. Їздили колядувати на потреби Інститутів, приготувляли й виголошували промови на біжучі теми.

З численних дописів, які поміщувались в "Українським Голосі" читаємо про діяльність кружків таке:

"Йорктонські студенти, живучи в такім рухливім окруженні, не сидять тихо. Вони під проводом пана Черевика улаштували оркестру і дають по околицях концерти, а доходи жертвуют на ново-побудовані церкви. Так, молодь, лиш слідами примірних людей йди, а життя ваше й вашого народу багато прикраситься."

І. Шклянка.

"Український Голос", ч. 2, 1929 р.

В Йорктоні між студентами дуже багато праці покладав Мих. Стечишин. Він давав їм лекції історії, граматики, літератури і був душею студентського кружка через довгі роки.

Студентський кружок в Давфіні дав представлення і за ті гроші кружок купив уділ в будові Українського Народного Дому. Концерти, дебати, відчити і праця, як і в інших кружках.

Студентський кружок Адама Коцка у Едмонтоні вислав грошовий дар писменниці О. Кобилянській до Черновець, де писменниця проживала. У відповідь письменниця подякувала їм довгим листом, який був поміщений в "Українським Голосі", ч. 11, 1932 р. Цей кружок також започаткував збірку фондів для О. Кобилянської і по інших кружках.

І так кожний студентський кружок, поза свою програмову працю, щось додавав і збагачував хід народної праці. Живучість цієї молоді організації всюди була помітна.

Між студентами були гарні товариські форми і взаємини. Одні про других знали. Жив бадьорий гумор і молодеча енергія. Творився своєрідний гумор, сатира і дещо з того друкується в студентських журналах.

Між студентами були дійсні майстри слова. Про це свідчить їх праця в студентських журналах: статті, оповідання, гумор, поезія. В 1929 році появляється на сторінках "Українського Голосу" Студентський Відділ. Через цей відділ праця студентської організації набирала все більше значення серед українського суспільства. Звідомлення з діяльності кружків давали широкий образ праці студіюючої молоді в своїй українській організації. До відділу почали дописувати українські студенти з інших країв: бачимо допис з Дітройту, ЗДА., з Румунії. Пізніше був навіязаний листовий контакт з Центральним Союзом Українського Студентства. Через цей відділ в "Українськім Голосі" Централь Студентських Кружків навіязувала взаємини із студентами українцями в східній Канаді — в Торонті, Онт., Монреалі, Кве.

Перші студенти-контестанти красномовства на з'їзді в Саскатуні 1929 року.

Зліва направо: Галя Костивюк з Вінніпегу, Юрко Кіндрачук з Саскатуну і Йосиф Мельник з Едмонтопу.

Закінчуючи цей короткий перебіг історії студентської організації перед заснуванням СУМК і коли та організація піднеслась на такий високий рівень, то в тім були великі заслуги ректорів. Вони були, до певної міри, невидимими моторами руху між молоддю. Вони — це каменярі-провідники, що безупинно трудилися, вкладаючи в цю працю всю свою душу. З тодішніх ректорів особливо відзначилися: Василь Свистун, що був ректором в початках, Юліян Стечишин, який був найдовше, бо вистояв на цім пості 10 років; його заслуги у виховальній праці молоді великі. І не лише, як був ректором, але й тоді, коли повстала організація СУМК, Ю. Стечишин присвячував їй багато уваги: виїздив з відчитами на сумківські імпрези, з'їзди та помагав організаторам в їх роботі.

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ В КАНАДІ

Народні з'їзди, що їх досі скликав Інститут П. Могили в Саскатуні, відбувались кожного року. Започатковано також з'їзди і в двох других провінціях в західній Канаді — Алберті і Манітобі. В Алберті з'їзди відбувались в Едмонтоні, а в Манітобі у Вінніпегу. Опісля в східній Канаді започатковано річні народні з'їзди і вони відбувались найчастіше в Торонті, Онт.

На з'їзди приїжджало старше громадянство і приїжджала також молодь. На з'їздах обговорювались і вирішувались всі важні справи громадського характеру. Найважливішою справою на початках на тих з'їздах були Інститути, їх потреби, їх труднощі. Для виховання молоді в своїх Інститутах старше громадянство робило найбільші зусилля. Але на з'їздах також широко обговорювалось українське питання в Європі. Український нарід в Європі знаходився під окупацією чужих і неприхильних нам народів, які не хотіли визнавати українських земель. Ці пануючі держави переслідували українців, позбавляли їх права навіть культурного розвитку життя і силою та терором змушували коритися їм.

Українське зорганізоване суспільство в Канаді, користуючись свободою слова і демократичним устроєм Канади, ставало в обороні своїх покривджених братів в Україні. Українці в Канаді не раз підіймали голос протесту проти окупантів України, улаштовували протестаційні віча, висилали меморіали до канадійського уряду і Ліги Націй. Бажанням українців

в Канаді було допомогти українському народові в Україні скинути з себе чужі пута насильства і створити від нікого незалежну українську державу на землях України.

Такі з'їзди скликав спочатку Інститут ім. Петра Могили; в Едмонтоні Інститут ім. Михайла Грушевського, а у Вінніпегу був центр українського життя: тут виходив часопис "Український Голос", тут є осідок Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді, якої священники були на-

Мирослав Стечишин
(1883—1947)

— довголітній редактор "Українського Голосу", ідеолог СУС, визначний громадський діяч. Був першим заступником генерального провідника СУМК.

родовцями і багато працювали серед народу на полі просвітнім. Був студентський кружок "Прометей", а з часом і Інститут, філія Інституту в Саскатуні. Були також інші народні установи. На такі з'їзди приїжджали громадяни з різних місцевостей; приїжджали й громадські діячі: священники, учителі, молоді професіоналісти, як адвокати, лікарі.

І от на однім таким з'їзді в 1927 році зорганізовано Централью Союзу Українців Самостійників в Канаді. Це було корисно в першій мірі, бо СУС звільняв Інститути від тої широкої громадської праці, яка наростала. Інститути були перетяжені виховальною роботою молоді. А на місцях, по різних околицях зростало громадське життя і треба було давати провід в роботі. Дальше, були вже й інші центральні установи, як Союз Українок Канади, який створив централью рік перед тим, була Централь Студентських Кружків. І Централь Союзу Українців Самостійників ставала тим об'єднуючим центром, в який входили існуючі тоді вже центральні організації включно з Інститутами. В скорім часі створено Централь Союзу Українських Народніх Домів, яка увійшла в склад СУС та намічено створити українську молодечу організацію, яка також мала бути складовою частиною СУС. На цім з'їзді була обговорена потреба організації української молоді, яка би гуртувала в собі не лише студентів, але всю молодь на місцях. В цій справі було ухвалено резолюцію такого змісту:

"Цей з'їзд припоручає уконституування центрального комітету в складі 7 осіб для переведення в життя організації молодечих гуртків при організаціях, гуртуючих старше громадянство, як при Народніх Домах, Інститутах і Церкві та інших товариствах.

В склад цього комітету входять також чотири члени "екс офіціо" іменню: 3 ректори Інститутів і адміністратор Української Православної Церкви в Канаді".

("У. Г.", ч. 14, стор. 9, 1928 р.).

Думки про потребу організації української молоді нуртували вже від якогось часу. Порушували дуже часто цю справу ректори і студентські кружки. Бо хоч існувала студентська організація, то тисячі української молоді лишались поза її порогами. На з'їзді в Саскатуні в 1926 році про потребу організації молоді говорив П. Кройтор, учитель з Гемтону, Саск. Він пропонував зорганізувати Пласт і приспобити його до канадійських обставин. Справою організації молоді журився і Союз Українок Канади і на з'їзді в Саска-

туні в 1927 році цю справу реферує Катерина Пукіш з Ріджайни. А слідуючого 1928 року справу молодечих гуртків та їх програми широко реферує на з'їзді у Вінніпегу о. С. В. Савчук, а кореферує д-р П. Гуцуляк.

Але погляньмо на околиці, подивімся до місцевих льокальних організацій, до життя молоді. Ми побачимо знов співацькі гуртки, аматорські кружки, які ведуть свою роботу після місцевих льокальних потреб. Їх провідниками є українські учителі, які хоч вчать в державних школах, але живо цікавляться громадською роботою, головню питомці Інститутів і священники. Дуже були популярні мандолінові оркестри і молодь радо вчилась грати на цім легкім інструменті. Правда, що не вся молодь в околиці цікавилась місцевою громадською працею і мала свої дороги, але така молодь була все другорядною, молодь несвідомих родичів, стидалась свого.

В українських околицях учителі державних шкіл вчили дітей української мови і письма по шкільних годинах науки. Це були головню бувші питомці Інститутів. Ці учителі мають окремі великі заслуги серед українського громадянства, бо зробили велику працю, головню на місцях. В інших місцевостях були українські школи при Народніх Домах, або Просвітах удержувані коштом місцевих членів і родичів, що посиляли дітей. В таких школах учили учителі приватні, яких наймала громада. Були це переважно інтелігенти з нової повоєнної еміграції. Приміром Г. Тижук, відомий пізніше організатор СУМК учив в українській школі в Принс Алберт, Саск., Стрий, Алта., Вакав, Саск., Вайта, Ман. В інших місцевостях вчили в українській школі священники Української Православної Церкви.

Виховальна праця в народнім дусі велась і через пресу — “Український Голос”. Через довгі роки знаходився на сторінках “Українського Голосу” “Дитячий Куток”. Діти писали листи до Дідуся Наума, поміщувалися там казочки для дітей. Особливо листування з Дідусем Наумом було корисне. Діти читали свої листи і відповіді на них від Дідуся, який заохочував дітей вчитися української мови. Ось один дуже цікавий лист, який дає образ праці молоді на околиці.

“Мічем, Саск. — Дорогі Дідусю Науме!

Я вже давно писала до Вас. В тім листі хочу написати дещо про дитячий гурток, який zorganizувався при Українськім Народнім Домі ім. Михайла Грушевського.

В березні, майже всі діти, поз'їздилися до Народного

Мандолінова оркестра при У. Н. Домі в Брендоні, Ман. Посередній о. С. Гребенюк. 1928.

Дому на збори. Пані О. Шевчук помагала нам перепроводжувати ці збори. Записував о. Кусий. Насамперед ці діти, котрі хотіли бути членами того гуртка, позаписувалися і і поплатили місячні вкладки по 5 центів. Потому вибрано заряд. Голова — Ю. Токарик, заступник голови — В. Гавриш, рекордовий секретар — Ольга Н. Новосад, фінансовий секретар — Михайло Ю. Марковський, касієр — Юлія О. Ганущак. До контрольної комісії увійшли: Ольга Марковська, Віктор Клюкевич і Володимир Новосад. А. І. Хопотик зістав вибраний заступником рекордового секретаря.

Наше товариство називається Дитяче Товариство Молодий Цвіт. До нього належать діти від 3 до 15 літ. Під проводом учителя пана О. Лукіянчука школярі з нашої школи відіграли представлення. Я думаю, що в кожній околиці, де є українські діти, вони повинні просити старших, щоб зорганізувати дитяче товариство.

Здоровлю Вас, Дідусю і читачів Дитячого Кутка.

Юлька Ганущак.

(У. Г.", ч. 3, стор. 10, 1929 р.).

Були й іншого змісту листи, де діти оповідали про свої успіхи в школі, про свої пригоди, а при тім вчилися і вправлялись в українським письмі. Однак цей лист з Мічем дає нам образ життя доростаючої молоді, якою опікувалось старше громадянство на місцях. І хоч така праця над молоддю може виглядати дрібною, однак вона була основою для пізніше створеної організації СУМК. Правда, що були місцевости де родичі, ані громадянство не подбало про школу в рідній мові. Там діти відчужились від свого. Не знаючи рідної мови, вони почали соромитись за своє незнайство й пізніше, коли навіть попадали в своє оточення, уникали своєї організації. Та поминаючи це, бачимо молодь при праці і бажання своєї організації. Потрібно було лише зібрати цю молодь під один провід і дати їй відповідну програму, так як це мали студентські кружки.

СТУДЕНТСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДНОСИТЬ ПИТАННЯ МОЛОДІ ПОЗА ІНСТИТУТОМ

У звіті діяльності студентських кружків на з'їзді в Саскатуні в 1929 році, Михайло Зюбрак підносить питання молоді, яка знаходиться поза Інститутами. І хоч він мав на

думці студіюючу молодь, то це питання було широке і мало вплив на організування української молоді взагалі. У своїм звіті він сказав таке:

“Шкільна наша молодь є важна для нас понад усе, бо залежно від її виховання буде так або інакше виглядати наша будучність. Руководячись тією певністю, централя робить старання, щоб під своїм омофором обєднати також всіх студентів, що поза бурсами.

Михайло Зюбрак
— перший голова Централі Студентських Клубів, опісля ректор Інституту ім. П. Могили в Саскатуні.

Суддя Михайло Стечишин
— один з оснєвателей Інституту П. Могили, лектор в студентських клубках.

Поверх 30 студентів річно покидає Інституту, покінчивши свої студії. Пропорціонально значно більше українців-студентів кінчає свої студії, що мешкають поза бурсою й котрі не належуть до студентських клубків. Сліпий тільки, або той, який навмисне не хоче бачити, яка колосальна різниця у працездатности національній між ними.”

На цей апель відповів предсідник з'їзду, що вже зроблено начерк пляну організації молоді. Назву передбачають — Союз Української Молоді. Має бути два відділи — дівочий і хлопячий. Внедовзі, мабуть на початку слідуєчого року (1930), плян буде затверджений.

Вибраний на з'їздах комітет опрацював плян, програму організації молоді, статут, який мав бути прийнятий на з'їзді в 1930 році. Студентські кружки далі з ентузіазмом провадили свою роботу та здобували все ширше поле своєї праці. Звідомлення на сторінках "Українського Голосу" з діяльності несло в широкий світ відомости про ідейну роботу народніх каменярів. І так заповідалась організація широких мас молоді, якої зорганізуванням клопотався Союз Українців Самостійників.

НЕПЕРЕДБАЧЕНІ ПОДІИ

На початку 1930 року наспіли непередбачені для українського громадянства в Канаді події. Почали приходити з України тривожні вісти, що большевицька Москва повела страшне переслідування українців: масові арешти українських провідників та селян, починалися процеси, терор, брутальне насильство влади над безборонними. Ціла східня Україна переживала жах та вкрилась жалобою жертв, які падали кожного дня з рук ворога.

До праці негайно став Союз Українців Самостійників разом із своїми складовими організаціями. Провід почав організувати протестаційні віча по цілій Канаді. Створено протестаційний комітет. Переписка з організаціями на місцях, відозви на сторінках "Українського Голосу", вказівки, інформації, виїзд промовців на віча — все це забиало час і увагу. Ось одна з таких відозв, яка дає яскравий образ тих подій, що діялись в Україні й яку акцію повела організація СУС:

"Протестуймо проти червоного терору на Україні!"

"Українці Канади!

З України надходять грізні і тривожні вісти. На українських землях під ярмом большевицької Москви ко-
титься грізна хвиля червоного терору, жертвою якого па-
дуть найкращі сини й доньки українського народу.

Большевицькі наїздники завзялись в останніх часах змести з лиця землі український нарід, як нарід.

Комуністична диктатура зачала недавно новий з чер-
ги, але дуже нагальний масовий і кривавий наступ на ук-
раїнське життя.

Наступ цей йде повною силою і з шаленим розгоном.
Переводяться червоними грабіжниками масові аре-

штування, жертвою яких впали визначні діячі української науки й літератури, професори й студенти середніх і вищих шкіл, діяльні члени з поміж українського селянства і робітництва. Заарештований є учений С. О. Єфремов, член Всеукраїнської Академії Наук; В. М. Чехівський, голова Всеукраїнської Церковної Ради; О. Ю. Германзе, професор Київського Інституту Народної Освіти; Н. В. Ніковський, Р. Ф. Дурдуківський і багато других. Арешти тисячі українців переводяться по цілій Україні.

Ім всім грозять, оперті не на доказах, але на дописах ГПУ (черезвичайки), люті, безпощадні і кровожадні засуди большевицького суду, катування, розстріли, висилки на Соловецькі острови або на Сибір.

Переводяться безнастанні розстріли українських селян. Чи то за те, що вони противляться грабінням большевицьких заушників, чи то для "прикладу" для самого постраху українського населення.

Переводиться насильне вивласнення селян, викидання їх з рідних хат і обертається їх у звичайних "холопів", які мусять відбувати новий рід панщини в так званих совхозах і колхозах.

В плянах червоних катів є в цей спосіб цілковито знищити селянство, як основну клясу українського народу, обернути його в бездомних, безпритульних пролетарів, або фюралів на большевицьких колхозах.

Касуються ті установи, які ще мали бодай вигляд самостійний, як комісаріят земельних справ і передається їх під безпосередню контролю червоної Москви.

Виривають з душі українського народу те, що є основою його моральної сили, його любов до традиції, до своєї культури, до своєї церкви. Новочасні зельмани замикають українські церкви, обезчещують їх, переміняють їх на протирелігійні клуби, театри, а навіть на менажерії і цирки. Молодь напувають лияним духом безвірства й аморальности. Виховують серед українського суспільства донощиків, шпівнів, провокаторів.

Ми не сміємо мовчати, коли там таке пекло творять большевики. Мусимо піднести громовий голос протесту, який має почути цілий культурний світ.

Мусимо шукати і знайти способи боротьби з большевицьким розбишацтвом.

Мусимо боротися з червоними катами доти, доки сліду по них не лишиться.

Кожне українське товариство, кожна українська організація, кожна українська місцевість в Канаді повинна якнайскорше скликати ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ”.

Дальше у відозві йдуть інформації, як скликати й відбувати віча.

Підписаний у цій відозві Центральний Протестаційний Комітет і такі організації:

Союз Українців Самостійників

Інститут П. Могили

Союз Українок Канади

Централа Українських Студентів в Канаді

Союз Українських Народніх Домів.

(“У. Г.”, ч. 6, стор. 5, 1930 р.).

Як провідне так і місцеве громадянство глибоко відчуло цю нову трагедію українського народу. Кожного боліла душа, що довголітні дорібки культури так жорстоко нищаться, що гинуть провідники народу з рук кровожадних ворогів. Та й праця була нагальна. Всюди організувались протестаційні віча, виголошувались промови. Ця подія полонила увагу громадянства, яке на час відсувало свої потреби.

Ще не встигло українське громадянство заспокоїтись після подій червоного терору, як наспіли нові вістки із західної України: Польща переводить масову пацифікацію над українським населенням, нищить народні і просвітні установи, Рідні Школи, кооперативи, ліквідація організацій, арешти і побої населення. Провід СУС знов переводить протестаційні віча, апелює до канадійського уряду, до Ліги Націй, друкує летючки, відозви до громадянства. Крім того збирає жертви і пересилає їх політичним в'язням в Польщі, помагає українським інвалідам. А громадське життя в Канаді у стадії розбудови. Всюди будувались українські церкви, виплачувались Народні Доми і грошева піддержка Інститутів. Все це спадало на руки громадянства, яке несло ці тягари на своїх плечах, яке було насичене непереможною вірою в потребу культурного життя і його розвитку.

До того всього в Канаді в 1930 році починається гостра економічна криза, яка по першій світовій війні охоплювала цілий світ. Фармерські продукти падали на цінах, потягнулись посухи в західних провінціях. Заробітків не було. Десятки тисяч безробітних тинялись без праці, їздили тяга-

ровими вагонами зі сходу на захід і з заходу на схід в надії знайти працю. Багато людей почали побирати державну допомогу — “реліф”. Громадянство, яке своїми грішми щедро піддержувало розвій громадського життя не мало звідки давати пожертв на народні справи.

І. Г. Сирник

— редактор “Українського Голосу”.
Був питомцем Інституту П. Могили в Саскатуні, а опісля там же ректором, брав активну участь в СУМК.
Був головою СУС.

П. І. Лазарович

— громадський діяч, був питомцем Інституту П. Могили в Саскатуні, опісля ректор Інституту М. Грушевського в Едмонтоні. Бувший голова СУС.

Та хоч який був невідрадний стан дальшого розвою громадського життя, провід не опускав рук. Труднощі росли і громадяни зустрічали їх як щось неминуче, вірили, що прийдуть колись кращі часи, але керму в народній роботі треба задержати і робити те, що можливо. Все таки деякі біжучі плями треба було відложити на пізніше.

З причин економічної кризи 14-ий народний з'їзд було рішено скликати лише в Едмонтоні, щоб заощадити видатків подорожі представникам і делегатам. Цей з'їзд відбувся 27, 28 і 29 грудня в Едмонтоні. На цім з'їзді реферував справу молодечої організації о. П. Самець. Було предложено статут організації і він був прийнятий з'їздом.

Хоч 14-ий народний з'їзд не був великий своїм числом

позамісцевих громадян і студентів, то однак заходами Централі Студентських Кружків відбувся ораторський кон-тест. Це вже був другий з ряду кон-тест красномовства, ула-штований студентськими кружками. На цім з'їзді головою Централі Студентських Кружків зістав вибраний Андрій Ми-хайленко, а секретарем Орест Бендас. Михайлю Зюбрак вже сповняв обов'язки ректора Інституту ім. П. Могили.

ПЕРША ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В КАНАДІ

Орли й Орлята

Первісна назва організації української молоді була Ор-ли й Орлята. З'їзд СУС і складових організацій погодився на цю назву в 1930 р., однак в скорім часі, таки на слідуючім з'їзді 1931 року цю назву було змінено на Союз Української Молоді Канади.

Новий 1931-ий рік приніс українській молоді в Канаді найбільший дар — відкрив перед нею широку дорогу до злуки своїх сил і до народної праці серед заслуженого укра-їнського суспільства.

Формувалась перша всеоб'єднуюча українська організа-ція молоді. Кожна молода українка й українець мав при-вілей вступати в її ряди і ставати поруч Каменярів, брати на себе почесні обов'язки, щоб служити українському наро-дові і Канаді. А важним було те, що організація ставала су-цільною. Товариства молоді в різних місцевостях об'єдну-вало в собі: одне приречення, одна програма, один провід, одна емблема, один прапор.

Цікавим в історії організації є її первісна назва — "Ор-ли й Орлята". Комітет, який вкладав цілий проєкт організа-ції, мав на цілі надати їй блискучу назву і тим викликати в молоді захоплення, подібно як мали Каменярі, або Промете-ївці. Назва Орлів і Орлят це ніщо інше як алегорія. Орел це вільний і гордий птах, він цар птахів, він нікому не корить-ся, товаришує лише з такими самими орлами. Розум у ньо-го бистрий. Він любить змагати до вершин, здійматися вго-ру до сонця, до волі. В українській літературі орел займає видне місце, особливо в поетичній творчості:

"Бандуристе, орле сизий!
Добре тобі, брате:
Маєш крила, маєш силу,
Є коли літати!"

Т. Шевченко.

“На дарабах в повідь линуть
Тільки легіні-орли,
Тільки сміливі не гинуть
Серед темряви і мли!”

О. Олесь.

В прозовій літературі знаходимо чимало висловів про орлів:

“Всі звернули свої очі на цього царя верхів, що завис розпростертими на всю ширину своїми крилами на синяві неба...”

Дужим, могутнім помахом широких крил підбився у гору і, посуваючись по великому колі, почав чимраз вище підніматися.

— ...іноді віддав би курячий рід усього світу за один погляд на цей дужий орлиний лет царя гір і верхів”.

А. Крушельницький.

Орел це символ вільної людини, сміливої і поступової. І ця назва була надана на те, щоб серед членів організації молоді плекати любов до волі, до пошанування своєї гідності, щоб вона з низин дрібного життя мала бажання здійматись у височінь людського духа, прямувати вгору і нікому не коритися. Назва молодечої організації Орлів і Орлиць була дуже гарна, глибока своїм змістом і велична своєю символікою.

Структура, чи побудова цієї організації була на лад Січевиків. Те, що тепер називаємо “відділ” називалося “сотня”. Замість провідника був “отаман”, секретар — осаул; касієр — обозний. Назва сотні носила ім'я гетьмана, полковника або визначного діяча з української історії. Заряд відділу називався “сотня старшин”. Сотні складалися часто з меншого числа членів чим сто, або й більшого, однак це була “сотня”. Це було для хлопців. Дівчата мали окремий заряд і з іншими назвами: провідниця, товаришка провідниці, секретарка і касієрка та господиня. І хоч вони всі разом творили одну сотню, то дівчата мали свій заряд. Молодь в організації була поділена на дві групи — молодші від 12 до 16 років. Хлопці називалися Орлята, дівчата — Орлички. Молодша група, то є відділ, називався “Гніздо”. Старша група від 17 років вгору без обмеженого віку називалися Орли й Орлиці. Кожна сотня мала своє число по порядку їх організування.

Ця побудова була відмінною від організації студентської молоді, яка в той час існувала і була на вершку свого розквіту. І хоч у своїй формі організація Орлів і Орлят була дещо скомплікована, то у своїй засаді дуже доцільна. Програма праці, яка була уложена й яку щойно примінювалось до практичного вжитку, була побудована на народньо-виховнім і релігійнім ґрунті. Вступаючи в організацію кожний член складав приречення сповняти свій обов'язок су-

Один з перших відділів Орли й Орляга, сфотог. ч. 5 П. Сагайдачного у Вайті, Манітоба, 1931 року.

проти Бога і народу, повинуватися законові товариства, бути завжди готовим до праці і пожертвування для свого краю і народу. В правилах організації було бути лояльним, платити пошану й вірність до Канадійської Домінії і Бритійської Імперії та любов і пошану до українського народу, мови, віри і звичаїв. Завданням організації було виховувати молодь на взірцевих горожан Канади і позиточних членів українського народу, суспільства, громади. На таких основах організація залишилася і до сьогодні.

Щоб досягати такі завдання, праця організації ґрунтується на культурнім ґрунті. Випробувані способи студентських кружків тут дуже придалися. В багатьох місцевостях бувші члени студентських кружків стали членами Орлів і Орлят. Це головню були учителі державних шкіл, які учили тепер в околицях. Отже в програму праці уведено: дебати, відчити і промови, театральне мистецтво, наука українських народніх танків, вправи, спорт, товариські сходини, зацікавлення і студіювання української літератури, спільне читання, закладання бібліотек. Дівчата зокрема зацікавилися українським ручним народнім мистецтвом — вишивки, мережки, писання писанок. Тут вже давав поміч Союз Українок Канади. Дівчата брали участь в проектах вишивання.

ПЕРШИЙ ОРГАНІЗАТОР МОЛОДІ

Організація СУМК, а в той час ще Орли й Орлята, почала зростати не з-зовні, то є не з центральної установи, але знутри, з відділів на місцях. Праця почалась тоді, коли СУС та Інститути заангажували організатора в особі Григорія Тижука. Це було 1931 року. Г. Тижук два роки перед тим приїхав до Канади, отже належав до повоєнної еміграції. Родом з Волині, молодий, ідейний та щиро відданий справі організації молодії. Сам він переживав чимало гнету та переслідувань під большевицьким пануванням на рідних землях, надивився на страждання свого народу. Бачив він велич відродженої молодії української держави в роках 1917 — 1918. В цій епосі витворився його світогляд. Він розумів велику трагедію свого народу в рідних землях. Приїхавши до Канади, він побачив зорганізованих людей при народній праці, побачив їх боротьбу проти большевизму, побачив їх досягнення і потреби і стає поруч них до народної роботи. Це була організація СУС та Інститути.

Свою працю організатора молоді почав Г. Тижук в не-

відрадных умовах, в часах тяжкої фінансової кризи і безробіття. СУС та Інститути, які так багато клопотались організацією молоді, ледви зводили кінці до купи. Всюди були довги. Особливо терпіли Інститути. Очевидно, що й організатора не було чим оплачувати. Однак Г. Тижук дивився на організаційну працю як на святе діло. Він вірив, що віддає свій час і труд для загального добра народу. І цією великою вірою у своїй душі він умів викликати в молоді охоту до праці і захоплюватися нею.

Свою роботу організатора молоді почав Г. Тижук в Саскачевані. Хоч і перед тим був в Алберті, був знаний в Інституті ім. М. Грушевського, і ще поки почав свою працю

Григорій Тижук
— організатор СУМК.

організатора, дав ряд відчитів в Алберті. Головно виступав проти комуністичної діяльності на місцях. Опісля вчив в українській школі в Саскачевані в місцевостях Вакав і Принс Алберт. Будучи ще учителем в українській школі, він живо цікавився громадською роботою, приготував представлення, виїздив з ними на околиці, давав відчити. Коли появилася статут Орлів і Орлят, він зараз зорганізував два відділи, чи як тоді казали "сотня". Перша місцевість була Тарнополь, друга Гонеймун.

В травні 1931 року Інститут П. Могили в Саскатуні покликав Г. Тижук до Саскатуна й назначив його організатором

молоді. Цією справою в Саскатуні найбільше клопотався: Юліян Стечишин, який був головою дирекції Інституту, також Централя Студентських Клубів і ціла дирекція. Інститут взагалі був колиською, де зродилась та виростала думка про організацію молоді. В Інститутах укладались всі пляни, проекти і програми праці. В червні 1931 року виїхав Г. Тижук в товаристві Юліана і Савелі Стечишин в обїздку по Саскачевані. Савеля Стечишин була тоді головою Союзу Українок Канади і чимало клопоталась організацією молоді.

Перша місцевість, де Г. Тижук почав офіційно працю організатора молоді, була в околиці званій "коло Величка", близько Геффорд, Саск. Приїхавши, він зараз зорганізував сотню Орлів ім. Сірка число 2. В Саскатуні формувалась сотня і перше число лишалось для неї. У своїх споминах Г. Тижук описує про свою працю коло Величка таке:

"Пробув я у Величка п'ять днів. Молодь сходилась кожного вечора і ми вчилися вправ, танків і як виголошувати промови. За той час приготували ми концерт і представлення. В неділю по обіді мої орли вже виставили концерт. Приїхали Юліан і Савеля Стечишин з Саскатуни і виголосили промови. Вони збагатили нашу програму. Орли полисались знаменито."

На подібний лад повів свою працю Г. Тижук і в інших місцевостях. У своїх споминах він згадує багато провідних людей в кожній місцевості: йому допомагають учителі українці, що вчать в державних школах, бувші каменярі, які радо дають свою працю і самі стають в ряди членства. Друге — духовенство Української Православної Церкви проголошує його відчити, заохочує молодь до організації, допомагає їй порадами і працею. Духовенство Православної Церкви щиро клопоталось народною просвітною роботою і часто самі священики давали їй провід в багатьох місцевостях. Коли ж хто приїжджав чи то з відчитом, чи в якій іншій народній цілі, то знаходив в них правдиву батьківську опіку і поміч.

В половині вересня Г. Тижук приїхав до Вінніпегу. Головою СУС був тоді Мирослав Стечишин, редактор "Українського Голосу". На засідання прийшли: о. С. В. Савчук, голова Консисторії УГПЦ, П. Г. Войченко, тодішній управитель "Українського Голосу", Андрій Павлик, ректор Інституту ім. П. Могили у Вінніпегу і Мирослав Стечишин. На цім засі-

данню Г. Тижук дав перший офіційний звіт про організаційну роботу на місцях, оповідав про молодь, її зацікавлення громадською працею, давав свої завваги до проектів праці. Всі були вдоволені, що остаточно переводиться в життя те, що так всіх займало через кілька послідних років. Та враз з працею прийшло чимало турбот і проблем, які треба було розв'язувати.

Одним з важких литань було приміщення, як і де вести канцелярійну працю. В місцевостях, де вже зорганізовано сотні, з ними треба було держати контакт, давати директиви, приймати сотні, членські вкладки й інше. Рішили отже таке приміщення зробити тимчасово в Інституті у Вінніпегу, який був філією Інституту П. Могили в Саскатуні. Інститут знаходився на Кенеді вулиці. Андрій Павлик взяв на себе обов'язок секретаря, бо Г. Тижук далі виїжджав в терен. Оце й була перша центральна установа організації молоді.

По тих нарадах Г. Тижук виїхав до полудневої Манітоби і спинився у Вайті. Він пробув там два тижні. Його робота мала добрі наслідки, бо будучи на місці, він переводив в життя намічену програму. Вчив танків, приготував представлення, переводив проби, вчив молодь виступати з промовами, дебатами, вчив вправ, як переводити збори і взагалі працював в кожній місцевості так, щоб закріпити роботу і передати її в руки вибраного проводу на місці. Наближалася зима, а разом з нею черговий з'їзд СУС і Інститутів.

ПЕРША ОФІЦІАЛЬНА УЧАСТЬ МОЛОДІ В НАРОДНІМ З'ЇЗДІ

Це був 15-тий з черги головний народний з'їзд. Відбувався він в Саскатуні в Інституті П. Могили в грудні 1931 р. Тому, що це були часи важкої економічної кризи в Канаді, зарядчики з'їзду не сподівалися великого числа учасників, однак помилились. На з'їзд з'їхалася велика скількість громадян, так, що Інститут був переповнений. На з'їзді особливо було багато молоді. Це підкреслив у своїй проповіді в церкві о. В. Кудрик, який все цікавився життям і поступом молоді. Він сказав:

“...Між присутніми багато молодих лиць. Хто пам'ятає перші з'їзди і тих людей, що на них приїжджали, то побачить велику різницю. Час робить своє діло і число

піонерів, яких з'їзди завжди дуже радо вітають, рідшає. Потіху можна знайти хіба в тім, що на місце старших з'їжджаються їх сини, щоб взяти участь в нарадах з'їзду."

У своїм дальшій слові о. Кудрик з'ясовує ціль організації за наукою Ісуса Христа:

"Христос згадує про сіль землі. Хто ж є тою сіллю? Нею є якраз той, хто не боїться вийти поза межі особистих інтересів. Той, хто не боїться взяти на плечі хреста — себто жертву, труду, терпіння, клопоту, щоб будувати, піддержувати і захищати велику тривалу і гідну справу.

Коли народи занепадали морально, коли люди звужували себе до особистих інтересів, тоді з'являлися між ними мужі з великою посвятою, такі, що батька, матері, жінки і дітей вирікалися, щоб підносити людей з занепаду.

Такими були колись пророки. Такими були Апостоли. Такими були християни перших віків. В нас одним з таких був Шевченко, Петлюра й інші, що йшли і йдуть за добрим приміром. І ви, що зібрались, є сіллю землі..."

І ось на тім народнім з'їзді була молодь не тільки, як учасники, але вона вже була офіційально зарепрезентована, мала вже свого представника в особі Г. Тижука. Реферат про організацію молоді виголосив на з'їзді о. С. В. Савчук. Григорій Тижук говорив про діяльність і працю на місцях. За той короткий час він зорганізував 8 сотень (відділів) з числом 340 членів. Його погляд на дальший ріст організації був повний оптимізму. Між іншими справами він порушив справу самої назви організації Орли й Орлята та зробив пропозицію змінити назву на Союз Української Молоді Канади, або Чорноморці. З'їзд прийняв його звідомлення дуже тепло, висловив йому подяку за працю і з надіями на її продовження. З'їзд також прийняв його пропозицію назви і від тепер вона почала зватись в скороченню СУМК.

На цім з'їзді був зарепрезентований лише один відділ (сотня) ім. Сірка з Витків двома делегатами в особах Ничика і Заболотного. Ничик зложив привіт від молоді у Витків. Це був офіційальний привіт з молодечого відділу організації СУМК.

Цей народній з'їзд в Саскатуні самий собою був величавий; він був виповнений програмою великих громадсько-суспільних справ. Бо і рік 1931-ий був повний подій, в яких громадянство, згуртоване в СУС відіграло велику роль.

Актуальною справою була польська пацифікація на землях західної України. Провідне громадянство переводило протестаційні віча між українцями по цілій Канаді. До канадійського уряду в Оттаві були вислані петиції і зажалення, в яких оскаржувалось польський уряд за надужиття над українцями в Галичині. На відгук тих зажалень в домініяльнім парламенті в Оттаві назначено було спеціальну дебату. До Оттави СУС вислав делегатів — В. Свистуна й Івана Рурика. Вони пробули там два тижні. Посол Лучкович, який тоді був послом в Оттаві, реферував справу. Петицію вислано також

Катерина Міськів (б. Пукіш)

— була активною в СУМК в Ріджай-ні і на з'їздах. Тепер голова Союзу Українок Канади.

Савеля Стечишин

— довголітня голова Союзу Українок Канади, журналістка. Для СУМК присвячувала багато часу і праці.

до Ліги Націй до Женеві з домаганням політичної свободи і культурного розвитку для українського народу під Польщею та справедливого суду за вчинки польського уряду. В Женеві заступали ці справи українські послы з Галичини: Мілена Рудницька, д-р Олесницький і З. Пеленський.

Посол Лучкович їздив до Галичини і говорив на з'їзді про свій побут там. Крім того СУС постійно переводив грошеві збірки на політичних в'язнів, бо процеси в Галичині відбувалися постійно. Тисячі політичних в'язнів потребували

оборони й піддержки. Постійні збірки на українських інвалідів, на Рідну Школу в Галичині. Свої справи виховальних Інститутів були пекучі. І ось всі ці події скупчуються на з'їзді, щоб обговорити, порадитись, уложити пляни дальшої праці.

В цім з'їзді беруть участь багато провідних громадян: Мирослав Стечишин, Юліян Стечишин, о. С. В. Савчук, о. В. Кудрик, Іван Соломон, Іван Дікур, М. Лучкович, д-р М. Потоцький, Василь Буряник, Я. В. Арсенич, Іван Данильчук, С. Друль, Михайло Зюбрак, Михайло Стечишин, Дмитро Янда, Андрій Павлик, Петро Лазарович, о. Ф. Стратійчук, Е. Вавринюк та багато інших. Студентська молодь репрезентувала себе якнайкраще. Мистецька частина з'їзду була також величава. Концерт відбувається в театрі Роксі. Співає хор під проводом Гассана. І цей з'їзд викликає серед присутної на нім молоді дуже гарне враження.

ПОБОРЮВАННЯ ТРУДНОЩІВ І ПЕРЕШКОД.

Генеральна Управа СУМК, яка тоді називалась Верховна Команда залишилась по з'їзді у Вінніпегу. На першім засіданню Центральної Управи СУС і СУНД вибрано Верховну Команду в такім складі: о. С. В. Савчук — голова, Мирослав Стечишин — заст. голови, Андрій Павлик — секретар. Найбільше обовязків спадало на секретаря. Поорганізовані на місцях сотні потребували порад, помочі і вказівок в роботі. І вже на початку 1932 року Верховна Команда видає обіжника, інформує, веде кореспонденцію. Провід звертає головну увагу на читання своєї літератури, поручує спільне читання і рекомендує книжку "До слави", яку розсилає до сотень. Сотні так само замовляють театральні підручники і звертаються за всякими справами до Верховної Команди. Вся почта тепер скерована на адресу "Українського Голосу", яку там відбирає Андрій Павлик. Ректором Інституту у Вінніпегу став Василь Буряник. Г. Тижук виїхав в обїздку в Манітобі.

Найбільше утруднювало працю брак фондів. Часто не було чим оплатити поштових марок для кореспонденції. Економічна криза не тільки що не зменшувалась, але ще й зростала. Членські вкладки від сотень були дуже мінімальні. Управа не хотіла обтяжувати початкуючі сотні, бо і там був брак грошей. Та сильна віра в почате діло переборює все. Знаходились одиниці, які піддержували справи і потреби

молодечої організації, яка зводилась на ноги. Одним з таких добродіїв, що піддержував своїми грошми СУМК був д-р Михайло Потоцький з Давфину. До нього часто зверталися за фондами, коли приходила крайня потреба і він все давав кілька десятків доларів, що не раз рятувало справу. На тодішні часи це були великі гроші, бо й професіоналісти тоді не мали покладних грошей. Оповідає Андрій Павлик, що одного разу кількох їх вибирається автом до північно-західної Манітоби в справах організаційних, але нема грошей на газоліну. Роздобули між собою стільки, щоб заїхати до Давфину, а там є д-р Потоцький, то він вже їх порятує. Сам він людина ідейна, наскрізь перейнятий ідеологією СУС, радів, коли бачив, що нове покоління українців в Канаді підіймається до культурної праці. І коли до нього зверталися о фінансову допомогу, він радо давав те, що мав.

Помимо тяжких фінансових труднощостей, організація старається бути самостійною у фінансових справах. Про це свідчить лист генерального секретаря, А. Павлика до відділу в Тарнополі, Саск., писаного 1932 року.

“Просимо також вислати свої вкладки, бо нам треба кожного цента, щоб ми могли дати те, що ми уважаємо було б для молоді потрібне. Нам жодна організація не помагає. Ми будемо старатися, щоб наша молода організація також була самостійна”.

А. Павлик підкреслює у своїм листі, що жодна організація не помагає їм фінансово. І це підкреслення було дуже слушне. СУС та Інститути давали молоді далеко важнішу поміч — моральну. Молодь любить бути незалежною, любить сама здобувати, досягати і бути вистарчальною у своїх потребах, бо це ще й побуджує ініціативу.

Г. Тижук виїхав на околиці в Манітобі в організаційній праці. Зима і не легко перебиватися з одної місцевості до другої, однак він витривало виконував свій обов'язок. В “Українським Голосі” почало з'являтися все більше дописів про його роботу серед молоді на місцях. Це викликало зацікавлення в інших місцевостях, де ще не було зорганізованої молоді. Його запрошують з відчитами і в організаційній праці молоді. Він розкладає свій час на тиждень, або на два на кожну місцевість, організує, започатковує роботу й іде далі. У своїх споминах Григорій Тижук згадує ті тяжкі часи подорожування:

"Приїхав до Арборг поїздом і шукаю когось, щоб завіз до Ледвін. Заїхав я туди з одним чоловіком, що привіз дрова до міста на продаж і вертався додому. Звичайно, як фармер господар, він сів на передні півсанки, а я на задні. Коні йдуть звичайним кроком. На дворі мороз 30 нижче зера.

Проїхали ми п'ять миль. Нарешті фірман звернув трошки з дороги і спинив коні. Дав мені тримати віжки а сам пішов до хати, що була віддалена третину милі від дороги. Почекав я на нього хвилин сорок, змерз і зубами дзвоню. Вернувся фармер, їдемо далі, точніше сказати, він їде а я підбігаю, щоб не замерзнути. Нарешті він знову спинив коні і каже до мене:

— Іди направо одну милю, там зверни трошки на північ, там і мешкає Зінковський, якого тобі треба."

Оце образок тих тяжких зусиль, з яким треба було змагатися, щоб досягнути бажаної цілі.

Іншою, мабуть найбільшою перешкодою, була комуністична підривна робота серед молоді, а то й старших на місцях. Де тільки засновувався гурток молоді, з'являлись зараз большевицькі агенти, щоб розбивати молодь української самостійницької організації. Вони агітували проти СУС, висмівали членів проводу молоді, викликали їх на дебати, або прямо улаштовували забави з музикою, вербували туди молодь, частували горілкою. І хоч місцева молодь СУМК не йшла і не зважала на такі залицяння комуністів, то вони вносили багато замішання серед тих, які ще не були членами СУМК. Такий один з перших відділів СУМК був дещо ушкоджений комуністами у Свон Плейн, Саск.

Комуністична організація в тих часах була дуже рухливою в Канаді. Це був їх "золотий вік". Мали вони добрий ґрунт на чім вести пропаганду, бо економічна депресія всім наділа. Большевики лаяли капіталістів і ненавиділи організацію СУС, яка проти політики Москви виступала, п'ятувала роботу комуністів. Комуністи на пропаганду гроші мали з Москви. А в той самий час в Україні Москва вже виморювала голодом мільйони українського народу. Однак були такі, що за юдин гріш продали свою совість, замикали очі і служили ворогові. І такі якраз не жаліли нічого, щоб тільки нищити організацію СУС, яка одинока тоді скидала маску з обличчя комуністичної диктатури та говорила про їх чорні діла перед вільним світом.

Переслідували комуністи й організатора Тижук. Він у своїх відчитих також не жалів слів сказати їм правду, хто вони є та розкривав жакливі картини життя українського народу під большевицьким пануванням.

Одного разу, працюючи між молоддю в Гімлі, Ман., Г. Тижук давав відчит, на яким між присутною публікою було два комуністичних агенти. Один з них заявив, що він є делегатом з Робітничого Дому і чи Г. Тижук погодиться стати на дебату з "товаришем" Капустою, який недавно їздив до Радянського Союзу на звідини. Г. Тижуківі не треба було два рази казати. Назначили дату. Гімля і ціла околиця захоплені тою подією. Всі про це говорять і з нетерпінням очікують дня дебати.

Дебата мала відбутися в Українським Народнім Домі на 3-го лютого. Хоч і зима, але людей з'їхалося дуже багато. Всі цікаві послухати та побачити, що то буде. Вже публіка забрала місця, вже передсідник покликав на сцену дебатантів, але прийшов лише Тижук. Комуністичного лідера Капусти ще нема. Почекали ще трохи і Г. Тижук забирає слово. Пояснює, що Капуста викликав його на дебату і хоче доказувати про комуністичний "рай" в Україні. І ця дебата зараз має відбутися. "Де ж є Капуста?" — питає організатор СУМК. — "Прошу на сцену, будемо дебатувати!" На залі тихо. Публіка починає непокоїтися, чути шепоти. Нараз хтось крикнув: "Капуста осьде!" Всі повернули очі і побачили... велику зелену головку капусти на патику. На залі вибухає довгий нестримний регіт. Треба було зачекати, аж публіка успокійлась. "Товариш" Капуста не з'явився.

І не в одній місцевості велася подібна боротьба.

Виїжджаючи тоді з Гімлі, Григорій Тижук прощав молодь такими словами:

"Молодь, памятайте, що ви є дороговказом для молодшого покоління. Ви можете зробити багато добра для свого народу, бо з ваших уст брешуть рідна мова. Це є той наш дорогоцінний скарб, який незадовго дасть нам можливість засісти вільними в сім'ї вільних народів".

ПЕРШИЙ САМОСТІЙНИЙ ЗДВИГ МОЛОДІ

На літо 1932 року Верховна Команда СУМК скликала перший здвиг молоді — пікник (фестин) в Пайн Ривер, Ман. Ця перша збірня імпреза відбулась дуже гарно. На неї з'їхалося 170 сумківців з трьох місцевостей: Пайн Ривер,

Гейг і Ешвил. З'їхалося велике число старшого громадянства. Фестин почався в неділю по обіді. Три сотні, кожна з своїм сотником на чолі і під проводом організатора Тижука вийшли з Народного Дому в Пайн Ривер з прапорами — канадійським і українським — маршовим кроком під спів:

“Гей, там на горі січ іде,

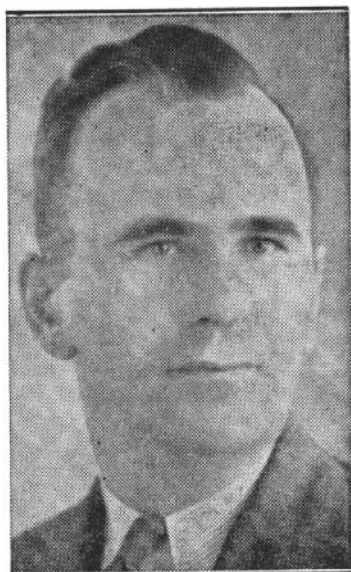
Гей, малиновий стяг несе”,

вмаршували на шкільну площу, де на них вже чекала зібрана публіка. Тут кожна сотня вишикувалась в лаву і гучним “Слава, слава, пане писарю!” привітали генерального секретаря Андрія Павлика з Вінніпегу, з яким приїхав та-

Іван Стратійчук

— секретар Союзу Українців
Самостійників.

Посол І. Р. Соломон

— бувший активний сумківець,
опісля голова СУС.

кож письменник О. Івах. По цім почали відбуватись маршові паради, вправи. Дівчата мали окремі гімнастичні вправи. Публіка була захоплена вишколом і вправами молоді. Та не тільки фізичними виступами пописувались сумківці. На програмі була дебата на тему: “Чи большевиків депортувати з Канади, чи ні”. Дебатанти: І. Сирник і В. Карпак з Гейг; Петро Кравчук і Іван Запорожан з Пайн Ривер. До сумківців промовляли: Андрій Павлик, О. Івах, посол Н. Григорчук та Іван Соломон, який ще тоді був студентом прав.

Пописувались сумківці також в мандоліновій оркестрі. Відбувався констест танків та деклямацій. І так бачимо, що на цім першім спільнім зборі молоді витворюються нові форми, нові способи, які надають молоді зацікавлення, надають їй естетики і краси в громадській праці, які переходять в традицію.

Молодь своїми виступами і промовами провідників, викликала піднесення серед присутніх на цім фестині. Всі побачили, що молодь можна згорнути до народної роботи. А це давало причину надіятися на те, що молодше покоління буде продовжувати народню працю в Канаді. Така думка поживляювала працю і серед старшого громадянства.

І хоч така рухлива робота покищо велась лише в одній провінції Манітобі, там, де був організатор, який підготував виступи, то й в інших провінціях, читаючи про успішну працю в Манітобі, заходились організувати і в себе товариства молоді СУМК. Між численними дописами, що появлялись в "Українським Голосі" можна було це бачити. Ось уривок допису з Транскона, Ман., з 1932 року.

"Читаючи "Український Голос", довідались ми, що організується українська молодь по цілій Канаді. Так само і в нас хотілось би мати зорганізовану молодь."

В іншій місці дописувач із Зелена, Ман., пише:

"На цім місці належиться подяка нашому працівникові п. Тижукові, бо тільки з таких старань наша молодь пізнає любов до свого рідного. Коли п. Тижук сіє такі зерна по всіх закутках Канади, то я вірю, що наша молодь не загине в Канаді. Всяка праця вимагає не тільки охоти й витревалости, але також і рук. Жадна робота не може робитися, коли нема подостатком відповідних людей, щоб її провадили."

В Саскачевані й Алберті почали також організуватись нові сотні. В східній Канаді почався також замітний рух між молоддю. В Монтреалі, Кве., діяв студентський кружок ім. Ів. Котляревського при Українській Православній Церкві св. Софії, який був дуже активний в громадській праці. В Торонті, Онт., при Українським Народнім Домі існувало від якогось часу Товариство "Луг". Члени його звали себе луговиками. І хоч луговики не мали офіційних зв'язків з Верховною Командою СУМК, однак працею одні других цікавились. Опісля вивязалась полеміка через пресу між луго-

виками і СУМК. Луговики уважали себе чомусь старшими в організаційній праці, вірили, що провід молодечої організації належить їм. Заявляють, що працюють по ідеології СУС, однак не виявляють бажання підпорядковуватись Верховній Команді СУМК. Зате в Гемилтоні, Онт., повстає товариство Союз Української Молоді, яке вневдовзі вступає в ряди СУМК. Молодече товариство Луг в Торонті з часом перестало існувати, але натомість заснувався СУМК.

Після цього здвигу молоді СУМК в Пайн Ривер, Андрій Павлик і О. Івах відвідали кілька місцевостей в Манітобі з відчитами в цілях організації молоді на місцях. Ці відчити мали велике значення, бо на них приходило старше громадянство. Промовці присвячували увагу потребам молодечої організації, зясовуючи завдання молоді, апелювали до старших подавати поміч молоді в їх роботі і перестерігали перед комуністичною роботою на місцях.

Другою помітною подією в першому році існування СУМК був окружний з'їзд в Давфіні, Ман., в якому молодь взяла численну участь. В зведенні про цей з'їзд читаємо:

“З'їзд у Давфіні випав дуже величаво. Головно те, що на з'їзді було дуже багато молоді. Майже зі всіх околиць були репрезентанти, які своїми річевими привітами підносили духа всіх присутніх.”

Цей з'їзд складався з 500 учасників, між ними 120 сумківців. Офіційно зарепрезентували себе три сотні: Пайн Ривер, Гейг і Ешвил, які виступали з концертною програмою.

А з'їзд в Давфіні справді був величавий. Давфин, це осередок найбільш заселених українцями околиць північно-західної Манітоби. Самий Давфин від початків громадського руху виявив широку народню свідомість і повів активну працю по ідеології СУС. На цей з'їзд з'їхалися представники різних центральних установ складових організацій СУС: Юліян Стечишин і Савеля Стечишин з Саскатуну, о. С. В. Савчук, Мирослав Стечишин, голова СУС, посол Н. Григорчук, Я. В. Арсенич, д-р Михайло Потоцький, Андрій Павлик, Михайло Стечишин. І. Пресунька говорив на тему “Молодь і просвіта”, Тетяна Кройтор, Василь Буряник, ректор Інституту у Вінніпегу, Г. Тижук, Ковтун. Короткі привітальні промови виголошують: Михайло Ситник, В. Гаврачинський, Івачевський, В. Івачевський, В. Лазарук, Гродзкі, В. Склепович, Павло Яворський, Запорожан, делегат СУМК

з Пайн Ривер, Топоровський, Григорій Соломон, делегат СУМК з Ешвил, В. Перепелюк, Буртняк, делегат СУМК з Гейг, А. Скоробогач, Новицький, Карпак, С. Друль, делегат студентського кружка Каменярі з Саскатуну.

Промовці обговорювали різні питання. Дуже цікава була промова Мирослава Стечишина, редактора "Українського Голосу", який визначався все ідеологічними темами. (Уривок промови):

"Ми маємо боротися проти грозячої нам загибелі

Відділ СУМК в Давфін, Ман., 1942 р.

(асиміляції — Н.К.). В цім помагають нам багато скарби рідної культури — українська пісня, українські танки, вишивки. Наша Церква повинна бути свободна від чужих проводирів та опікунів.

Важне для українців в Канаді також відношення до старого краю. Наша сила і значіння в Канаді є тісно зв'язані з силою та значінням українського народу на рідній землі. Нам всіма силами треба допомагати українському народові збудувати власну державу.

Програму поступовання канадійських українців сформувала в Канаді тільки одна українська організація — Союз Українців Самостійників. Це одинока українська організація, що найшла відповідь на всі життєві питання. Союз Українців Самостійників повстав на життєві досвіді трьох десятиліть української еміграції в Канаді і до цієї організації повинні єднатися всі ширі українці, що дійсно бажають добра своєму народові.”

Вечором відбулась мистецька частина з'їзду. Концерт приготував давфинський студентський кружок ім. І. Мазепи. Другу частину концерту давали сумківці силами трьох сотень. В програму входили сольові співи, музика, хорові співи. Цей виступ сумківців на з'їзді в Давфині закріпив у багатьох членів цієї організації постанову працювати для свого народу. Тим більше, що присутнє старше громадянство на з'їзді дуже тепло вітало цей виступ молоді та давало їй признання за її здібности. Про це згадує у своїх споминах Павло Яворський, другий організатор молоді:

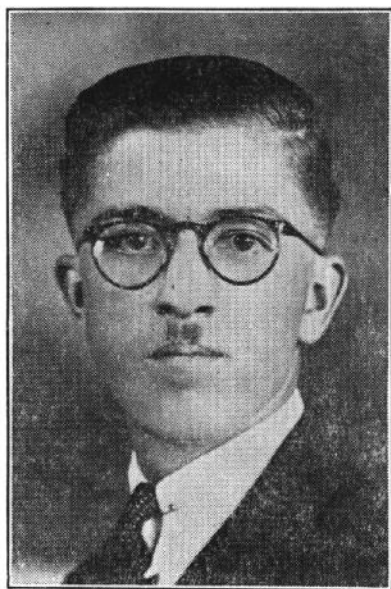
“Моя праця для організації СУМК почалась від народного з'їзду, що відбувся в місті Давфині, Ман.”

ДРУГИЙ ОРГАНІЗАТОР МОЛОДІ

Другим дуже здібним організатором молоді був Павло Яворський. Своїми виступами з промовами він дивував старших, бо був дуже молодий, мав не більше 20 років. Це вже вихований в Канаді молодий громадянин. Він не менше любив Україну і прийшов з ціллю працювати для українського народу. Його відчити були скеровані на теми актуальні, про завдання української молоді тут, в Канаді, про розвій громадського життя, про культурні цінности, які ми маємо й які треба плекати та розвивати. Коли треба було виступати проти комуністів в Канаді, які дуже часто пере-

шкоджали в роботі, він це радо робив, однак, не уважав доцільним витрачувати свої сили на саму боротьбу з большевиками. Цинив більше творчу роботу серед молоді. Кохався в українських народніх танках, співі, красномовстві та організаційній праці взагалі. Своєю широкою вдачею, своїм палким словом він збирав молодь по околицях і вів її на шлях поступу.

Організатором молоді його назначила Верховна Управа СУМК і СУС деь в місяці жовтні 1932 року. Спочатку бачимо його по деяких місцевостях в Манітобі з відчитами, але скоро по тім переїжджає до Саскачевану. Там він вів підготовчу роботу з молоддю на місцях аж до зимового народнього з'їзду в Саскатуні.

Павло Яворський
— організатор СУМК.

Свою працю організатора молоді вів П. Яворський за одним пляном, так само як і Г. Тижук. В кожній місцевості він спинявся на два-три тижні часу. Насамперед він скликав зібрання громадян, давав відчит і назначував день зборів молоді. Це були організаційні збори, на яких переводилось спис членів, вибір заряду. По цім кожного вечора, після денних обовязків, молодь сходилась до Народного Дому. Тут відбувалася наука народніх танків, відбувались проби на

представлення, проби співу, вправи. В міжчасі організатор виголошував кілька промов, на які приходили й старші громадяни. На закінчення праці організатора в місцевості, сумківці давали концерт: виступали з танцями, часом давали дебату, або представлення, короткі промови місцевих членів СУМК, деклямації і спів. Така праця одного чи двох організаторів забирала багато часу, однак це був одинокий спосіб, яким можливо було закріплювати роботу на місцях. Опісля організатора на місцях по його відході заступали українські учителі або й самі місцеві провідники-сотники.

Коли приходив час від'їзду організатора з місцевості, його прощали старші й молодь. Звичайно робили прийняття, висловлювали йому подяку, давали винагороду за працю, оскільки це було можливе. Та й самому організаторові жаль було лишати місцевість і людей з якими він зжився і йти в іншу місцевість та починати наново таку саму роботу. Однак обов'язок його кликав і він спішив йти там, де кликав його нарід, де чекали на нього нові зусилля, нові труди і нові завдання. Найбільшим вдоволенням організатора було це, коли він лишав в місцевості добре зорганізовану роботу, ідейних людей і коли був певний, що по його від'їзді праця буде продовжуватись.

На 16 народнім з'їзді в Саскатуні, який відбувся при кінці 1932 року, П. Яворського призначають організатором молоді на провінцію Алберту, куди й виїжджає в місяці січні.

Коли в Саскачевані й Манітобі, де вже попрацювали організатори, де були вже поорганізовані сотні і молодь проявляла жвавий рух, то в Алберті і Брітіш Колумбії молодь щойно готувалась до праці. Всюди зростало зацікавлення роботою СУМК і приїзд був саме впору. П. Яворський приїхав до Едмонтону на самий український Новий Рік 14 січня, зупинився в Інституті ім. М. Грушевського, а на слідуючий день він виїхав вже в терен і почав свою працю: Мирнам, Петфайндер, Вільнгдон, Прут, Січ-Коломия, Спринг Крік, Федора, Карвел, Смокі Лейк, Алдорино, Кагвин, Стрий й інші. Цілу зиму й весну йдуть на організаційну працю на місцях. А на літо були вже не лише поорганізовані відділи, але й вишколені сотні, які готовились до свого здвигу в Алберті, який дуже величаво відбувся у Смокі Лейк.

Та не така легка була та праця. Згадує її у своїх споминах П. Яворський такими словами:

“...Розвиток нашої організації почався в часах еко-

номічної кризи в Канаді. Та помимо тяжких обставин, дуже скупой винагороди, й не одну милю треба було пройти пішки по провінції Алберта”.

І дійсно треба було великої посвяти зі сторони організаторів. Найбільш дошкульним був переїзд з одної місцевості до другої. І коли організатор не мав грошей на поїзд, чи автобус, то він брав валізки в руки і разом зі всім своїм добром йшов пішки 20 а то й 30 миль.

В Алберті П. Яворський дуже скоро знайшов товаришів до праці. Там таксамо було багато українських учителів, було ідейне громадянство, яке по змозі своїх сил помагало йому. І так на початку 1933 року у трьох провінціях: Манітобі, Саскачевані і Алберті розвивався справжній рух молоді. Лишалась східня Канада, але й там в різних місцевостях українська молодь починала сама творити товариства СУМК.

ПЛОДОВИТИЙ РІК ПРАЦІ І ПОСТУПУ

Наступ комуністів та їх поразка

В 16 народнім з'їзді, який відбувся в Саскатуні при кінці 1932 року, СУМК вже бере участь як зорганізована складова частина СУС. Делегати від 17 відділів репрезентували своє членство. З них п'ять з Манітоби, інші з Саскачевану. За 1932 рік організація СУМК зросла до 24 відділи в числі 1500 членів.

Андрій Павлик, секретар Верховної Управи, даючи звіт діяльності, зробив пропозицію до поправок у статуті СУМК та поширенню програми роботи. Вибрано комісію, яка мала опрацювати додатки до статуту та розглянути програму ширшої діяльності. До комісії були вибрані: Г. Тижук, М. Стечишин, І. Данильчук, А. Павлик і о. С. В. Савчук.

В той самий час на з'їзді в Едмонтоні широко обговорювали справи організації молоді та пляни її праці: Ілля Киріак, І. Мельничук і В. Підручний.

На з'їзді в Саскатуні Г. Тижук виголосив промову про молодь і до молоді. Це піднесло молодь саму перед собою. Вона відчула свою вартість у суспільнім життю і свої завдання в розвоєві дальшої праці. Перед проводом стояло питання дальшої організаційної роботи. Треба було охопити всі ті місцевості, в яких ще немає СУМК. Роботи було на кількох організаторів та фінансові обставини були

такі трудні, що й цих два працювали більше з посвяти, як за винагороду.

На початку 1933 р. Г. Тижук переїжджає до Саскачевану, щоб тут на місцях повести роботу. Того самого року до Саскатуну переїхав і А. Павлик, секретар Верховної Управи СУМК, отже осідок Верховної Управи було перенесено також до Саскатуну, до Інституту П. Могили. Вкладались пляни нової праці серед молоді.

Рік 1933 приносить кілька замітних подій, які звернули на себе увагу громадянства. Деякі з тих подій мали від'ємний вплив на хід організаційної праці молоді. На початку того року повели комуністи в Канаді об'єднаний фронт на "жовтоблакитників" (так вони називали організацію СУС). Наступ пішов за пляном і різними дорогами. Це був тайний наступ, підступний і облудний. В членство Народніх Домів і серед молодь втискалися комуністи, ставали членами з ціллю розбивати товариства. Але вони приходили не як комуністи, але як звичайні члени. Ставши членами, вони не вели там ніякої пропаганди, лише викликали в давніших членів недовіря одні до других, підбурювали членів одні на других, викликали сварки. Це була тактика "вертити з середини". Весь час вони старались маскувати себе і тут то там, здобуваючи прихильність, старались ширити свої часописи чи іншу большевицьку літературу. Однак не довго довелося їм вести таку руйнуючу роботу. СУС відкрив большевицьку тайну й вона стала явною. До рук СУС дісталась брошура, яку видав комуністичний провід в Канаді для своїх членів. Брошура була під назвою: "Розгорнім ударний наступ на жовтоблакитників". В цій брошурі містились всі інформації, як розєднувати членів, всі методи, різні способи, особливо ходило їм про провідників, про яких кажуть: "Творіть бойову єдність з рядовиками і поборюйте лідерів". Отже ходило їм про те, щоб до провідників убити довіря серед членства, підкопати їх авторитет, а тоді й людей без проводу легше вести на манівці.

Маючи в руках факти, СУС видає пересторогу своїм членам, скликає протестаційні віча, осуджує роботу комуністів, розкриває їх заміри, демаскує і торощить їх плян. В "Українськім Голосі" один за другим появляються дописи, статті. Комуністи зокрема були звернули свою увагу на молодь, сподіваючись захопити її у свої руки. Відбій комуністичним заходам перебігає всі провінції, всі товариства по цілій Канаді відбувають віча, п'ятнують роботу наймитів

Москви. І цей відбій був такий сильний, що комуністи на цім наступі нічого не зискали, а навпаки настроїли проти себе все свідоме українське громадянство. І в членів СУМК витворювалась непримирима ненависть і погорда до большевиків. Були такі місцевості, в яких большевикам спочатку вдалось заколотити спокій, але "ці апостоли" скоро вилетіли з членства в місцевих організаціях і не догодили Москві.

Боялася большевицька Москва організації Союзу Українців Самостійників в Канаді. Надто далась вона їм взнаки в часах оборони прав українського народу, коли СУС слав

Письменник Ілля Киріак

— довголітній ген. секретар, а опісля ген. провідник СУМК 1938-39 р.

Поет Ів. Данильчук

— генеральний секретар і генеральний провідник СУМК 1937 р.

апелі до вільного світу проти червоного терору на Україні. І задумали канадійські комуністи знищити її таким дешевим способом.

Десь в той самий час, як СУС демаскував комуністів (1933 р.), прийшли інші проблеми — непорозуміння з ново-прибулими — Стрілецькою Громадою (УНО). Ця політична українська організація сформувалася з повоєнної еміграції. З існуючими в Канаді організаціями СУС УНО (Україн-

ське Національне Обеднання) не згоджувалось. СУС не хотів прийняти їх політичної програми, бо був наскрізь демократичним. Служив своєму народові в Україні в цілому, стояв на принципах горожанства Канади, сповняв роль амбасадора у визвольному рухові України і з жодною політичною партією, яка мала свій провід поза межами Канади не вязав себе. УНО, привізнивши свою політичну програму, намагалось прищепити її існуючим в Канаді організаціям. І коли це їм не вдалось, почало ворогувати на СУС. УНО всю свою увагу звертало на старий край, на політичну роботу. Про розвій життя тут УНО не хотіло турбуватись, воно в нього не вірило. Вся зроблена досі в Канаді українська робота не мала в очах членів УНО вартости і вони не признавали ніяких заслуг в українській роботі існуючим організаціям. І не лише що не піддержували тих організацій, але почали виявляти всюди свій партійний шовінізм. Заложили свій власний часопис "Новий Шлях". Це була перша група українців, яка вносила незгоду в українське зорганізоване життя в Канаді.

Це взаїмоборювання не було приємним для СУС. Зустрінулось два різні поняття про роль українців в Канаді. Почалась полеміка через пресу і сутички з провідниками. Були випадки, коли члени УНО нападали на представників СУС на відчитих. В Содборі, Онт., в 1937 році члени УНО счинили бучу під час відчиту І. Данильчука. Однак СУС витривало проходив цю непотрібну боротьбу і своєї ідеології, вирощеної на досвіді десятиліть, міняти не збирався. Він знав, що його становище правильне. Принцип був занадто сильний. Молодь складової організації СУС вела свою працю, не зважаючи на перешкоди, але більші сутички серед молоді в цім напрямі приходять пізніше.

В 1933 році мала відбутись Світова Вистава в Шікаго. Українські організації в Галичині й Америці готували український відділ. Йшли пляни будови українського павільйону. На ту ціль переводились збірки по цілій Канаді і СУМК, хоч самий провадив свою працю з обмеженими видатками, прикладає свої руки до цього діла і збирає пожертви на потреби українського відділу у Світовій Виставі в Шікаго. Під час Світової Вистави в Шікаго відбувався Конгрес Молоді. Від СУМК, як представник, поїхав на той Конгрес Молоді А. Павлик, генеральний секретар. Він виголосив на Конгресі промову про роботу, пляни і досягнення СУМК.

СУМК ДЛЯ "УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

З весною 1933 року сумківці стають при важній народній праці — ангажують себе до участі в кампанії за поширенням "Українського Голосу", за здобуванням нових передплатників і переводять збірки та улаштовують підприємства на пресовий фонд. Цю кампанію організує Верховна Управа СУМК. В "Українським Голосі" в місяці квітні появляється відозва такого змісту:

"ОЦИМ ПРОГОЛОШУЄМО КОНТЕСТ НА ЗБИРАННЯ ПЕРЕДПЛАТ НА "УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" ЧЛЕНАМИ СУМК. ЦЕЙ КОНТЕСТ ДАЄ СУМКІВЦЯМ СПРОМОГУ ЗБАГАТИТИ БІБЛІОТЕКИ ЇХ ВІДДІЛІВ, А ТАКОЖ ВИГРАТИ НАГОРОДУ НА СВІТОВУ ВИСТАВУ ЗБІЖЖЯ, ЯКА ВІБУДЕТЬСЯ ЦЬОГО РОКУ В РІДЖАЙНІ, САСК.

НА ДНЯХ БУДУТЬ РОЗІСЛАНІ ПРО КОНТЕСТ ПОВНІ ІНФОРМАЦІЇ.

ПРОСИМО НАШЕ ГРОМАДЯНСТВО ПІДДЕРЖАТИ ЦЕЙ КОНТЕСТ МІЖ НАШОЮ МОЛОДДЮ".

Верховна Управа СУМК.
(“У. Г.”, ч. 17, 1933 р.).

Спосіб кампанії був дуже цікавий, і він захоплює сумківців по цілій Канаді. Це були змагання, що їх виповідали сотні одні другим, або й іншим молодечим товариствам, які не були ще відділами СУМК. Сотня 50-та ім. Богуна в Тюллон, Ман., викликала на змагання луговиків, молодече товариство при Українським Народнім Домі в Торонті, яке на відклик здобуває 7 нових передплатників "Українського Голосу". Сотня 56-та СУМК ім. Гонти в Келд (Косів), Ман., викликала на змагання молодече товариство "Запорозьська Січ" в Монреалі, яке у відповідь здобуває 20 нових передплатників і від себе проголошує нагороди тим сотням СУМК, які в протягу одного місяця зберуть 15 нових передплатників. Почалась, як вони жартуючи називали, "війна" за перемогу у важній народній справі.

Відомий фейлетоніст С. Курилів присвячує свій один фейлетон цій кампанії, обіцяє один фейлетон в нагороду тим, що здобудуть першенство, звертає увагу старшого громадянство про працю СУМК в цілім і каже:

"...Я, громадяни, заздрошу сумківцям. Ті, як пчоли працюють: збирають нових передплатників, збирають на

пресовий фонд "Українського Голосу", виступають публично зі своїми вправами, гартують душу й тіло, ростуть на правдивих борців свого народу."

Цим С. Курилів дає виклик старшому громадянству, ставлячи сумківців за взірць. Сумківці в Тюлон, Ман., одержали від С. Курилова обіцяну нагороду — нарис — "Іван Богун".

Дівоче товариство Рання Зоря, відділ СУМК при Соборі св. Покрови у Вінніпегу улаштовує чайне прийняття і передає з нього прихід \$27.50 на пресовий фонд "Українського Голосу". В інших місцевостях СУМК при кожній нагоді: на весіллях, забавах, зборах переводить пожертви на пресовий фонд. В тих часах економічної кризи для "Українського Голосу" була це велика поміч. Часопис поносив великі втрати через безробіття. Багато людей були на реліфі і не мали чим оплачувати "Українського Голосу". Видавництво боргувало передплатникам і само ледви зводило кінці до купи. Потреби "Українського Голосу" були великі, але ще більшою потребою був "Український Голос". Він був трибуною українського народу в Канаді. Через нього велася вся народня праця. На його сторінках відзеркалювались всі важніші події в Канаді, в Україні і в світі. І "Український Голос" своїм словом, своїм голосом, своїм напрямом єднав тих порозкиданих по широких просторах Канади людей в одну громаду. Адресар "Українського Голосу" не раз служив сумківцям в їх початковій роботі; організатор, виїжджаючи в незнайому місцевість вибирав імя першого ліпшого передплатника, до нього вдавався і знаходив всяку піддержку і поміч у початкуючій роботі СУМК на місці.

Молодь була рада, що їй поручено таке важне діло і кинулась до праці, в якій себе дуже гарно виявила. "Український Голос" оцінив працю молоді в цій кампанії. Нагороду — подорож на Світову Виставу Збіжжя до Ріджайни одержав відділ СУМК в Мус Джьо, Саск.

Того самого року на сторінках "Українського Голосу" появляється "Відділ СУМК". В числі 42 "Українського Голосу" з 18 жовтня 1933 року знаходиться перший раз окремий "ВІДДІЛ СУМК" і в нім заклик:

"Організація СУМК має свої власні справи, які не раз треба обговорити в часописі прилюдно. Для того ми отво-

ряємо в нашому часописі окремий відділ п. н. "ВІДДІЛ СУМК".

Сподіваємось, що сумкізці будуть стало дописувати до цього відділу про свою діяльність і старатись, щоб він завжди був цікавий."

І так на сторінках "Українського Голосу" почали з'являтись дописи з життя і праці СУМК та інші цікаві праці для молоді. Тут українська молодь пробує своїх сил на полі журналістики а то й письменства.

Відділ СУМК ім. Богуна в Тюлоні, Ман.,

ДЖЕМБОРІ-З'ІЗДИ

Це були перші самостійні сумківські з'їзди, які почались в 1933 році. Такі з'їзди відбувались звичайно літню порою, по більшій часті на фармах, або в менших містах, де був Народний Дім, або Церква. Ці з'їзди дуже цікаві своєю програмою, своїм характером і були дійсними здвигами молоді.

Кожний відділ СУМК приготувався до джемборі-з'їзду, який відбувався в поблиській місцевості. В програму входили вправи, хоріві і сольові пісні, деклямації, короткі промови, інструментальні точки, а опісля увійшло в програму красномовство. Це були контестові пописи, в які були включені також однострої, які кожний відділ мав окремо, прапори, що їх сумківці кожного відділу самі виготовляли.

На такі з'їзди СУМК все запрошував з промовою когось з провідників СУС, Союзу Українок Канади, або й інших гостей-бесідників. Часто промовляв там хтось з англійців, мейор міста, або хтось з визначних канадійців, який був поблизу й якого запрошував СУМК. На таких джемборі-з'їздах бувало часто й до тисячі учасників, бо вслід за молоддю їхало і старше громадянство з різних околиць, де мало нагоду почути цінних промов та стрінутись одні з одними.

Джемборі-з'їзди відбувались звичайно в неділю рано. Починались Богослуженням в церкві, а коли в котрій місцевості неможливо було зарядити Богослуження, бо священик мав бути в іншій громаді, то всі сумківці йшли до церкви, проспівали кілька церковних пісень, помолились Богу і йшли до Народного Дому. Там був спільний обід, який готувало жіноче товариство, відділ Союзу Українок Канади. По обіді починалась програма на площі, яку вперед вибирали, ставляли браму, декорували її зеленню і написали на лентях "ВІТАЙТЕ ГОСТІ" і імя місцевої сотні. Це був обов'язок місцевої сотні подбати про декорацію і площу. Тут всі сотні формувались в окремі відділи на чолі із своїм провідниками, ставали на позір і на команду головного організатора співали канадійський гімн "О, Канадо". По цім йшли привіти. Вітала сотні Верховна Управа СУМК, а за нею йшов привіт від кожної сотні, від їх провідників чи провідниць. Це була дуже гарна форма і вона викликала приємне й величне враження на присутніх. По привітах починався маршовий похід кожної сотні і вправи. Коли кожна сотня перейшла свої вправи, зливались всі сотні в одну групу і всі

разом виконували вправи і маршовий похід. Всі вправи і похід робились під співи: "Не пора, не пора", "Гей там на горі", "Нумо, браття, до зброї", "Сумківці, Сумківці, ставаймо в ряди". Ця пісня стала основним гимном СУМК. Були й інші пісні до вправ і кожна сотня вибирала собі такі вправи в такт пісні, які їй були найбільш до вподоби.

По скінченню вправ сумківці знов уставлялись в ряди і вислухували промов запрошених бесідників. Плили образи, думки, висвітлювались ідеали про завдання молоді. І все це западало глибоко в молоді серця. По промовах відбувалась спортова частина — гра в галку (бейсбол). І щойно ввечері починалась мистецька частина з'їзду — концерт. Кожна сотня мала свої точки на програмі і їх програма переходила одна за другою. Тут також були компетенції і тому кожна сотня старалась приготувати якнайкращі точки. На залі сиділи вибрані судді, які слідили за кожним рухом, щоб правильно означити право переможцям. Дуже цікаво описує вкоротці про один з таких джемборі-з'їздів Іван Данильчук, поет і заслужений народний працівник в Канаді, який багато цікавився життям і працею молоді і був часто на їх зїздах, як представник Централі СУС:

"Джемборі-з'їзд СУМК у Вонда дуже успішний"

Поверх 800 людей присутніх

"В неділю рано, дня 16 липня, дзвонили дзвони в Українській Православній Церкві коло Вонди. Тоді саме з усіх сторін їхали молоді сумківці на свій перший джемборі-з'їзд, що мав відбутися коло самої церкви в Українським Народнім Домі ім. С. Петлюри.

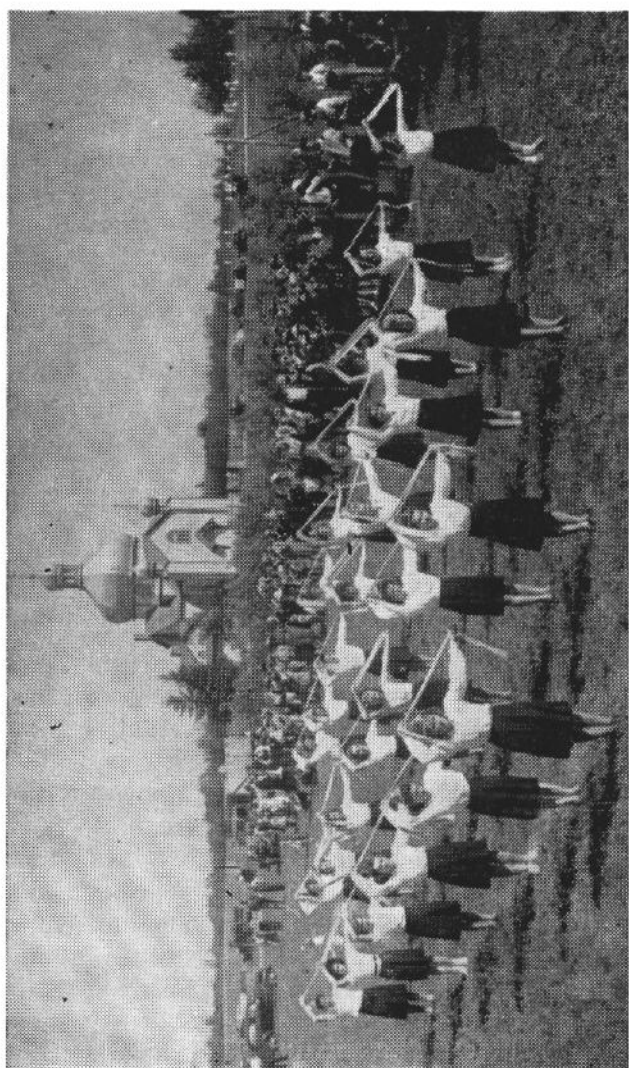
Їхали з гамірливого Саскатуну, з посухою навіщеної околиці Мічем, з широко знаного вже давніше Ст. Джулієн. Також з далекого Єлов Крік та лісистого Тарнополя провадили свої громади п.п. Гаук, Габора та Кіндрачук. З забутого Бон Мадон л. Корпан привіз своїх молодих людей.

Після такої далекої дороги та після Богослуження і дуже річевої проповіді о. І. Кусого, прийшла пора на обід і ціла велика громада засіла до спільного стола. Жіноче товариство, якого головою є тепер пані А. Магус, мусіло незвичайно добре все уплянувати, щоб заспокоїти голод всіх прибувших гостей.

По добрім обіді кожна сотня сумківців уладилась в

ряди і всі разом при співучасті великого числа старших громадян вислухали привітальних промов представників чи представниць сотень. Привіти виголошували: п.п. Личак з Вонди, Гнатюк з Тарнополя, Войціхівський з Бон Мадон, Лунь з Райнолдс, Гавриш з Ст. Джулієн, Федейко зі Сквер Гил, Марковський з Саскатуну, Макулович з Мус Джьо та панна Марковська з Мічем.

Виголосили промови п.п. Г. Тижук, Г. Сліпченко, В. Буряник, І. Данильчук, Никифоруk та о. Кусий.

Сумківки роблять вправи до пісні "Дай нам Боже в добрий час", на з'їзді в Гронлнд, Саск., округ Збруч.

Після того були вправи всіх сотень під проводом Тижука і кожна сотня поодинокі під проводом власних сотників. Сотні відбули походи, вправи вільноруч зі співами та будували вежі. Кожна сотня мала свій прапор. Судді дали остаточно свій вирок щодо компетенції. Нагороду за однострій призначено сотні з Ст. Джулієн; нагороду за вправи сотні з Мічем а за найгарніший прапор дістала призначення сотня з Вонди. Тепер слідувала спільна перекуска і настав час на вечірню програму.

Програма концерту почалась трохи пізно, але була надзвичайно багата, бо кожна сотня приготувала одну хорову пісню, один танок, одну деклямацію, один інструментальний виступ та коротку промову.

Треба признати, що сотні з Єлов Крік та Тарнополя пописались надзвичайно добре, так, ніби взаміну за слабший попис у вправах. Хор під проводом п. В. Гаука з Єлов Крік представляв добре вишколення. Учителю М. Габора приготував, мабуть перший раз, виїмки зі "Слово о Полку Ігоря" в такий оригінальний спосіб і дав таку інтродукцію, що заслуговує на призначення.

Під час вечірньої програми п. Мих. Гринюк виголосив дуже річевий відчит на тему: "Наша відповідальність перед будучиною".

Ціле зібрання в гарно удекорованім Народнім Домі затрималось до пізньої ночі. Захоплення всієї великої публіки тривало весь час. Можна сказати, що настрої був надзвичайно гарний і він пророкує ще більші успіхи на слідуєчий рік."

"У.Г., ч. 30, стор. 7, 1933 р.

Це образ одного з багатьох джемборі-з'їздів, які відбувались і в наступних роках і які започатковано в 1933 році. Вони викликали підйом, як серед молоді, так і серед старших.

Таких джемборі-з'їздів в 1933 році відбулось у трьох західних провінціях Канади 7. В Саскачевані — Геффорд, Витків, Ріджайні і Вонді; в Манітобі — Мерідейл і Ешвил; в Алберті, де працював організатор П. Яворський, відбувся величавий джемборі-з'їзд в Смокі Лейк в липні. А восени відбулись в Алберті ще два окружних з'їзди: в Стрій і Вилінгдон. Алберта дорівнювала праці СУМК в Манітобі і Саскачевані.

Дуже цікавий був джемборі-з'їзд в Ріджайні, Саск., сто-

лиці Саскачевану. В той самий час відбувалася в Ріджайні Світова Вистава Збіжжя. Це було 23 липня. На цей з'їзд крім сумківців зіхалося поважне число і старшого громадянства; всім цікаво було бути і на Світовій Виставі Збіжжя і на сумківському з'їзді. Сумківці також мали нагоду оглянути Світову Виставу. На цім з'їзді до молоді промовляли: В. Сарчук, В. Підручний, Г. Романчич, І. Шклянка, д-р М. Потоцький, д-р П. Потоцький, І. Д. Стратійчук. Деякі сумківці їхали на цей з'їзд по 200 і 300 миль. На цім з'їзді СУМК промовляв майор міста Ріджайни.

Не менш величавим був джемборі-з'їзд у Ешвил, Ман., на яким було присутніх 1000 учасників. Головну промову до молоді про горожанські обов'язки виголосив посол Н. Григорчук.

ПОПУЛЯРНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ТАНКІВ СЕРЕД МОЛОДІ

Василь Авраменко, творець народних танків.

В концертних виступах молоді замітну роль відігравали українські народні танки. Молодь була захоплена ними. В кожній місцевості, де перебував організатор, він вів навчання народних танків, і вони у великій мірі приваблювали молодь. Опісля в концертних програмах на з'їздах всюди відбувались виступи з народними танками, а пізніше навіть і контести.

Треба нам знати, що українські народні танки в Канаді започатковано в кілька років перед заснуванням СУМК. Це мистецтво до Канади привіз відомий артист балетмайстер Василь Авраменко. Василь Авраменко приїхав з України до Канади в 1926 році і почав свою першу школу в Торонті, Онт., до якої uczало 100 учнів. Вперше він вивів вишколених танцюристів на канадійську сцену під час світової вистави. Краса українських танків в народних строях викликала велике захоплення як серед своїх та і серед інших народностей, бо тисячі глядачів, а між ними й туристи з різних частин світу вперше приглядалися цьому мистецтву. Через 20 днів виступали українські танцюристи на цій сцені в Торонті та захоплювали глядачів. Про красу українських народних танків почала писати преса англійська й українська.

Інститут П. Могили в Саскатуні рішив започаткувати в себе курс українських танків для молоді. На запрошення Інституту в травні 1927 р. до Саскатуна приїхав Василь Авраменко з двома інструкторами — І. Пігуляком і В. Мошу-

ком. Школу українських танців було започатковано в Саскатуні, де навчання вів І. Пігуляк. В. Авраменко і В. Мошук поїхали до Едмонтону і там також започатковано курс українських народніх танків. Це були перші такі школи народніх танків у західній Канаді і до кожної з них вчащало около 100 учнів, а між ними також студенти Інститутів.

Українські народні танки стали дуже популярними і коли повстала організація СУМК, то в її програмі дуже видне місце почали займати навчання танків: Гопак, Катерина, Козачок подільський, Аркан, Гонивітер, Журавель, Гречаники,

Василь Авраменко

— артист-балетмайстер.

Гонта, Запорозький герць, Чумаки й інші. Молодь кинулось справляти собі народні строї для виступів, захоплювалася наукою танків, залюбки вчащала на них, з замилюванням виступала з ним на сценах.

Балетмайстер Василь Авраменко ціле своє життя посвятив для відтворення цього українського народного мистецтва. Він бачив у нім красу і славу цілої лицарської доби козащини, славу свого народу в танку так само як і в пісні. І з присипаної порохом давнини він добуває славу бувальщину, удосконалює її і виводить перед очі цілого світу, вертає в руки свого народу загублену дорожнечину з скарбниці народної культури. Тим то й для організації СУМК В. Авраменко зробив велику прислугу і багато причинився тим, що молодь так полюбила.

СУМК СТАЄ НА ТРИВКИХ ОСНОВАХ.

Нові додатки в статуті СУМК

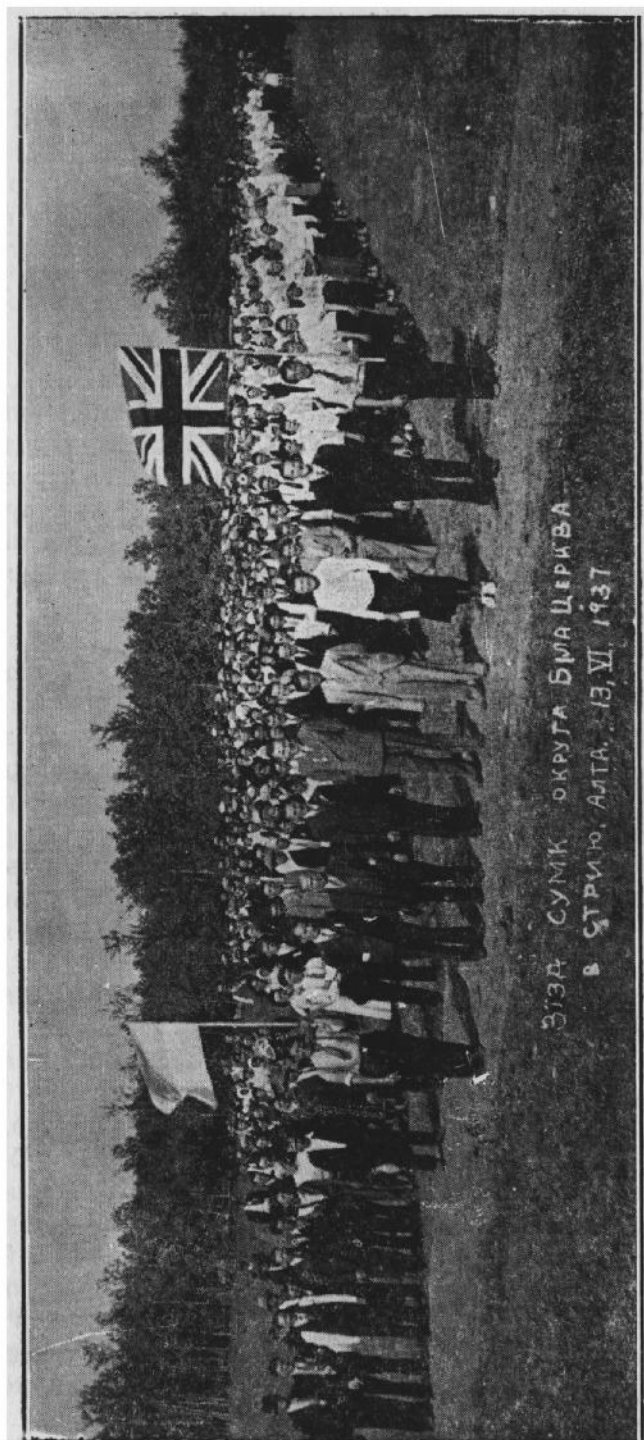
Зібрана на 17 народнім з'їзді в Саскатуні 26, 27 і 28, а в Едмонтоні 29, 30 і 31 грудня 1933 року молодь, була доказом, що організація СУМК стала вже на твердім ґрунті. В Саскатуні на головнім з'їзді було 105 делегатів від відділів СУМК. Деякі відділи висилали по два і три делегати. Всіх відділів СУМК в Канаді було в 1933 році 60, а з того два були у східній Канаді.

Крім участі молоді в загальних сесіях СУС, СУМК перший раз на обидвох з'їздах має своє окремі сесії. В Саскатуні концертну програму з'їзду заповнюють сумківці.

На з'їзді в Саскатуні ця перша сесія молоді відбулась 28 грудня рано в Інституті П. Могили. Сесією керували А. Павлик, генеральний секретар СУМК і Г. Тижук, організатор. Г. Тижук дав перебіг організаційної праці від початків заснування СУМК, зробив підсумки досягнень і закликав молодь до дальшої роботи.

На загальній сесії статутова комісія, яка була вибрана на попереднім з'їзді, предложила опрацьований статут та поробила важні зміни, додаючи також нові ділянки праці. Після нового статуту Верховну Управу СУМК було змінено на Генеральну Управу і ця назва залишилась такою до сьогодні. Сотні змінено на відділи, а сотників на провідників та провідниць. Це упрощувало склад заряду, як Генеральної Управи, так і відділів. Генеральна Управа складалась з: генеральний провідник, генеральний капелян і генеральний секретар. Створено також Надзірну Радку для відділів, яку вибирали з членів складових організацій старших на місцях. Обов'язком членів Надзірної Ради було допомагати відділам на місцях та координувати роботу.

У поширенню програми роботи СУМК з'їзд прийняв рекомендацію комісії увести в життя подорожуючу бібліотеку. Хоч Генеральна Управа старалась раніше вводити в життя читання української літератури між членами СУМК по відділах, рекомендувала книжки до читання і відділи започаткували свої бібліотеки, то подорожуюча бібліотека мала на цілі викликати більше зацікавлення читанням та й вибір книжок в ній був плянований. Книжки в подорожуючій бібліотеці Генеральна Управа мала в пляні сортувати на серії і вони мали пересилатись від одного відділу до другого. Таким способом члени СУМК по відділах могли користа-

ЗІЗД СУМК ОКУГА БМА ЦЕРКВА
В СТРИЮ. АЛТА. 13, VII. 1937

ти з книжок, знайомитись з кращими творами української літератури, пізнавати життя свого народу, його історію і його культуру.

Друга ділянка, яка була поручена на з'їзді для СУМК це українська школа. Сумківці на місцях повинні були дбати про українські школи і тим самим підготовляти доріст до організації СУМК на майбутнє. Серед сумківців були учителі, були студенти вищих шкіл, які могли вести навчання.

На цім з'їзді в Саскатуні сумківці вперше виступають з контестом красномовства, чи як тоді казали "ораторський контест". Нагороду в цім котесті одержала Анна Василик, сумківка 1-го відділу ім. Дм. Вишневецького в Саскатуні. Тема дійсно гарної промови була про вагу народніх з'їздів.

Д-р Ів. Верхомин
— генеральний провідник СУМК
в 1935 році.

Д-р Павло Гуцуляк
— генеральний провідник СУМК
1934 року.

І так одна за другою входять ділянки освітньо-культурної праці, яку раніше вели студентські кружки. Лише тепер та праця охоплювала широкі маси молоді по різних провінціях, по містах, містечках і фармах. Це були первісні кроки, які вимагали пляну й пильної уваги проводу. На цім з'їзді в Саскатуні до сумківців на їх сесії дуже гарно промовляв гість-промовець із Зєдинєних Дєржав Америк проф.

Вол. Тимошенко. Він самий був захоплений такою зорганізованістю та ідейністю української молоді. Він оцінив їх здібности, їх розуміння народної праці та побажав успіхів в майбутньому.

Не менш величаво відбувся з'їзд в Едмонтоні. Окрема сесія СУМК відбулась 30 грудня і нею керував організатор на Алберту Павло Яворський. На цій сесії до зібраної молоді виголосили короткі привітальні промови: о. С. В. Савчук, Мир. Стечишин, А. Павлик і Г. Тижук. На з'їзді в Едмонтоні було зарепрезентовано 9 відділів. Всіх відділів було вже в Алберті 12, однак не всі вони спромоглися вислати своїх представників.

На перших по з'їзді зборах централі СУС і СУНД вибрано Генеральну Управу СУМК на біжучий термін, до якої увійшли: д-р П. Гуцуляк, генеральний провідник; о. С. В. Савчу, генеральний капелян і Андрій Павлик, генеральний секретар. Осідок централі СУМК залишався в Саскатуні в приміщенні Інституту П. Могили. Обидва організатори Г. Тижук і П. Яворський залишались на своїх позиціях для організаційної праці в терені.

Цими з'їздами й закінчувалась первісна формуюча фаза СУМК. І хоч зорганізування молоді в програмі продовжувалось далі в різних місцевостях, хоч організатори ставили собі за завдання до слідуючого з'їзду мати вже вдвое стільки відділів, то головне було зроблене. Організація, як така, на з'їзді в 1933 році закріпила своє існування і вписала себе на сторінки історії українців Канади, як перша офіційна організація молоді в Канаді.

II

ФОРМИ І ТРАДИЦІЇ СУМК

Так як кожний нарід творить певні форми життя й етики, які опісля переходять в культуру, властиву тому народові, так само й організації творять свої форми. Це лежить в психіці українців кохатися в естетичній красі, зовнішніх формах, в етиці. Вони підносять духа, зворушують нас і ведуть вперед. І організація СУМК, ще на перших початках свого формування творила дуже гарні форми, які з часом побільшувалися та переходили в традицію. Вони цікаві для нас, бо дуже часто стають душею і змістом цілої організації.

Першою такою формою є назва організації і що вона собою представляє. Вона складається з чотирьох слів: Союз Української Молоді Канади, в скороченню СУМК. Цих чотирі слові криють в собі глибокий зміст.

Інсп. шкіл Ів. Горчинський
— генеральний провідник СУМК в
1940 р. Бул. ректор Інституту П.
Могили в Саскатуні.

Посол Ів. Дікур
генеральний провідник СУМК
в 1936 році.

Отже перше слово "Союз". Союз, союзники, це однопумці, це вибрані люди, які вірять в ідеї, які ставлять перед собою певні ідеали і до них змагають. В часі війни союзні держави обороняють певні принципи і за них змагаються. Союз це дружба, приязнь; в організації приязнь між самими членами, приязнь одного відділу до другого, приязнь і пошана до проводу. Союз є суцільне тіло супроти ворога, бо він є збірною силою і в нім існує закон — всі за одного, один за всіх.

Друге слово "Української". Це заява приналежності до свого народу, це гордість свого походження, це збереження імені своїх батьків, своїх предків. Це ім'я, яке має кожна людина, не робить різниці, чи це нарід в данім моменті є державним народом, чи поневолений іншими. А найголовніше, що це ім'я є свідоцтвом свідомості і культурності людини.

Третє слово "Молоді". Це означення віку людини. Молодість, а в збірному слові молодь це найкраща пора в людському життю, коли людина повна життєвих сил, енергії й завзяття. Молодь все готова на великий чин, на посвяту та творчу працю. А творчі діла увіковічують нарід. Молодістю дорожить кожна людина й яка у відповіднім оточенню перейнята поважними справами буде творити найкращі діла.

Четверте слово "Канади". Це край, в яким ця організація й її ідеї зродились. Канада це визнання свого горожанства й оцінка всіх привілеїв, які вона тут знаходить. Прапор Канади для кожного сумківця це є його прапор і є святощами його державної приналежності. Для кожного сумківця закони канадійської домінії є його законами і він обов'язаний їх охороняти, боронити перед ворогом.

Оце є тих чотири слові, що становлять зміст цілої організації.

КЛИЧ СУМК

Клич це дуже гарна форма, своєрідна, бо хоч вона втворена за способом деяких студентських організацій в Америці, то зміст її цілком рідний:

"СУМК, СУМК, СУМК-івці,
Ми є члени молодці,
Будем щиро працювати,
На ворога не зважати.
С-У-М-К!!!

Цей клич дуже гарно звучить. Його виголошують сумківці всі разом на закінчення своїх імпрез, чи зборів, або при вітанню чи й прощанню гостей. Своїм способом він подібний, як це мали студентські кружки. А головний зміст цього кличу є:

“Будем щиро працювати,
На ворога не зважати.”

Ще на 16 народнім з'їзді в Саскатуні організатор Тижук сказав, що нашим кличем є “до праці!” Але той клич щойно з часом прибирає поетичну форму. Цей сумківський клич, як згадує у своїх споминах Г. Тижук, написав Йосиф Мельничук, учитель з Зелена, Ман. В той час він був сотником 16 відділу в Мерідейл і визначався ідейністю та щирою працею. Цей клич прийнято на початку 1933 року.

СУМКІВСЬКИЙ ГИМН

Живий

Сумківці, Сумківці, ставаймо в ряди, / Нас поклик до праці звиває, / В здоровому тілі здорова душа, / Де сила там воля вітає. / Як славно бувало козацькі сини, / Боротись до смерти загину, / Боротись будемо, сумківці, і ми / За нашу святу Україну.

Сумківці, сумківці, ставаймо в ряди,
Нас поклик до праці звиває,
В здоровому тілі здорова душа,
Де сила там воля вітає.

Як славно бувало козацькі сини,
Боротись до смерти загину,
Боротись будемо, сумківці, і ми
За нашу святу Україну.

Лети ж ти, сумківцю, в далекі степи,
У гори луги та лимани,

Прапор наш сумківський високо неси,
Під ним хай нарід вільний стане.

Як славно бувало — і т. д.

Разом же, сумківці, ставаймо в ряди,
У бій за прапор той, гей сміло,
До праці для неньки у вічні часи,
Несімо і душу і тіло.

Як славно бувало — і т. д.

Цей гімн, за взірцем українських соколів “Соколи, соколи”, повний молодечої енергії й захоплення став одним з прекрасних витворів культу організації і перейшов у традицію. Його співають при поході, як маршову пісню, також при вправах і на концертах. Коли з’являлась молодь зібрана в рядах і маршуючи з соток грудей лунала ця бадьора пісня, в ній вчувалась якась потужня сила і велич, яка надавала небуденної краси і могутності. Зміст її глибокий, повний патріотизму, лицарського духа і поклику до героїських дій.

ПРИРЕЧЕННЯ

Церемонія приречення є дуже урочиста й гарна. Приречення складають сумківці щось в роді присяги. Коли формується відділ, тоді всі члени на позір з піднесеною правою рукою повторюють слова приречення за провідником, або організатором.

“Прирікаю на мою честь, що з усіх сил буду старатись сповняти свій обов’язок супроти Бога і народу.

Помагати другим.

Повинуватись законові товариства.

Буду готовим до праці і пожертвування для свого краю і народу.”

ПРАПОРИ

Кожний відділ виготовляв свій власний прапор. Всі прапори мають жовту-блакитну барву, але оздоба їх різна. На прапорах вишивали імя, яке носить відділ, інші мали тризуб. Прапор сумківці брали перше до церкви, там його урочисто посвячували і тоді вже могли його уживати. Коли відбувалось яке свято, то прапор був на видному місці побіч

англійського. Коли ж відбувались джемборі-з'їзди, то кожний відділ в параді під час маршу ніс свій прапор.

ОДНОСТРІЙ

Для дівчат білі блузки і чорні спіднички; для хлопців чорні штани і ясно сині, або білі сорочки. І хоч такий однострій був загально прийнятий, то кожний відділ мав щось додатнього — хлопці різнилися кольором краваток, дівчата взором української вишивки на блузочках. І не всі відділи носили однострій, однак більшість старалась мати гарний однострій.

ВІДЗНАКА СУМК

Кленовий листок в барвах осіннього жовтогарячого кольору з зеленими відтінками. Золоті букви СУМК згори долину. Це емблема СУМК. Кленовий листок це також емблема Канади. Отже він символізує канадійську домінію, в якій вільно розвивається життя української молоді в організації СУМК.

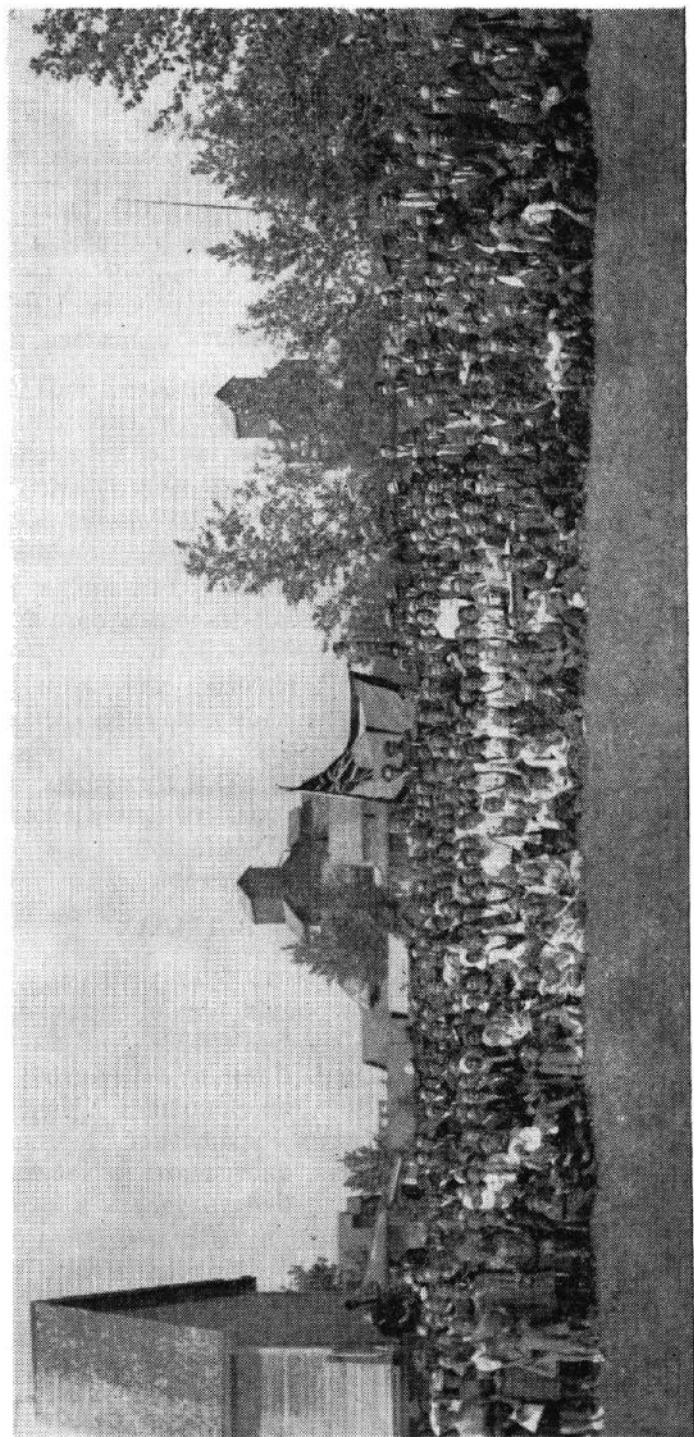
Ще є випрацьований "крест", відзнака для нашивання на рукавах одягу — синій щит, на ньому жовтий кленовий листок, а в середині тризуб.

Свою відзнаку сумківці носять на з'їздах, парадах, зборах чи інших імпрезах. Ця емблема то знак приналежності до організації й її має кожний член СУМК.

СУМКІВСЬКА ПРАЦЯ ПО ВІДДІЛАХ

Коли в перших двох роках молодь була захоплена підготовкою до виступів, наукою народніх танків, вправ, організуванням, зборами, парадми, то вже в 1934 році бачимо сумківців в інших ділянках праці. Вони вже улаштовують концерти з нагоди народніх свят, як роковини Шевченка, Франка, Листопадове свято, свято Української Державности, приготавляють представлення, виступають з дебатами, переводять збірки на народні цілі, беруть участь в окржних з'їздах СУС, помагають в праці в льокальних народніх інституціях: церквах, народніх домах. Молодь почала вливатися в хід громадського життя.

На з'їзді в Едмонтоні у своїй промові до молоді о. С. В. Савчук звернувся до молоді, щоб вона в цім році присвя-

Окружний з'їзд СУМК округи Лиман в Арран, Саск., 1941 р.

тила увагу 10-літньому ювілею Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Молодь не забула того заклику. В різних місцевостях сумківці прилучуються до збірки разом з старшими на ювілейний фонд Церкви. В Бруксбі, Саск., відділ СУМК готує спеціальну імпрезу на честь ювілею і в однім із своїх дописів пише:

“Зараз по Богослуженні ми вдалися до Народнього Дому і там дещо обговорили. Головно нам треба причинитись до церковної справи, так як старші товариства роблять. Тому ми задумали щось справити таке, щоб роздо-

Контестанти українських народніх танків
на з'їзді в Іст Селкірк, Ман., 1945 р.

бути трохи гошей та вислати на ювілейний фонд Української Греко-Православної Церкви в Канаді.”

(“Український Голос”, ч. 18, 1934 р.).

В Арані, Саск., сумківці в ювілейному комітеті старших громадян, ходять колядувати й також улаштовують від себе спеціальне підприємство та дохід з нього висилають на ювілей Церкви. В тім році праця сумківців на ювілейний фонд Церкви провадилась по цілій Канаді.

Друга важна справа, на яку сумківці старали фонди, це подорожуюча бібліотека, яку організувала й виготовляла Генеральна Управа СУМК. На ту ціль тяжче приходилось збирати гроші, бо це був лише плян СУМК і загально громадянство не здавало собі з того справи, яка це важна річ. Подруге, економічна криза все ще тривала і в громадській праці були обмеження на всякі видатки. Все таки молодь робила все, що могла, а найважливіше, що молодь серйозно думала, що брала на себе відповідальні обовязки й виконувала їх по можливості своїх сил.

В 1934 році Генеральна Управа почала робити старання, щоб зорганізувати курс провідництва. Всім було ясно, що для успішної праці молодечої організації потрібно організаторів, провідників на місцях і для обїздов. Курс провідництва мав відбутися в Саскатуні в Інституті П. Могили в місяцях листопаді і грудні. Курсантів мали вислати й оплачувати відділи і Генеральна Управа СУМК увела на цю ціль організаційний фонд. Та помимо найкращих старань зі сторони Генеральної Управи і відділів, цей плян довелось відложити на пізніше. Відділи не мали прошей на цей, так важний, проєкт.

В програму праці на місцях почали входити, так звані, освітні вечорки, де молодь сходилась, читала важніші статті з “Українського Голосу”, розмовляла на біжучі теми, вела дискусії і присвячувала годинку-дві гостині. Такі сходини відбувались по домах, де звичайно витворювались і соціальні форми життя молоді, хлопці і дівчата сходились разом, витворювалась гарна товариська атмосфера, добрий тон, веселість, так притаманна для молодих людей. Тим самим організаційна праця ставала привабливою, цікавою, життєрадісною.

На сторінках “Українського Голосу” у Відділі СУМК, крім звітувань з праці на місцях, писали дуже цікаві і гарні статті на різні біжучі теми молоді сумківці і сумківки. Між

ними були з чималими здібностями, які при постійній праці над собою вироблялися на глибше думаючих людей і робітників пера. Ось деякі видніші в них: Петро Бугера, учитель з Мерідейл, Ман.; Марія Ткачук (тепер пані М. Драбиняста), сумківка з Мелвил, Саск.; Гр. Тижук, організатор СУМК; Ігор Любенко, Павло Яворський, організатор СУМК в Алберті; С. А. Склепович, учитель в Радвей, Алта.; І. В. Мельник, учитель в Дервент, Алта.; Володимир Шарик, учитель у Вастео, Алта.; Михайло Ощипок, Гриць Данильчук, Петро Крип'якевич, пізніший організатор СУМК і інші. Через численні листи про працю СУМК на місцях, через стичність з громадянством на джемборі-з'їздах і народніх з'їздах, слава про організацію молоді СУМК в Канаді лунала дуже широко, виходила і поза межі Канади. Всі ті, кому була дорога українська справа, раділи зростом і силою ідейної української молоді в Канаді.

Це було відрадне явище і для старшого громадянства, яке хоч було захоплене біжучими подіями та потребами громадського життя в межах своїх обов'язків, а головню на місцях, приділяло увагу потребам молоді. Так само більшість тодішнього духовенства Української Греко-Православної Церкви в Канаді всюди піддержувало рух молоді. Зокрема голова Консисторії УГПЦ, о. С. В. Савчук від самих початків організації не переставав клопотатись організуванням і працею молоді, о. В. Кудрик, який любив годинами розмовляти з молоддю на різні теми, о. Ф. Д. Стратійчук, який по батьківськи опікувався і тими, що організували молодь, так і самими її членами, о. І. Кусий чимало спричинився своїми закликами та заохотою молоді на місцях, о. С. Гребенюк, о. П. Мельничук, о. Д. Д. Лещишин та інші. В східній Канаді, де ще не вспів заїхати організатор СУМК, на зборах Просвіти в Гемілтоні промовляють про організацію СУМК о. Д. Д. Лещишин і о. С. Гребенюк в 1934 році. С. Курилів, відомий фейлетоніст, який часто дописував до "Українського Голосу" і заохочував сумківців до участі в кампанії "Українського Голосу" живо цікавився цією організацією, та багато інших.

ЖУРНАЛ "СУМКІВСЬКИЙ ГОЛОС"

Відділ СУМК в Ріджайні, Саск., в 1934 році започаткував журнал-місячник для молоді п. н. "Сумківський Голос". Друкувався він цикльостилом на яких 6—7 сторін "фул-

скеп". Перше число появилось 7 квітня 1934 року і було Великоднім числом. Головним редактором була Євгенія Козяр і співредактором Іван Макулович, провідник відділу СУМК в Ріджайні та провідниця Катерина Пукіш.

Передмова в першому числі ясно вказує на завдання журналу:

"Випускаючи між молодь отсе перше число "Сумківський Голос", редакція має за ціль не якусь матеріальну користь, але щоб дати молодіжї нагоду показати свої здібности, дати нагоду висказати себе, дати їй добрі вказівки життєві і взагалі плекати любов до своєї літерату-

Відділ СУМК в Ріджайні, Саск.

Перший ряд, зліва направо: Метро Керилук, о. Ю. Ференців, Григорій Мандрак.

Другий ряд: Дайзі Вариница, Глорія Пасека, Геня Збитнюк, Софія Овишко, Софія Зенцишин, Геня Кучир.

Третій ряд: Оля Корпан, Євгенія Матювська, Оля Вариница, Петруня Корпус, Марія Бусько, Наталя Яремко, Леся Зенцишин.

Четвертий ряд: Орест Вариница, Євген Кушнір, Онуфрій Процишин, Теодор Збитнюк, Мирослав Ласейко.

П'ятий ряд: Еді Торські, Філіп Шпиляк, Іван Сторожинський, Роман Корпус, Орест Сопівник.

ри, до пісні й до всього свого. "Сумківський Голос" є спроба і заклик льокальної молоді в других місцевостях, щоб викликати на денне світло здібности, які криються в молодій душі. То ж до праці!" Редакція.

Вступне слово вказує на те, що це спроба власних сил в журналістичній праці, але також вказує, що це не льокальний журнал, як дехто думав, хоч він почав виходити за ініціативою і коштом відділу в Ріджайні. Офіційним органом СУМК був "Відділ СУМК" в "Українськiм Голосі". Редакція і відділ в Ріджайні очевидно мали в пляні зробити спробу сумківських сил і опісля в порозумінні з Генеральною Управою СУМК видавати журнал для молоді. Про цей плян оповідає Г. Тижук, що коли журнал буде мати 2000 передплатників, він буде переданий до видавництва "Українського Голосу" для видавання, як орган СУМК. Однак це був тільки плян, про який ані редакція, ані відділ нікому не говорили, бо вони не були певні, яке зацікавлення буде в сумківців й які сили вони здобудуть у співробітництві.

Коли вийшло перше число журналу "Сумківський Голос", Генеральна Управа СУМК дуже прихильно поставилась до його появи, бо появилась новинка в "Українськiм Голосі", в якій між іншим пишеться:

"Перше число "Сумківського Голосу" робить надзвичайно приємне враження. Зміст його показує, що наша канадійська молодіж починає проявляти велике зацікавлення в українській культурі і старається витворити новий тип активного та практичного українця. Бажаємо журналові найкращого розвою та успіху!"

"Сумківський Голос" дійсно робив приємне враження. Зміст його був дуже добрий, головню виховальний. Редакція підбирала відповідні матеріали, робила відповідний вибір з поетичної творчости: Лесі Українки, Т. Шевченка, І. Франка, У. Кравченко, О. Федьковича, Руданського. Увела історичний відділ, відмічувала роковини визначних письменників. Опісля увела контекст статей на тему: "Чому вся українська молодь повинна належати до СУМК". До цього контексту написали сумківці з різних відділів 22 статті, які були поміщені в журналі.

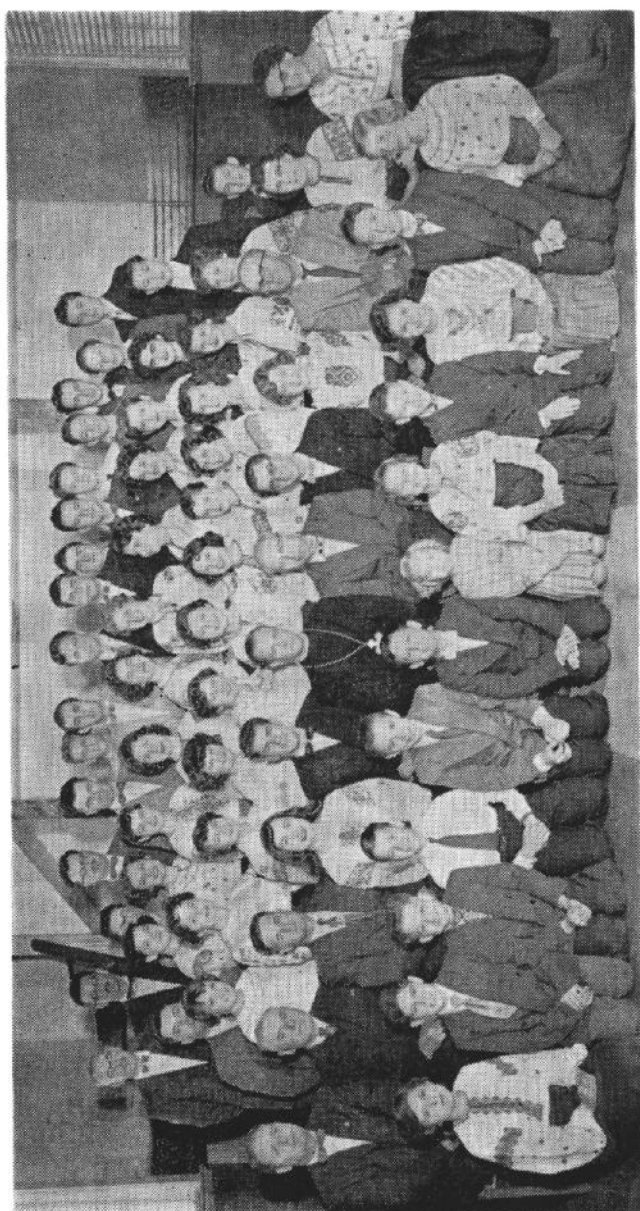
Редакція журналу вживала різних способів, щоб зацікавити молодь в дописуванні до журналу. Ось прим. читаємо таке:

41-ша сотня, Ріджайна, викликає 42 сотню в Мус Джьо,

щоб заповнила в слідуючій числі "Сумківського Голосу" одну сторінку. А що ви на це?"

І в слідуючій числі, відділ з Мус Джьо заповнює одну сторінку та викликає інший відділ.

Молодь чулася гордою, що вона своїми власними си-

Відділ ім. Петра Дорошенка в Гетфорд, Саск.

лами та своєю ініціативою щось творить. До журналу почали дописувати статті на організаційні та інші теми хлопці і дівчата. В журналі видні такі імена, як з Ріджайни, так і з інших місцевостей: Василь Федейко, Г. Тижук, Адся Гриба, Іван Іванишин, І. Макулович, який також оздоблював обкладинку журналу мистецькими рисунками, П. Гавриш, Марія Ткачук, Катерина Пукіш, В. Веселовський, Йосип Талпаш, Антон Кізь, Марія Кіящук та інші. Деякі з них писали поезії, цілком оригінальні, на теми організаційні, оспівуючи свою організацію СУМК та українську ідейність.

Відділ СУМК в Овкбурн, Ман.

"ГЕЙ, СУМКІВЦІ"

Гей, сумківці, всі до праці,
Гей, вставаймо у ряди!
Наша праця є велика —
Кожного сумківця жде.

Наша щирість і завзяття
На світлий день заведе
І покажем усім людям,
Що Україна живе.

Ми присягли усі разом,
Щиро, спільно працювать,
На нашого вороженька —
Нам уваги не звертать!

І. Макулович.

“Сумківський Голос” дійшов за рік до двох сот передплатників і по мимо всяких старань зі сторони редакції, більше не міг здобути. Передплата виносила \$1.00 на рік, але це ледви могло покривати видати та пересилку.

Відділ СУМК ім. Ол. Кошиця в Сенді Лейк, Ман., 1948 р.

Перший ряд, зліва направо: Т. Карлиська, Т. Василенко, О. Костинюк, Й. Демчук, А. Березовська, Г. Пінюта, М. Солонична, Ед. Колдун.

Другий ряд: Ф. Навальковська, П. Пушка, П. Ристофанюк, В. Грегораш, К. Солонична, Пет. Солонична, С. Вольська, М. Мулявка, М. Ярич.

Третій ряд: Ф. Солоничний, П. Солоничний, Т. Колдун, А. Федорів, В. Сторожук, Б. Мулявка, Я. Ярич, Д. О. Дидик, Б. Яким.

Тому що в “Сумківськiм Голосi” помішувались праці сумківців і взагалі зміст його був цікавий, дехто з сумківців уважав, що це все повинно міститись в “Українськiм Голосi” у “Вiддiлi СУМК” і що так мало сумківців користають з цінних матерiялiв у “Сумківськiм Голосi”. Цю справу підносить в самiм таки “Сумківськiм Голосi” І. П. Киба, сумківець з Норквей, Саск. З того приводу вивязується дискусія. В обороні “Сумківського Голосу” забирає слово сумкі-

вещь Борис Ткачук з Гилберт Плейнс, Ман. Сама редакція "Сумківського Голосу" не забирала жодної сторони. Дискусія була цікава. Перед редакцією "СГ" повстало питання, чи видавати далі журнал, чи звернути увагу на "Відділ СУМК" в "Українським Голосі". Багато сумківців поділяло думку І. П. Киби. "Український Голос" розходився у великій кількості і молодій організації залежало на тім, щоб виявити себе і свої цілі перед широким загалом. "Відділ СУМК" в "Українським Голосі" існував далі, однак одні відділи дописували до "Відділу СУМК", інші до "Сумківського Голосу" і це вже не давало суцільного образу сумківської праці.

Остаточню справу "Сумківського Голосу" піднесено на головнім з'їзді в Саскатуні, на сесії СУМК в 1935 році літом. Більшість заявила за тим, щоб журнал видавався. Після цього рішення І. П. Кйба містить в "Сумківським Голосі" обширне пояснення такого змісту:

"Справа "Сумківського Голосу" була порушена на з'їзді в Саскатуні й було переголосовано, щоб "СГ" далше видавався своїм коштом. Я уважав і уважаю, що такого внеску не було потрібно, бо ніхто не годен комусь заперечити видавати часопис, коли це робить своїм власним коштом. В нашім відділі видається "Сумківська Зоря", але ми не домагаємось від нікого, чи дозволять нам її видавати.

Матеріал в "Сумківським Голосі" є цікавий і корисний, і з цим я годжуся й тому власне я бажав би бачити його на сторінці в "Українським Голосі", щоб не лише кілька сумківців могли читати, але щоб цілий український загал читав і ділився з роботою СУМК.

Мати таке число передплатників "Сумківського Голосу", як має "Український Голос", в теперішній час неможливо. З цією думкою рішив порушити цю справу. Я є левний, що "Український Голос", який є нашим офіційним органом, не лише що прийнявся б помішувати важніші статті, але й був би вдячний".

Редакція "Сумківського Голосу" по цім дає ще цю справу на сторінки журналу і до вирішення своїх читачів, однак в скорім часі по цім припиняє своє видавання. "Сумківський Голос" проіснував один рік і чотири місяці. Відділ СУМК в Ріджайні віддав багато старань і часу для цього журналу

Відділ СУМК ч. 1, ім. Вишневецького, Саскатун, Саск.
(Імена подані на стор. 95)

і дав доказ, що українська молодь здібна вести творчу працю і що любить пробувати сили самостійно.

КАЛЕНДАРИК СУМК

При кінці 1934 року Генеральна Управа СУМК видає дуже цікавий кишеньковий "Календарик СУМК" на рік 1935-ий, якого вийшло 4000 примірників. На зміст "Календарика" складається: календарієм, важливіші дати з української історії, поезії і короткі цінні статті на такі теми: "Українська мова", "Про організацію СУМК — А. Павлик, "Молодіж і руханка" — А. Павлик, "Віра Бабенко" — Ю. Могалевський, "Який має бути сумківець", "Релігія і Церква" — о. В. Кудрик, "Азбука Морса". З поезій: "СУМК" — Г. Тижук, "Пісня" — Леся Українка, "Сестрі" — Марія Ткачук, "Заграймо вже раз" — Ю. Ощипок і хронологічний спис відділів СУМК.

Це було перше самостійне видання Генеральної Управи СУМК. Цей "Календарик" Генеральна Управа розповсюдила між членами СУМК по всіх відділах.

СУМКІВСЬКИЙ ВІДДІЛ В КАЛЕНДАРІ "УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

В Календарі "Українського Голосу" на 1935 рік появляється окремий відділ СУМК. В нім дуже гарні статті, оповідання, поезії і гарне число знімків відділів, генерального секретаря А. Павлика та обидвох організаторів — Г. Тижук і П. Яворського. Статті цікаві тим, що їх тематика історично-лицарська, як прим. "Князь Святослав і його лицарі", або "Гетьман Мазепа і кошовий Гордієнко" та інші. Всюди бадьорий дух, поезії вибрані, які надають тону бадьорості і поклику до чину. Цілий розділ СУМК в Календарі займає 24 сторони друку і закінчується чотирьома поетичними рядками:

Імена до світлини на стор. 94.

Перший ряд: О. Стефанюк, Б. Козій, Т. Монастирський, М. Король.

Другий ряд: С. Маків, С. Райчиба, пані К. Лабюк, Н. Лабюк, Р. Стратійчук, О. Охітва, С. Михайлюк, О. Ременда.

Третій ряд: Л. Лореза, Й. Завадюк, С. Гарасимчук, Л. Канасевич, Р. Войцівська, Л. Хохляк, А. Рожновська, В. Козоріз, С. Кіндрачук, О. Глуханюк, Н. Даєдзех, Д. Панграс.

Четвертий ряд: Б. Дорошенко, Ю. Федорук, А. Дмитрійчук, Л. Стадник, С. Гудуляк, Г. Саранчук, Р. Федорук, Г. Мартинюк, В. Залчківська, Т. Ткачук, М. Бураб, М. Хомин.

СУМК

*Отсі чотири букви СУМК
Такий сумківцям шлють привіт:
Сумківці, будьте лицарі!
Сповніть Шевченка заповіт!

Г. Тижук.

ДАР "УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ" ДЛЯ СУМК

Ідейна праця української молоді згуртована в СУМК була радісним явищем для людей, що стояли при кермі "Українського Голосу". Цей часопис, ще від початку свого

Н. Грицюк

— одержала нагороду щит — дар "Українського Голосу" для констестів красномовства СУМК, на з'їзді в Сяскатуні 1937 року.

заснування 1910 року, став на ґрунті громадськості. Через всі ті роки він був провідником українського народу в Канаді і між іншими справами постійно накликав молодь до участі в громадськості, до освіти, пошанування своєї культури, мови, звичаїв.

Редактор "Українського Голосу" Мирослав Стечитин, який був ідеологом СУС і провідником українців, чимало присвячував уваги молоді та організації СУМК. Інші — управитель П. Г. Войченко, голова дирекції Української Видавничої Спільки Ярослав В. Арсенич, Ольга Войченко, Василь Батицький, довголітній секретар СУС і СУНД — все це були люди, які сприяли розвою організації молоді.

Щоб більше ще заохотити молодь до культурної праці, а особливо в ділянці мовного розвитку, управа "Українського Голосу" разом з редакцією зробила сумківцям подарунок — дуже гарний щит з відповідним зображенням перемоги. Цей щит мав служити сумківцям у змаганнях в контекстах красномовства. Його вільно було здобувати лише на головнім народнім з'їзді раз в рік. Першою контекстанткою, що цей щит одержала, була Марія Ткачук, сумківка з відділу у Мелвил, Саск. Вона здобула його на з'їзді в Саскатуні в 1934 році в грудні. Опісля кожного року хтось з Сумківців здобував цей щит і він переходив від одного відділу до другого. Сумківці оцінили цей дар "Українського Голосу" і здобути його уважалося великою честю, як для сумківця, так і для його відділу.

ЮВІЛЕЙ 25-ЛІТТЯ "УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

В році 1935 припадав ювілей 25-ліття праці "Українського Голосу". Українське громадянство, а особливо те, що згуртоване в СУС, бажало відмітити цей ювілей в користь часопису. Такі самі бажання мали сумківці. Всі бачили, яку корисну працю проробив "Український Голос" за ті роки, й як не раз бориався з тяжкими обставинами. Особливо економічна криза тяжко відбилась на часописові, бо багато передплатників були лише післяплатниками, видатки були великі, а доходів мало. Цифри на довжній лісті зростали і видавництво ледви зводило кінці до купи. Видавництво зі своєї сторони плянувало велику ювілейну кампанію за новими передплатниками та ювілейним фондом.

Ще напередодні ювілею, при кінці 1934 року, у "Відділі СУМК" в "Українськiм Голосі", так само і в журналі "Сумків-

ський Голос" появляється заклик організатора Г. Тижука такого змісту:

"Коли порівняти працю українських працівників у Канаді між українцями, то з певністю можна сказати, що "Український Голос" стоїть на першому місці.

"Український Голос" зробив неоцінену роботу для українського народу. "Український Голос" ніс і несе для українського народу світло добра і науки. Він завше огріває й оживлює нашу зівялу душу. "Український Голос" є тим сильним молотом, що будить і кує наші зівялі серця і гартує з нас вірних синів нашого народу.

Сказавши в кількох словах про заслуги "Українського Голосу", хочу ще поділитися з вами, сумківці, приємною новиною: 1935 рік є ювілейним роком "Українського Голосу". Це чверть століття праці. Тому я звертаюся до вас, дорогі сумківці, кількома словами: "Український Голос" працював для нас 25 років. Він був щотижневим нашим приятелем, радником і найкращим гостем. То ж ми повинні попрацювати для "Українського Голосу" один рік. Один рік нашої праці має збудувати будинок для "Українського Голосу".

Це має бути наш сумківський дарунок "Українському Голосові" в рік його ювілею..."

"У. Г.", ч. 4, 1934 р.

Це були мрії сумківців і благородні мрії, а хоч вони й не були зреалізовані так, як організація собі постановила, то все таки молодь багато причинилась до ювілейних збірок на місцях. З початком 1935 року сумківці вже працювали в користь ювілейного фонду "Українського Голосу". В Едмонтоні ходили колядувати на ту ціль і зібрали \$100.00, в Келгарі перевели збірку — \$143.00, в Мус Дьюо \$75.00, в Ріджайні \$120.00 і в інших місцевостях менші суми і тим причинились до піддержки так важної справи.

СУМК У ДВОХ ВЕЛИКИХ НАРОДНИХ З'ЇЗДАХ

Успіхи в контестах красномовства

Організація СУМК постійно зростала. Організатори працювали на місцях. В деяких околицях учителі, або провідні громадяни самі організували молодь в СУМК, в інших очікували на організатора Г. Тижука. Відбувались також

джемборі-з'їзди. Один з джемборі-з'їздів в 1934 році в Бюкенан, Саск., був дуже величавий. На нім крім промов та пописів сумківців відбулась сесія нарад, на яких широко обговорено пляни праці. Генеральна Управа все клопоталась організуванням курсу провідництва й обговорювалось питання, де взяти фондів на цю працю.

При кінці 1934 року сумківці знов беруть масову участь в народніх з'їздах в Саскатуні й Едмонтоні. Крім сесій, нарад, виступів з концертом, сумківці пописуються в красномовстві. Це був контест, в яким взяли участь 9 сумківців — 4 дівчат і 5 хлопців. З дівчат — Марія Ткачук, відпоручниця відділу у Мелвил, Саск.; М. Кіяшук з відділу у Норквей, Саск.; Н. Ковбель з відділу у Вінніпегу, Ман.; Р. Когут з відділу у Гефорд, Саск. Хлопці: Петро Щербій з Гронлид, Саск.; який мешкав в Саскатуні і репрезентував відділ в Саскатуні; М. Гавриш з Мічам, Саск.; Г. Данильчук з відділу в Канорі, Саск.; С. Гриба з Елов Крік, Саск. і Г. Папіш з Тарнополь, Саск.

Всі контестанти так гарно промовляли і всі промови були такі цінні, що учасники з'їзду були захоплені, що молодь так гарно думає і приготує себе тим до дійсного провідництва. Андрій Павлик описує про цей контест в "Українським Голосі" у "Відділі СУМК" і між іншим дає такий образ:

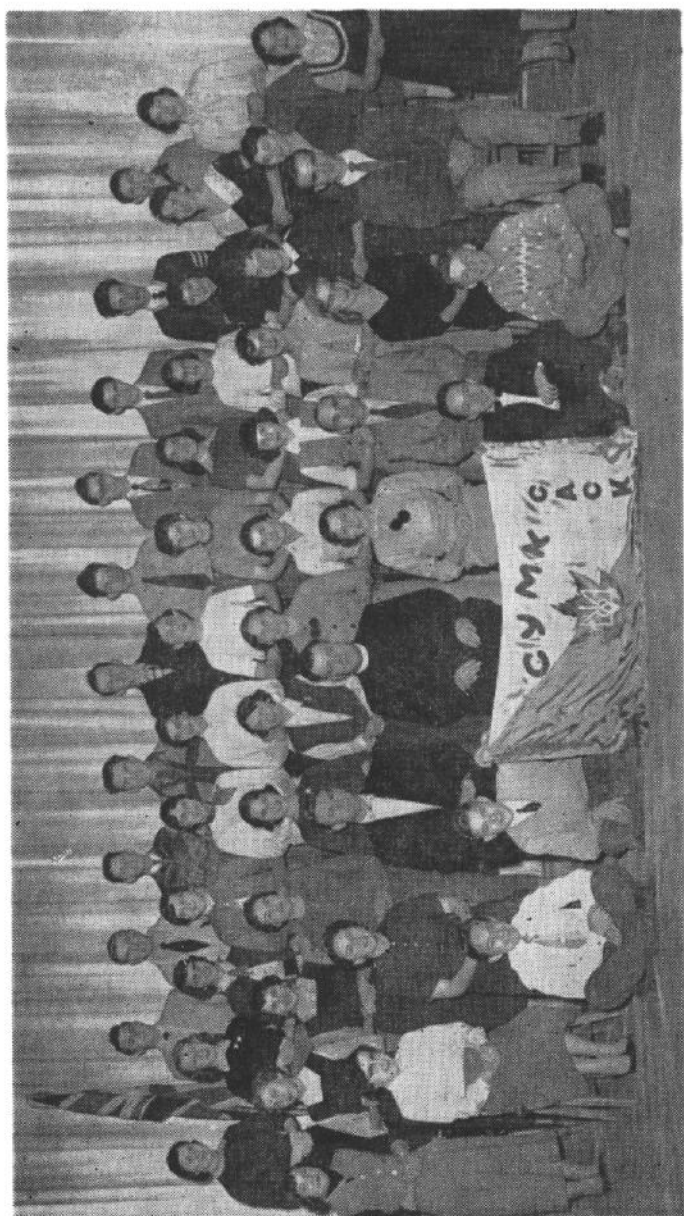
"Оцим контестом сумківці здобули собі признання від всіх присутніх і слава сумківська рознеслась по різних закутинах Канади. Це заохотить і других молодих хлопців і дівчат стати в ряди нашої організації. А контестантам зосібна належиться подяка і признання за їх труд і кошта, які вони понесли з приводу контесту. Бажаємо тільки, щоб і надалі добра слава про СУМК не перестала лунаати."

"Український Голос", ч. 4, ст. 7.

Нагороду — щит, дар "Українського Голосу", який вперше вручувався переможцеві; здобула його Марія Ткачук, відпоручниця відділу з Мелвил, Саск. Цей контест був дійсно новим в праці СУМК, це вже були умови вправи і змагання, що дійсно ставили організацію СУМК на височину своїх завдань.

На початку 1935 року слідував жвавий рух за організуванням СУМК у східній Канаді. В січні місяці відбувся з'їзд

СУС в Торонті і на ній про потребу поширення організації СУМК у східній Канаді промовляв о. Д. Д. Лещишин. Деякі студентські кружки в Саскачевані й Манітобі в менших місцевостях прийняли статут СУМК і переорганізували себе на відділи СУМК. Здійснювалась мрія старшого громадянства,

Відділ СУМК, число 24, в Канорі, Саск., 1956 року.
(Імена подані на стор. 101)

яке через кілька років шукало шляхів до молодшого покоління, щоб надати йому ідеологію СУС і поставити українське життя на твердих основах в майбутньому.

Вслід за зимовим з'їздом наспів 19-ий народний з'їзд, який відбувався в Саскатуні літом 1935 року. Це був один з найбільших з'їздів СУС, які досі відбулись і в яким молодь забирала таке помітне місце. До приготування молоді у цій з'їзді знов покладає багато праці головний організатор СУМК Г. Тижук. Він їздить з одної провінції до другої, організує виступи для з'їзду, дає вказівки, заохочує. В протязу двох місяців він обїхав 70 відділів і його праця мала дуже добрі успіхи. На з'їзд прибуло велике число молоді з різних провінцій.

Цим разом з'їзд відбувався не в Інституті, як було досі, але в міській Стадіум, в найбільшій Виставовій залі. Коло будинку була велика площа, на якій сумківці могли робити свої полиси з вправами. Ось як описаний в "Українським Голосі" у звіті з'їзду цей з'їзд і полиси СУМК:

"В неділю 7 липня по полудні, на площі недалеко Авдиторії сумківці зібрались дисципліновано на вправи в супроводі оркестри Ів. Іванишина з Геффорд, Саск. Вправи виконали сумківці знаменито, даючи тим велике бажання другим делегатам бачити свої відділи на слідуючій з'їзді. Оркестра надзвичайно добре підбадьорувала всіх присутніх сумківців та глядачів. В поході і вправах брали участь 400 сумківців.

Вечором того самого дня відбувся концерт, в якому брали участь різні відділи. Під час концерту відбувся контест красномовства. Участь у цій контесті брали: Марія

Імена до світлин на стор. 100.

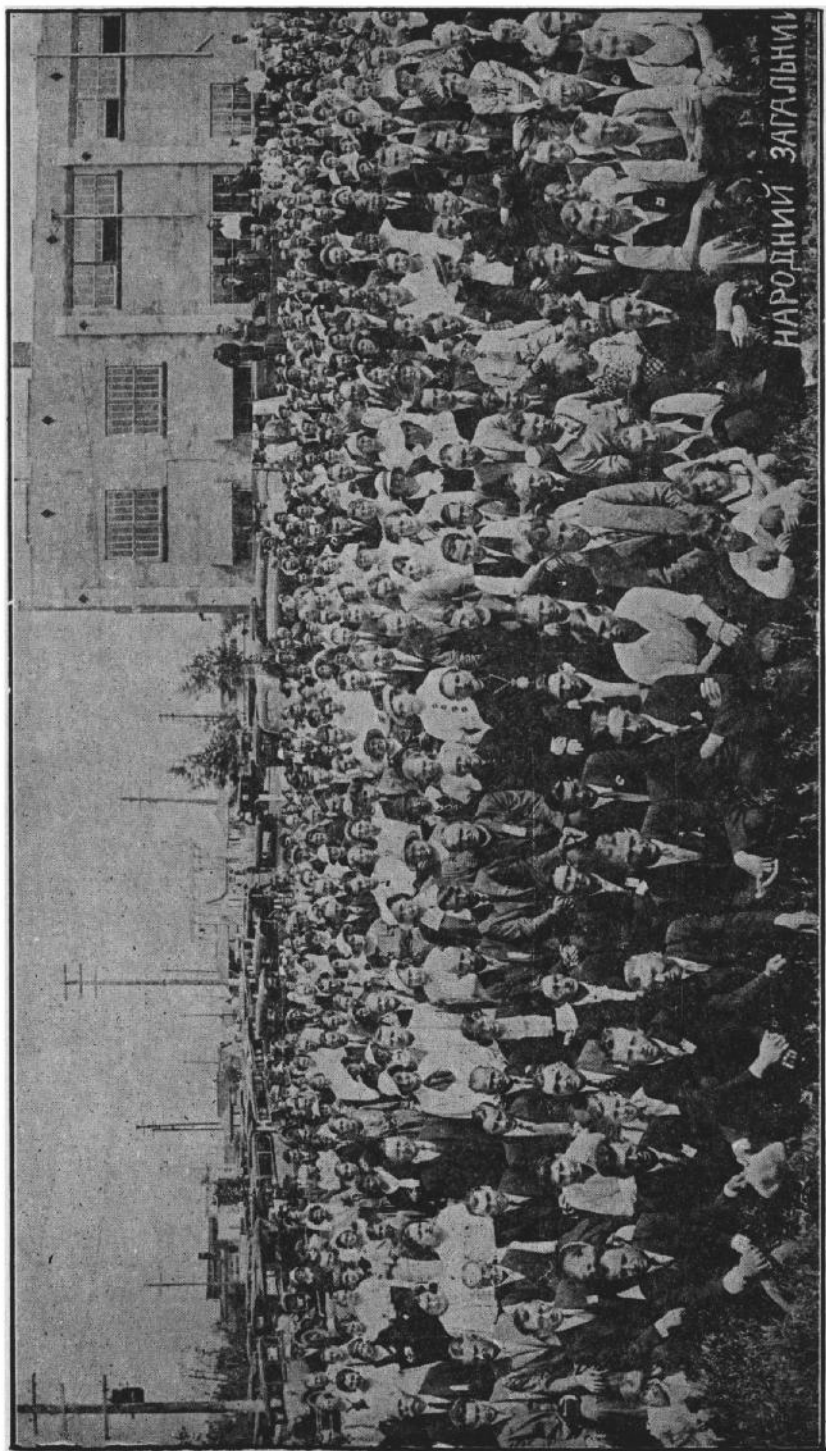
1 ряд, сидять зліва направо: Тарас Котик (Емстердем), Євген Боднарчук, Альф. Дучак, Петро Стеранко (Донвил).

Другий ряд, сидять: Євгенія Вігнан, Вікторія Сенків (Дробот), Тарас Король (учитель), о. М. Боднарчук (парох), Оля Климчук (провідниця), Олекс Гупка (учитель), Фіалка Хохлак, Данило Гишка (Борджис).

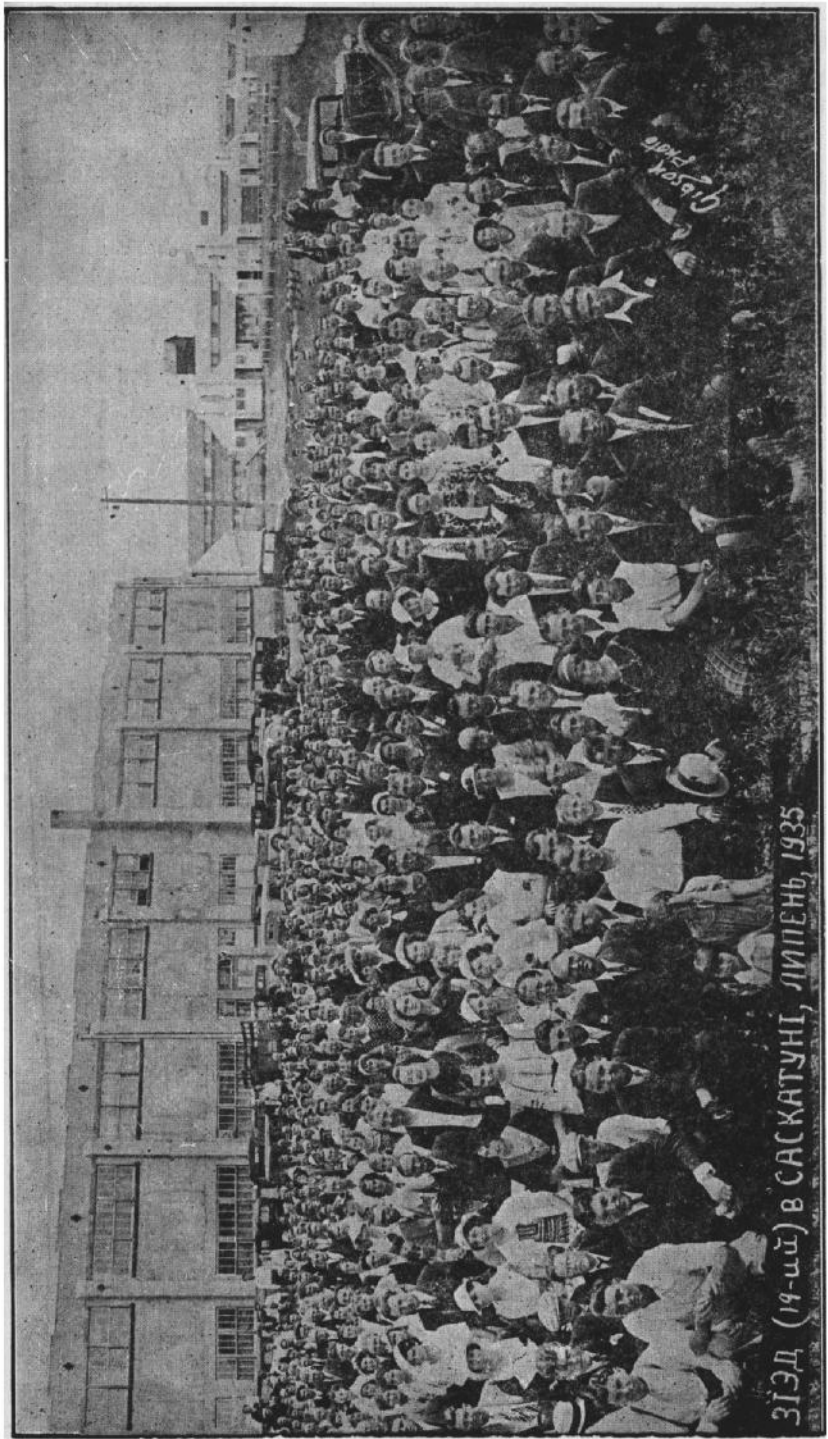
3 ряд, стоять: Фіалка Вальчук (Емстердем), Олеса Пропішин (Горлиц), Маруся Гишка (Борджис), Наталя Романов, Айда Васильків, Соня Гавеніч, Розалія Куруляк, Павліна Келер, Савела Котик (Тайлі), Савела Лозінська (Донвил), Зоря Строцен, Оля Лопашук, Лінда Кіндрат (Гемтон).

4 ряд, стоять: Соня Грициняк, Соня Король (Донвил), Стефка Гайдамен, Глорія Данилюк (Емстердем), Розалія Козоріс (Міако), Філі Кушнір, Савела Король (Гасе), Гледис Вольна, Фіалка Краснюк, Лорейн Копельчук, Наталя Горчипська, Фіалка Беретула, Надя Грициняк.

5 ряд, стоять: Лаврентій Герман (Гемтон), Богдан Кіндрат (Гемтон), Євген Кичен (Борджис), Іван Максимюк (Дробот), Рудольф Грицай (Бюкенан), Реймонд Левчук (Горлиц), Орест Гавтишин (Борджис), Лаврентій Гавеніч, Лезлій Левчук (Горлиц), Лаврентій Вігнан.

НАРОДНИЙ ЗАГАЛЬНИЙ

З'їзд (14-ий) в САСКАТУНІ, ЛИПЕНЬ, 1935

Семко з Геффорд, Саск.; Розалія Гриба з Ріджайни, Саск.; Іван Луцюк з Саскатуну, Саск.; Ольга Ковбель з Вінніпегу, Ман. Контестанти пописались дуже добре, вживаючи чистої української мови.

Судді рішили, що Ольга Ковбель отримала першу нагороду в формі щита, дарованого на ту ціль "Українським Голосом". Другу нагороду призначено Марії Семко".

В той час, коли цей з'їзд відбувався, СУМК вже мав 94 відділи в різних частинах Канади. Генеральна Управа СУМК мала тепер нові завдання: організація молоді зростає й їй треба було тепер присвятити більше уваги. Треба було поділити працю, треба було більше людей у провіді. На своїх сесіях сумківці ухвалюють деякі нові способи праці. Генеральній Управі поручено виготовити програму-збірник для улаштування імпрез з нагоди народних свят. Було рішено також видати підручник для спортових вправ і співаник для сумківців. Для виготовлення співаника заангажовано І. Завадюка і І. Зварича.

Осідок централі СУМК залишився по з'їзді у Вінніпегу. Генеральним провідником був назначений д-р І. Верхомин з Едмонтону, генеральним капеляном о. В. Кудрик в Саскатуні, а генеральним секретарем А. Павлик у Вінніпегу.

Цей з'їзд в Саскатуні мав блискучий маніфестаційний успіх, а ще більше замітний тим, що на нім прийнято додатний ідеологічний напрям, поширення програми праці. На сесіях СУМК було піднесено чотири важних ділянки, які поглиблювали завдання і працю організації: українська мова, плекання сильного характеру, горожанство і торгівля.

В контестовій промові Аделя Гриба підносить глибокі думки і робить аналізу завдань кожного члена організації СУМК на ґрунті української науки, культурних цінностей, а зокрема української мови:

"...Звертаюсь тут головню до шкільної молоді, до якої й я належу й яку кортить також більше по англійськи говорити, чим по українськи. Та зате я дуже люблю нашу літературу. Як зачитаюсь, то зовсім забуду за англійську. Наша мова така гарна, така багата чуттям.

Нам потрібна своя культура, бо тільки розвинувши свою національну культуру, ми зможемо дати світові дійсно щось гарне й оригінальне.

Мова й культура є важні чинники кожного народу та чи не найважливіше, щоб в тій малій клітинці, яка б'ється

у наших серці, була Україна. Без того українського почуття, хоч ми будемо знати українську мову, то вона буде нам байдужа, так, як чужинцеві, що навчився нашої мови, буде байдужа українська справа та поступ українського народу.”

Про сильний характер і засади християнської моралі промовляв генеральний капелян о. С. В. Савчук.

“Щоб наші цілі були, як заповіді Божі. Ми, як будемо сильні характером, як відчуватимемо відповідальність супроти своєї організації, то СУМК здобуде широкое значення в нашій культурній житті.”

Левко Г. Фарина, голова пров. ради на Алберту вручує чашу за красномовство Г. Самотюк на з'їзді в Едмонтоні 1947 р.

Д-р Юрій Драган, посол до Саскачеванського союму підніс такі завдання:

“На вас молодих лежить найбільший обов'язок. Родичі наші придбали горожанство для родинного і суспільного життя. Ми себе шануймо і хвалімося до певної міри, будьмо горді перед сусідами, що ми українці. Перший обов'язок наш супроти цього краю. Ми молоді повинні брати активну участь у справах цієї держави. На кожному кроці стараймося витворити сильні характери. Робота, яка би вона не була, нехай має якийсь характер. Маймо рівно-

вагу. Наше молоде життя тепер полегшене, а ми, молодь, також маємо лишити добру славу для молодшого покоління. Будуймо своє молоде життя на добрих підвалинах.”

Організатор Тижук:

“...Сумківці мусять брати торгівлю в свої руки. Бо цим чином скорше зможемо здійснити великий клич — “свій до свого” і “свій для свого”, який є дуже сильний серед других народів.”

Оце були ті стежки, на які провідне громадянство скеровувало кроки такої ще молоді організації молоді, стежки, над якими треба було покласти ще багато праці і зусиль, щоб з них виробилась тверда і рівна дорога.

Ще одна важлива подія була на цім з'їзді: започатковано там фільмування сумківських вправ, маршового походу та взагалі важніші картини з'їзду. Цю працю з дійсною посвятою і витратою грошей зробив Мирослав Кривецький з Пайн Ривер. Це була перша в історії українців в Канаді фільма, як є незамінним свідком подій широкого громадського характеру. Опісля Мирослав Кривецький висвітлював ці фільми починаючи з Алберти і в інших провінціях. Цим він давав нагоду молоді і старшим, які не були на з'їзді, побачити дійсні сцени, образи відбутої маніфестації, тим самим зробив велику прислугу організації СУМК, бо поширював про неї найкращу опінію, інформував про її життя і діяльність і тим заохочував молодь гуртуватись в ряди СУМК.

Генеральна Управа СУМК по з'їзді взялась до праці і на осінь опрацювала та видала повну програму на Різдвяний концерт. Це була перша такого роду програма видана Генеральною Управою для відділів. В програму входили сценічні картини, ноти до інструментальної музики, коляди й пісні, діалоги, деклямації і Різдвяні вправи з ілюстраціями.

Відділ СУМК в “Українськім Голосі” заповнюється цікавими статтями, молодь дописує про працю на місцях. Започатковано у Відділі СУМК “Молодий світ” листування Батька Тараса з сумківцями. Борис Данченко друкує щоденник, в яким порушує дуже цікаві справи і напрямні організації. Подано ряд тем для дебат на сторінці, які мали там поміщуватись. Це були писемні дебати.

ПРАЦЯ УЧИТЕЛІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ СУМК

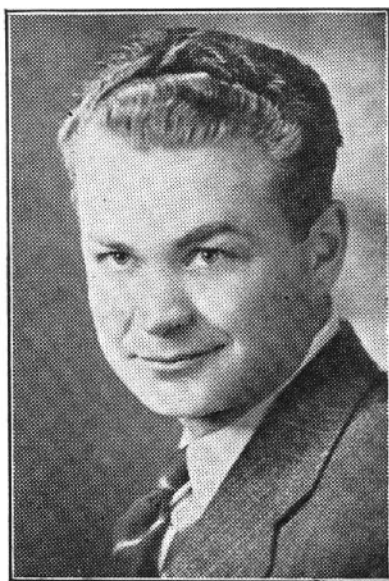
Подорож трьох учителів сумківців по Канаді і ЗДА

На місцях у відділах СУМК багато праці покладали учителі, які вчили в державних школах. Були це по більшій частині бувші бурсаки. Знання української культури, яке вони винесли з Інститутів, дало їм в руки багаті засоби і вміння давати провід в громадській праці серед молоді. Їх заслуги в СУМК є неоціненої вартости. Це були тихі народні робітники, які, як добрі педагоги старались давати все перше і видне місце іншим, а самі трудилися "поза кулісами" і часто були менше видними.

Ів. Іванишин

— один з ідейних учителів в Саскачевані. Положив багато праці в організації СУМК.

Л. Войціхівський

— був організатором СУМК в Саскачевані, активний сумківець, був у військовій службі за морем.

Коли організатор молоді, побувши тиждень-два, лишив місцевість і коли був там учитель, весь провід в роботі відділу часто спадав на його руки. І учителі виконували той обов'язок з великою посвятою. На жаль, джерела до історії українських учителів в громадській праці серед молоді такі обмежені, малі та ніякі, що трудно сьогодні вивести їх імена так, як вони заслуговують, щоб не зробити кривди

кому будь з них. Багато з тих учителів перейшли до інших професій, або заклали свої власні підприємства, на їх місце прийшли інші, однак історія поставила українських учителів тої доби, як заслужених провідників в першій українській організації молоді СУМК.

Літом 1935 року виїхало трьох сумківців в подорож по Канаді і Зєдинєних Державах Америки: Володимир Шарик, учитель з Вастео, Алта., С. А. Склепович, учитель з Радвей, Алта. і І. Мельник, учитель з Дервент, Алта.

Це не була звичайна собі подорож для цікавості. Вони виїхали в порозумінні з Генеральною Управою СУМК. Ціль їх була відбутися в різних місцевостях ряд дебат і відчитів на організаційні теми і тим самим заохотити молодь на місцях до праці. Ця подорож викликала багато зацікавлення на місцях, тим більше що Генеральна Управа повідомляла про їх приїзд.

Почавши з Алберти, вони переїхали більшу частину західної Канади, східні стейти в Америці та побували у східній Канаді. Ця подорож викликала певний рух на місцях. В місцевостях, де була зорганізована молодь, там відбувались дебати, де не було, там вони давали відчити на громадські теми. Повернувши з дороги, вони описали свої враження з подорожі, які поміщувались на сторінці СУМК в "Українськїм Голосі". В цих описах вони порушували багато цікавих проблем. Вони стрічали багато молоді дуже здібної, але не зорганізованої і що світогляд такої молоді був обмежений, вузький щодо українства. Також де старші громадяни цікавились їх приїздом, там і молодь приходила. В інших місцевостях молодь ще не виробила себе в організаційній праці і не мали відваги ставати до дебат. Все це показувало, скільки праці має перед собою провід СУМК, щоб дати молоді всі засоби, якими вона могла б себе розвивати

НОВИЙ ОРГАНІЗАТОР СУМК

Новий плян поширення праці

По з'їзді в Саскатуні літом 1935 року головний організатор СУМК, Г. Тижук, одержавши посаду асекураційного агента, подав свою резигнацію з поста організатора.

Того самого року на головного організатора СУМК Генеральна Управа назначила Петра Крип'якевич. Петро Крип'якевич це уроженець Канади, вихованець Інституту ім. П.

Могили. Идеологія СУС та СУМК не була для нього чужою. Він виростав разом з цими організаціями. А тому, що належав до генерації молоді родженої і вихованої в Канаді, розумів її почуття, знав її світогляд, бачив і розумів її проблеми. Тим самим міг він внести в організацію багато додатнього.

Учителював Петро Крип'якевич в Слейтер, Ман. Він лишає учительську посаду, щоб прийняти на себе цей так важкий обов'язок і віддатись громадській праці серед молоді. Обов'язок організатора прийняв в листопаді 1935 року. Свою діяльність розпочав в околиці Вінніпегу в Манітобі. Тим більше, що тут був генеральний секретар СУМК А. Павлик і треба було зайнятися комусь усистематизуванням роботи на місцях, про що вже говорилося на головнім з'їзді в Саскатуні.

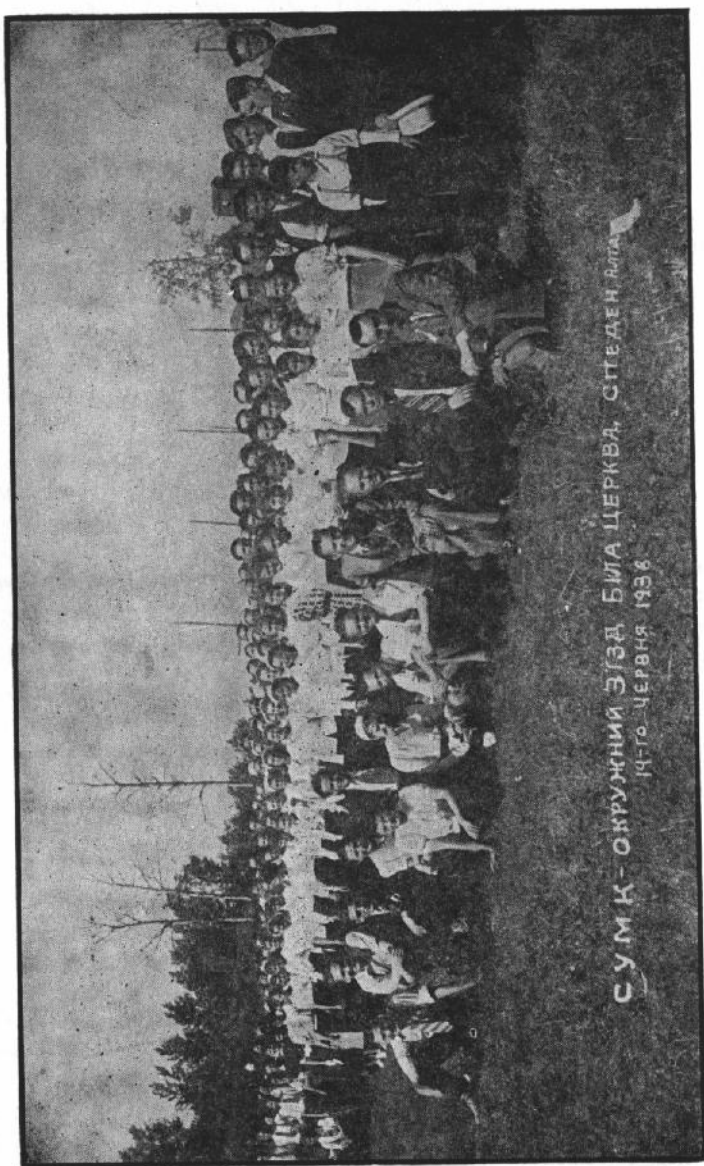

Петро Крип'якевич
організатор СУМК на Канаду,
опісля генеральний провідник.

Генеральна Управа СУМК разом з організатором П. Крип'якевичем опрацьовує план поширення діяльності СУМК. Тому, що організація зросла числом відділів і членства, Генеральна Управа шукала шляхів, щоб почату на місцях роботу тримати живою і не дати їй занепадати. Для

того потрібні були відповідні одиниці, які могли б доглядати молодь по відділах. Отже намічує плян Провінційальних і Окружних Рад.

Провінційальна Рада в кожній провінції одна. Вона складається з голови, секретаря і касієра. Працю в провінціях поділити на округи і створити Окружні Ради з трьох осіб: голови, заступника і секретаря-касієра. Поділ на окру-

СУМК - ОКТУЖНИЙ ЗІЗД, БІЛА ЦЕРКВА, СТЕПЕН РАДА
19-го червня 1936

ги є дуже цікавий і корисний. Кожний округ має своє число, а також назву якогось історичного місця в Україні. Ось які назви мають округи: Лиман, Січ, Пилявці, Дніпро, Степ, Біла Церква, Запоріжжя, Батурич, Верховина, Чигирин, Збруч, Кубань, Поділля, Чорне море, Лебедина, Київ. Всі ці назви надають якоїсь небуденної краси і принади, взяті з історії, з української землі і перенесені на землю Канади. До таких округів належало 8, 10, а часом і менше відділів, залежно від околиць, які з собою сусідують. На з'їздах, або масових зібраннях сумківці вже відзначались назвою свого округу; вони вже були лебединці, верховинці, чорноморці, кубанці, січовики, лиманці і т. д. Цей розподіл груповий був дуже добре упорядкований.

Провінційальна Рада була відповідальна за працю у своїй провінції. Окружна Рада давала поміч у скликанні окружного з'їзду, у переведенні програми, у зарядженні обідки і була за свою працю відповідальна перед Провінційальною Радою. Цей випрацьований плян приймає організація на головнім з'їзді в Саскатуні 1936 року. Цим способом побільшився провід організації СУМК і було улекшено роботу Генеральній Управі. Та й обов'язки Генеральної Управи підносились в інших ділянках роботи. Вона тепер стояла на чолі великої молодечої організації і в її руках спочивала керма її життя й діяльності.

КОНТЕСТ І ВИБІР КОРОЛЕВОЇ

Цікава ділянка праці була уведена в організацію СУМК в 1936 році, — констест і вибір королеви. Головною ціллю констесту було придбати фонди на потреби організаційної роботи. Однак коронування королеви, а опісля ще й принцес, було справжньою урочистою церемонією, яка входила як нова форма культу організації.

Для констесту Генеральна Управа виробляла книжечки білетів, давала на розіграшку кілька речей і розсилала книжечки до відділів для продажі. Місцеві відділи назначували кандидаток на королеву, помагали кандидатці продавати білети і кандидатка старалась продати найбільше число білетів. Кожний проданий білет на імя кандидатки числив скількість марок. Королевою зіставала вибрана та особа, на якій імя було продано найбільше білетів. Відділи також робили старання, щоб їх кандидатка зістала вибрана коро-

левою, бо це також приносило честь відділові. Генеральна Управа оплачувала подорож королевій на з'їзд, на яким відбувалась церемонія коронування. Такі контести були окружні, провінціяльні і домініяльні.

Коронування королевої відбувалось під час з'їзду. Королева одягалась в гарний стрій — вечорова суконка і наверх королівська мантия. Чин коронування виконував хтось з провідників, голова СУС, або генеральний провідник СУМК. Він виголошував королевій гратуляції, оцінював її і її відділу працю і вкладав їй на голову корону. Корона-

Дівочий хор СУМК в Торонті, Онт., 1946 р.

на королева виголошувала гарну промову, подяку і по цім відбувалась забава з танцями. З часом стали вибирати також дві принцеси, які були слідуочі за королевою і творили лише гарну групу “королівського почоту”.

Перша така коронація королевої на Канаду відбулась на з'їзді в Саскатуні в 1936 році. З'їзд цей відбувся також літом і був святочним 20-літнім народнім з'їздом. Королевою була вибрана тоді Марія Марковська з Мічем, Саск.

Цей святочний з'їзд в Саскатуні відбувся також дуже

величаво. Силами сумківців відбувся концерт і констест красномовства. Цього разу в констесті красномовства взяло участь 10 сумківців. Нагороду за найкращу промову — згаданий вже щит — дар “Українського Голосу” — одержав відпоручник відділу в Едмонтоні Євген Шевчишин.

Зараз по цім з’їзді централія СУМК переходить до Едмонтону. Генеральним провідником був вибраний І. Дікур, генеральним секретарем Ілля Кириак.

Того року праця СУМК знов значно піднеслась. Повстали нові відділи. Працю поведено після нового пляну, створено Провінціальні Ради і Окружні Ради. Відбулось кілька величавих окружних з’їздів. Ці окружні з’їзди мали вже інший характер від джемборі-з’їздів. Крім спортових змагань, відбувались констести красномовства, промови, в яких брали участь сумківці. Тут вони самі вирішували свої справи, вносили сугестії, застановлялись над плянами своєї роботи. На цих окружних з’їздах вже ухвалюються резолюції, які показують напрям праці і справ, які там були обговорені. Ось резолюції двох з’їздів — Норквей, Саск., з округа Лиман:

1. “З’їзд уважає, що окружна бібліотека є конечною у витворенні сумківського світогляду і тому припоручує Окружній Раді, щоб вона зробила зарядження для збірки фондів для цієї цілі.

2. “З’їзд уважає, що конечном є, щоб кожний відділ мав свою власну бібліотеку після пляну П. Киби.

3. “З’їзд уважає, що підготовлення льокальних провідників є конечною справою у нашому організаційному життю і тому взиває сумківців, щоб піддержували цю справу фінансово і морально.

4. “З’їзд уважає за конечноість інформувати канадійську публику про цілі СУМК, як словом, так і письмом, і з’їзд уважає, що цією справою повинні зайнятися всі члени поодинокі.

5. “З’їзд уважає, що гуртки плекання рідної мови після пляну Централі СУМК повинні мати перше місце у кожному відділі.”

Резолюції ухвалені на окружнім з’їзді СУМК в Етелберт, Ман., в вересні 1936 року. Це був перший окружний з’їзд на підставі “Пляну поширення праці”.

1. "З огляду на те, що українська мова є найголовнішим лучником з українською культурою і зараз найголовнішим чинником у підтриманні національного життя, з'їзд вповні одобрює заклики Генеральної Управи

Коронація королеви на оточуі СУМК в Іст Селкірк,
Ман., в липні 1945 р.

СУМК заснувати рідні школи і гуртки для плекання української мови.

2. "З огляду на те, що організація Союзу Української Молоді Канади розростається до поважних розмірів і їх життя вимагає великого числа місцевих інструкторів і провідників, з'їзд одобрює плян Генеральної Управи перевести кампанію за збіркою організаційного фонду на вишкіл таких інструкторів.

3. "З огляду на те, що читання української літератури

є найголовнішим чинником у поширенні сумківського світогляду й національного виховання, з'їзд постановляє щоб кожний округ організації СУМК заложив свою подорожуючу бібліотеку.

Ці резолюції ясно вказують на напрямні праці і характер окружних з'їздів, яких відбулось 6 в провінціях Саскачевані й Манітобі.

В Алберті також працював організатор Павло Яворський, який того року вперше поїхав до Бритиш Колумбії. Відвідав він міста: Ванкувер, Келовна, Армстронг, Вернон. У Вернон він зорганізував перший з'їзд союзних організацій СУС в Б. К., який відбувся в листопаді 1936 року.

Треба подивляти посвяту і витревалість тих пірвісних організаторів, які не мали ніякої заобезпеченої платні. Удержувались на тому, що місцеві товариства винагороджували їх за працю, але то була дуже мінімальна винагорода. Згадує її у своїх споминах П. Яворський, що в одній місцевості в Алберті він пробув три тижні організуючи молодь. На неділю приїхав священник о. Майба, відслужив Богослуження і зорганізував там церковну громаду. О Майба за Богослуження одержав \$1.30 з таци, а Яворський з концерту, який приготував і за два тижні побуту \$3.00. З того \$1.00 заплатив за авто, яким приїхав священник.

Описує П. Яворський і свою подорож до Ванкуверу. Не мав за що купити білета на потяг, а вважав, що поїхати треба. Дорога 600 миль простору, пішки не підеш, й він знаходить таку розв'язку: наймається в компанії продавцем часописів і магазинів на потязі, надягає компанійний уніформ і так їде до Ванкуверу. Свою подорож він дуже цікаво описує в "Українськiм Голосі". Любив П. Яворський подорожувати. Описує він мальовничу красу гір та морського побережжя, де відбуває прогульку. Це мабуть була найбільша заплата, яку він одержав за свої труди подорожування в цю чудову країну могутніх гір і величної краси природи.

Зустрінув він і там ідейних людей: у Вернон згадує Іллю Савицького, Гриценка та родину Кучарських, які помагали йому у зарядженню з'їзду.

Незадовго по тім залишає П. Яворський західну Канаду і в 1937 році виїжджає до східної Канади. Якийсь час П. Яворський сповняє й там обов'язок організатора молоді, організує в Гемилтоні, Онт. перший у східній Канаді з'їзд

СУМК. Опісля П. Яворський переїжджає до Монтреалу, Кве., та стає одним із співробітників Василя Авраменка, відомого балетмайстра. Саме тоді почалась праця над організуванням української фільмової продукції — “Наталка Полтавка”, “Запорожець за Дунаєм” і відбувались в Канаді школи українських національних танків. Павло Яворський вложив велику частину своєї молоді душі і своїх трудів у розвиток Союзу Української Молоді Канади. На пості організатора він вистояв шість років, працюючи без перерви. А навіть коли вже не був офіційним організатором, працюючи СУМК все однаково широко цікавився і помагав де було треба.

ЗВ'ЯЗКИ СУМК З ОРГАНІЗАЦІЯМИ ПОЗА КАНАДОЮ

Слава про ідейну українську молодь в Канаді в організації СУМК полинула і в широкий світ поза межі Канади. Перші зв'язки СУМК бачимо з організацією Спілка Української Молоді на Далекому Сході в Азії на Зеленому Клині ще в 1933 році. Ця організація звернулась до Генеральної Управи, щоб вислати їм статут СУМК та допомогти літературою й часописами. В першій листі від СУМ-у читаємо між іншим таке:

“З великим задоволенням прочитали Вашого листа, з якого довідались про міцну організованість та неупинну працю української молоді в Канаді.

Дуже радіємо, що молодь — кращі сини України — всюди стає на шлях активної праці, яка, віримо, приведе нарід український до державного життя в своїй рідній самостійній Україні.

Українська свідома молодь на Далекому Сході також організована і з 1930 року організація її має назву “Спілка Української Молоді” в скороченні СУМ. На жаль, СУМ не є численна організація і хоч в Манджурії ми живемо серед населення здебільша українців по походженні — в нашій організації не рахується навіть і сто членів.

Тяжке матеріальне становище більшості сумовців, а з ними і самого СУМ-у не дозволяє розвинути широку національну агітацію серед денаціоналізованих земляків наших.

В останні часи, з народженням самостійного Маньчжу-Го і тими можливостями, які принесла молода дер-

жава в розумінні творчої праці серед європейського населення Маньчжу-Го, ожила праця і серед українців.

В короткому часі повстали українські організації, які об'єдналися і утворили вищий орган для всього українського населення Манджурії — Раду Українських Уповажених. Цей загальний національний рух підхопив і нас сумовців і зараз в нас йде реорганізація всього СУМ-у — переробляємо статут, намічаємо шляхи майбутньої праці.

Ви пишете, що можете надіслати нам Ваш статут і різні інформації, щодо діяльності і організації СУМК-у. Якщо Ваша ласка, зробіть це в найскорішому часі, ми будемо Вам дуже вдячні. Це буде великою допомогою в нашій організаційній праці."

А. Мікулич, секретар.

У відповідь на цього листа Генеральна Управа СУМК пише між іншим таке:

"Висилаємо Вам наш статут і вже з нього зрозумієте, яка наша робота й як наша організація пов'язана. Тепер ми маємо 80 відділів, це понад 3,000 членів. Наша членська вкладка до Централі дуже маленька, бо виносить одного centa на місяць від члена. Це значить, що найбідніша молодь має можливість належати. Можемо похвалитися, що це найбільша організація в Канаді числом. Молодь робить добру роботу."

З дальшої кореспонденції слідно, що зв'язки тривають і що СУМК помагає тамтешній молоді своїми матеріалами. В листі з 1936 року Генеральна Управа СУМК за підписом ген. секретаря А. Павлика, пише до СУМ-у:

"Під окремою опаскою висилаємо Вам обіжник до наших відділів, який був висланий цими днями, щоб відділи підготовлялися до виступів. В нас і підручників бракує. Самі видавати ще не бралися, хоч мова про це йде вже два роки. Все побирає й потребує грошей.

Бачимо з листа, що більше муштруєте своїх членів. В нас було подібне на початку. Ми мали навіть військові однострої, та з різних причин наша молодь не хотіла їх...

Літератури ідеологічної з партійного боку ми не маємо! Цим займаються політичні партії. Через це є багато непорозумінь, бо кожен думає, що вони тільки

Відділ ім. Тараса Шевченка, Вегревил, Алта.
(Імена подані на стор. 119)

праві. Ми між молоддю цього питання не порушуємо. Вони мають бути українцями, а яка Україна вже буде, то нам такі краще не сваритися за те, чого зараз немає. Висилаємо дві книжечки — одну видано недавно — відчит інспектора Гаврилюка, де він справу молоді розбирає, друга видана організацією Союзу Українців Самостійників. Там розбираються питання політичні.”

Друга організація молоді в Європі, з якою СУМК мав звязки — це Товариство Український Пласт в Празі. Перший лист від Пласту бачимо з 1932 року на руки Г. Тижука. Другий лист з 1937 року, писаний до Генеральної Управи СУМК. В цім листі Товариство Український Пласт повідомляє, що проф. Д. Дорошенко, який вернувся з Канади, передав їм дуже гарні відомости про діяльність, працю і цілу організацію СУМК і що вони бажають мати тісніші взаємини з канадійською молоддю.

Слідна також жива кореспонденція і звязки з видавництвом журналу “Жіноча Доля”, якої головною редакторкою була Олена Кисілевська, й яка виходила в Коломійі. Переписка почалась ще в 1934 році. Тодішній організатор Г. Тижук поширював “Жіночу Долю” в Канаді, збирав передплати. “Жіноча Доля” видавала також “Світ Молоді”, якої редакторкою була відома письменниця Ірина Вільде. В однім із своїх листів Ірина Вільде пише в справі співпраці таке:

“Конкретно ми уявляємо собі співпрацю з Вами в цей спосіб: будемо обмінюватись листами на теми метод праці в організації, способів національного освідомлення й охорони перед денационалізацією і т. п. На ці теми ми будемо писати у “Світі Молоді”. Тому добре було б, щоб Ви зєднали нам передплатників з поміж своїх членів. Найбільше йде нам про співробітників в нашій журналі. Хо-

Імена до світлини на стор. 118.

Перший ряд, зліва направо: Мирон Шевчук, Олесь Самойл, пані А. Підручна, о. Михайло Фляк, пані Н. Байдала, Авріля Підручна, Нестор Байдала.

Другий ряд: Марія Шевчук, Зеновія Дроник, Оля Дакун, Леся Паїшка, Емілія Шпур, Вікторія Балдовська, Лелія Зубрацька, Леся Дроник, Ангеля Ключ.

Третій ряд: Орест Зубрацький, Марко Шевчук, Данило Шевчук, Володимир Шпур, Мирослав Тріска, Нестор Зубрацький, Яків Флійчук.

Нема на знімці: Марвин Касіян, Гарвій Касіян, Христіна Гошко, Левард Семелюк, Люба Бережан, Володимир Бережан, Віктор Палагнюк, Вікторія Палагнюк і Богдан Шапка.

чемо увійти з Вами в якнайтісніші зв'язки для свого і для
Вашого добра для справи, якій служимо.”

Ірина Вільде. Листопад, 1934 р.

Як результат цих взаємин і співпраці бачимо в іншому
листі, з грудня 1934 року, писаний на руки Тижука:

“Одержали ми, завдяки Вашій інтервенції, дуже інте-
ресний допис про жіночу канадійську молодь і відразу
передплату на “Світ Молоді” від тов. А. Слижука, з Вен-
лав, Ман. Подумайте тільки: з тим листом ми так довго

Коронація окружної королеви в Вільінгдон, Алта., 1948 р.

Зліва направо: Флоренс Федорак, Ірина Шевчук, Ів. Дікур (переводив пе-
ремоїну короновання), і Ольга Филипченко.

возились, так довго давали прочитувати всім членам редакції, аж десь загирили коверту того листа разом з адресою.

Висилаємо на адресу "Українського Голосу" листа до Вас враз з кількома числами "Світ Молоді", прохаючи одночасно подати нам свою думку про редагування цього журналу."

Редакція "Рідна Мова", яка видавалась у Варшаві й редактором якої був проф. д-р Іван Огієнко (теперішній Митрополит УГПЦ в Канаді), звертається також через тодішнього організатора Г. Тижука, щоб старався поширити між членами СУМК журнал "Рідна Мова", а тим самим плекати між членами одну літературну мову.

"Треба конечно зацікавити кожний відділ СУМК рідномовною працею. Треба, щоб члени зрозуміли конечну потребу вчитися всеукраїнської мови. Рідна мова мусить у них стати одною з головніших наук."

Проф. І. Огієнко. Листопад, 1934 р.

Ще один дуже цікавий лист є з Товариства "Музей Визвольної Боротьби України" в Празі:

"Музей Визвольної Боротьби України одержав уже також \$29.00, про що Ви писали в листі з 27 жовтня 1938. Щире спасибі!

Вашого листа читали в Управі Музею з великим зацікавленням. Всі поставились з великим признанням до Вашого доброго наміру й до Вашої ініціативи. Ми вже раніше чули про Вас і про Вашу працю від п.п. проф. Дорошенка і проф. Бочковського. Нам дуже приємно, що Ви не забули про розмови з ними і беретеся організувати ширшу збірку на Музей Визвольної Боротьби України. Музей придбав власний дім недавно, тепер докінчує його, щоб можна було перевести збірки Музею якнайскорше у власну хату. Тепер найбільше треба йому допомоги...

"Ми віримо, що славний Союз Української Молоді в Канаді і всі його відділи відгукнуться щиро й одностайно і заохотять своїм прикладом і своєю щирістю та щедрістю також і інші товариства і окремих земляків, щоб якраз тепер у 20-ліття проголошення Соборности України

відзначити цей день 22 січня, як день Музею Визвольної Боротьби України для всіх українців на цілому світі.”

Д. Антонович, директор.
Вировий, скарбник.

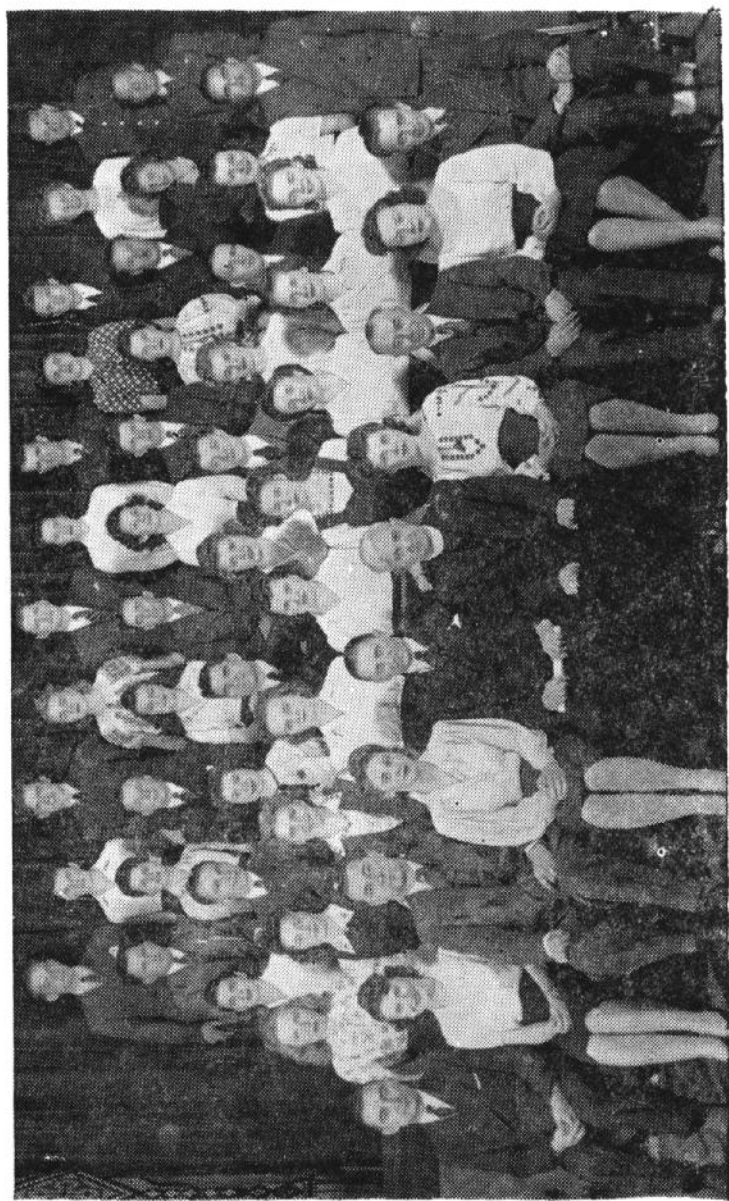
Грудень 1938 р.

І так крім розбудови власного громадського життя, українська молодь в Канаді брала на себе такі обов'язки, подаючи матеріальну і моральну поміч важним всеукраїнським установам в Старім Краю і на чужині.

ПРОГРАМИ СУМК НА РАДІО В ЕДМОНТОНІ

Після поширення нового пляну праці СУМК під проводом Генеральної Управи в Едмонтоні, робота прибрала широкіх розмірів. Старше громадянство старається заохочувати молодь до народної праці різними способами. Особливо звернено було увагу на виховальну роботу молоді в народній дусі: промови, дебати, контести красномовства. Павло Ткачук, властитель української книгарні в Саскатуні подарував сумківцям чашу для змагання в дебатах. Ця чаша була подарована лише для сумківців провінції Саскачевану. Опісля дарує також чашу П. Троян, агент асекураційної компанії Лайф Іншюренс, для змагань у красномовстві. В 1936 році Іван Шептак, агент асекураційної компанії Конфедерейшон Лайф Ко., активний сумківець з округу Січ, голова Окружної Ради СУМК, також подарував чашу на ціль контестів красномовства, які відбувались на окружних і провінціальних з'їздах. Дарували опісля чаші, або трофеї для перемоги: Г. Тижук, І. Воробець, д-р Ф. Говда, П. Зварич, Г. Побран, Пав. Яворський, д-р Голубицький, В. Лазарук, Й. Ясенчук, В. Буряник, Юрій Процюк, П. Пелехатий, І. Р. Соломон і інші.

Генеральна Управа СУМК в 1936 році видає дві повних програмі для улаштування концертів по відділах — одна на роковини Т. Шевченка, друга на свято День Матері. Та найбільшим здобутком були започатковані програми на радіо через стацію СДжейСА в Едмонтоні. Велику виховальну та інформативну ролю в тих програмах відіграли промови виголошені провідними людьми до СУМК. Першу таку промову виголосив генеральний секретар СУМК Ілля Киріак, відомий канадійський письменник, на 20 вересня 1936 року.

Відділ СУМК ім. Ю. Гассана в Торонті, Онг., 1943 р.
(Імена подані на стор. 124)

Другу цінну промову виголосив на радіо талановитий поет і громадський діяч СУС, члв. Данильчук, який між іншим сказав таке:

“Ми є сіль землі, ми є вибранці. На нас дивиться довгий вік нашої славної історії. За нами князі та славні гетьмани з козаками. За нами слава оборонців західної Європи перед нападами диких азійських орд.

Ми є багаті нашою мовою, нашою культурою. Батьки наші поборолі широкі простори канадійських степів. Викорчували темні ліси, забрали з дикої землі велике каміння, зробили зі степів родюче поле, на яким нині бачимо великі будівлі та купи соломи буйної пшениці. Вони пережили більше трудностей, як ми можемо тепер уявити собі. Вони по жертвували себе для кого? Для кого і для чого вони по жертвували себе? Відповідь може бути лиш одна — вони віддали все що мали для нас.

Отже ми, як влячні сини і доньки їх, як свідомі члени свого великого народу, як горожани цієї доброї країни, маємо обов'язок і себе бодай трохи по жертвувати для взнеслої цілі. Ми маємо слухати старших. Ми маємо слухати свого проводу. Ми маємо працювати для добра цієї країни і для свого народу.”

Історичне значення має промова на радіо проф. О. Бочковського, українського науковця, який викладав в Подебрадській Академії в Чехословаччині й який приїхав до Канади з рамени Союзу Українців Самостійників на з'їзди в 1936 році й обїхав з відчитами цілу Канаду. На запрошення Генеральної Управи СУМК в Едмонтоні він виголосив через радіо промову такого змісту:

“Дорогі Сумківці, Українська Молодь у Канаді!

Я дуже щасливий, що маю нагоду сьогодні говори-

Імена до світлин на стор. 123.

Перший ряд, зліва направо: С. Климашко, Анна Горецька, Віктор Мошук, Оля Ковбель, барон Вальдштайн, о. П. Самець, Анна Васильців, Василь Дячук, Анна Габа, Никола Воробець.

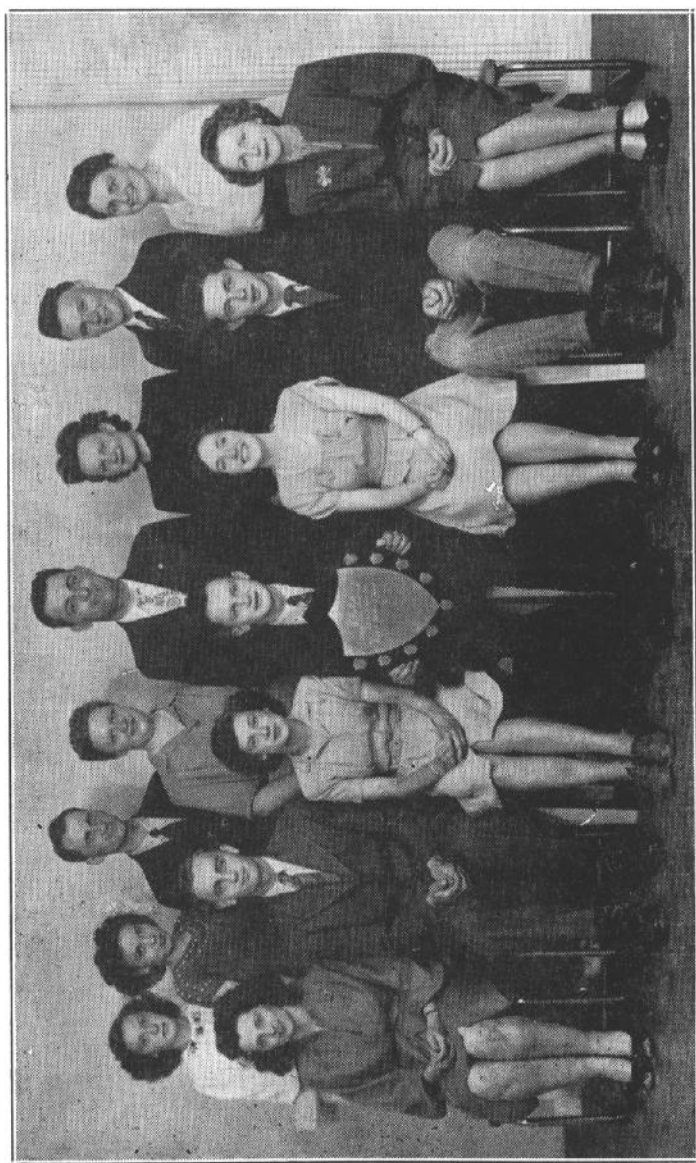
Другий ряд: М. Дорошенко, Д. Ковалюк, Г. Благут, М. Дорошенко, А. Мельничук, О. Романко, Т. Холтій, С. Гарасимик, Т. Йонг.

Третій ряд: Р. Фарина, А. Шевчук, Д. Котик, В. Бабинець, Я. Романів, В. Олійник, О. Романів, А. Гайворон, О. Горецька, Б. Коча.

Четвертий ряд: В. Бульбук, О. Стратійчук, В. Гаджоса, К. Задорович, Д. Благут, О. Деренюк, Я. Охїтва, Д. Никорчук, В. Грицьків, М. Грабовський, І. Федусь.

П'ятий ряд: В. Самець, О. Химій, Р. Мавданюк, Т. Гуменюк, Й. Горчинський, М. Котелко, З. Чехова, З. Самець, О. Гамада, В. Габа.

ти до Вас, до надії українського народу по цей бік океану; передати Вам привіт від Старого Краю, батьківщини Ваших батьків і дідів; привітати Вас від української політехніки у Подебрадах, у Чехословаччині, де вже майже 15 років виховується наша молодь на будівничих самостійної України, готуючись до того великого діла, коли

Відділ СУМК в Принс Алберт, Саск., виграв щит на з'їзді 14-го липня, 1947, округу "Карпати". Вол. Муканик, провідник, тримає щит.

історія покличе наш нарід до нового здвигу за здобуття волі й відновлення своєї молодой, недавно втраченої державности.

Сумківці й Українська Молодь у Канаді!

Ви народились у цій вільній і демократичній країні, що є Вашою батьківщиною. Ви є канадійськими та британськими горожанами. Ви користуєтесь всіми горожанськими правами цієї вільної країни. Ви є справді щасливими, що не знаєте жадного утиску і гнету. Що смієте думати, як хочете. Що можете користуватись повнотою громадського життя. Що не терпите великих матеріяльних злиднів і біди, хоч і Канада від 1930 р. переживає гостру депресію.

Через це Ви не смієте забувати про те, як живеться українському народові в рідних землях, де він є наскрізь закутий у кайдани чужого панування й чужої неволі; де він є кріпаком у власній хаті; де заборонені найзвичайніші прояви його національного життя; де він не має повноти прав своєї рідної мови; де не може плекати свою національну культуру в повному обсязі; де не має волі думання й свободного громадського життя; де над ним усе тяжить чуже ярмо; де ворожі сили намагаються здушити наш національний розвиток або бодай загальмувати його: затримати розбудову нашого народу в модерну націю, що хоче здійснити найвищий ідеал: державности, самостійности та соборности. Де крім політичного гнету тяжить над ним лихо господарських злиднів; де голод є не рідким гостем під стріхами наших земляків; де хороби і пошести десяткують наш нарід; де політичний терор є постійним явищем; де вязниці, шибениці і розстріли передчасно косять цвіт нашої нації, а передовсім свіdomу та активну молодь — де багато проливається крові на вітар визволення нашої батьківщини.

Вам, Сумківці, не може і не сміє бути байдужа гірка доля нашого народу. Ви є його внуками. Старий Край — це батьківщина Ваших батьків. Там залишились хати де вони родились; там є цвинтарі, де лежать їх діди, батьки, Ваші прадіди. Вони переказали Вам свою рідну мову, що також у Канаді живе і не мусить завмерти. Навчаючись в англійській мові, Ви не мусите забувати або цуратися рідної мови.

Знати дві мови краще ніж одну, хоч і світову. Рідна

мова є найліпшим злучником і засобом культури. Наша культура, зокрема народня є багата й своєрідна. Нашу пісню, народне мистецтво шанує сьогодні весь культурний світ. Нашу мову починають викладати по чужих університетах в Європі. Наша молода наука здобуває собі признання в світі. Нашою літературою цікавляться й перекладають чужинці. Тараса Шевченка вважають сього-

Відділ СУМК у Віндзорі, Онт., 1948 р., з Надзірною Радою.

дні не тільки найбільшим українським поетом, але також всесловянським велитнем і світовим генієм. Його "Кобзар" це не лише наша національна Євангелія і, немов українська "Книга книг" — це також архитвір світового письменства: величчю своїх думок, вселюдських ідеалів і своєрідною красою форми. В пантеоні світової літератури Т. Шевченко заняв почесне місце, як один з каменярів майбутнього відродження людства, як апостол вищої людяности, як суворий суддя і непримиримий ворог кріпацтва, утиску, недолі. Нарід, що дав Шевченка, може бути гордий. Його сини не сміють встидатися й цуратися рідної мови, яку Шевченко освятив своїм генієм.

Також канадійська українська молодь не сміє відрікатися й забувати їхню рідну мову. Це було б самоокраденням і добровільним зубожуванням нашої культурної спадщини; це було б зайвим обезцінюванням українського елементу в Канаді. Бо Канада не потребує засемілюваних мерців духа. Розбудова її вимагає живих людей, щоб вони збагачували й доповнювали цю молоду культуру й державу дарами своєї народної спадщини. Це добре розуміють і до цього закликають керуючі чинники Канади. Це нещодавно підкреслив в своїй промові канадійський Генерал Губернатор у Фрейзервуд у Манітобі.

Це маєте пам'ятати і цього не смієте забувати Ви, українська молодь Канади. Ви є цвіт і надія нашого народу за океаном. Молодь усіх народів завжди була каменярем його національного розвитку та поступу. Вона скрізь запалювала ватру національної свідомости серед свого загалу. Вона була носієм національної культури. Вона боролася на чолі його визвольних змагань. Так фінська молодь своєю працею спричинилась до відродження свого народу. Так чеська молодь має великі заслуги для справи визволення її народу. Індуська молодь з великим захватом іде попереду індуського національного руху. Також шлях української молоді в Європі позначений великими жертвами для справи визволення України.

Я певний, що й українська молодь в Канаді буде вірна цим ідеалам, власними і спільними для молоді цілого світу. Коли ваші батьки розбудували своєю тяжкою працею головню західну Канаду, Ви її сини й доньки — канадійські громадяне, а водночас і внуки українського народу, збагатите нову Вашу батьківщину живими традиція-

ми нашого народу, а передусім заховаєте у всій красі і чистоті прегарну нашу мову, що хай буде для Вас “мовою серця” і живим звязком із Старим Краєм у Європі.

Будьте добрими канадійцями, але також і щирими українцями! Бо як свідомі українці Ви будете водночас найкращими канадійцями. Хай у Ваших серцях Україна з Канадою зіллється в щось одно на зразок Швейцарії, де німці, французи та італійці поєднали у вищій синтезі своє швайцарське горожанство зо своєю рідною мовою і національною культурою.

Будьте активними канадійськими українцями. Хай Ваше українство не буде лише святочним. Хай воно не виявляється тільки на сходах і платформах. Хай не обмежується лише співом “Ще не вмерла Україна” або “Не пора”. Ваше українство повинно бути виявлене у щоденному життю. Українцем треба бути скрізь: у хаті, на зборах, в громаді й у своїх особистих почуваннях. Українство передусім треба виявити у пошані до рідної мови. Її треба вживати скрізь при всякій нагоді. Вона має опанувати Ваші думки і почування. Кожний сумківець і сумківка мусить бути прикладом свідомого й активного українства; живою іскрою негасаючої ватри національної свідомости...”

Оце є думки виголошені людиною української науки, які глибиною свого змісту надають великої вартості молодечій організації СУМК. Були й інші промовці, які в часі програми через радіо виточували шляхи, якими бажали, щоб та молодь йшла. Таких програм в Едмонтоні було 9. На жаль опісля ці програми припинено через брак фондів, яких організація не мала.

РОЗКВІТ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ СУМК

Після нового, так званого “пляну поширення праці”, організація СУМК зростала не лише числом відділів і членства, але й піднесенням, вірою у свої сили та зрілістю громадськості. Це вже був виплеканий дух, який вітав в кожному відділі; це вже вихована з'їздами, промовами, програмою молодь з широким світоглядом канадійського горожанина з почуттям обовязку супроти свого народу. Кожна місцевість була горда з того, що в них є СУМК і кожний місцевий відділ старався додержувати кроку роботі, що її подавала Ге-

неральна Управа. Централья СУМК також повела широку працю, даючи молоді всякі можливості і пляни, які захоплювали молодь. Канцелярія СУМК містилася в Інституті М. Грушевського в Едмонтоні разом з Централєю СУС.

При кінці 1936 року СУМК бере участь в трьох провінційальних з'їздах СУС — у Вінніпегу, Саскатуні й Едмонтоні. У Вінніпегу це був перший провінційальний з'їзд СУС, в яким молодь становила поважну частину. Крім участі в загальних сесіях, концертних виступах та контестах красномовства, сумківці відбувають свої сесії, на яких широко об-

Вправи дівчат на окружнім з'їзді в Редфілд, Саск., 1951 р.

говорюються пляни праці. Багато з тих плянів виготовив головний організатор П. Крипкевич в порозумінню з Генеральною Управою СУМК. В Едмонтоні на з'їзді в нарадах СУМК беруть участь: Іван Дікур, генеральний провідник, Ілля Кириак, генеральний секретар, П. Крипкевич, головний організатор СУМК, Г. Тижук, який хоч і не був офіційним організатором, але живо цікавився життям СУМК та помагав при кожній нагоді своїми порадами і працею, А. С. Скелпович, Т. Лупул, В. П. Шарик, Дм. Мельник, П. Юрчик, Винничук, Пухкий і В. Буряник, ректор Інституту М. Грушевського, який так само багато клопотався молоддю та подавав їй поміч у роботі. На цім з'їзді в Едмонтоні відбуваєть-

ся концерт-фестивал, якого програму виповнюють сумківці. Відбулись також контести співу, красномовства і деклямацій. В Саскатуні беруть активну участь у нарадах над плянами праці організації: Ілля Киріак від Генеральної Управи, В. Мисак — предсідником нарад, Марія Котелко, П. Крип'якевич, Семко, А. Лазарович, Павло Яворський, організатор СУМК. У Вінніпегу на з'їзді в нарадах бачимо: Ф. Керницького і М. Боднарчука (тепер обидва священиками Української Греко-Православної Церкви в Канаді), П. Крип'якевич, Н. Демянчук, Анна Жеблін, Ліда Пасічняк та інші.

ПЕРШИЙ КУРС СУМКІВСЬКИХ ІНСТРУКТОРІВ

Перші літні курси українознавства

В лютім 1937-го року вдалось остаточно Генеральній Управі СУМК і Централі СУС здійснити кількालітню мрію — улаштувати курс вишколення сумківських інструкторів. Цей курс відбувався в Саскатуні в Інституті П. Могили і тривав 8 тижнів. На цім першім курсі було 7 хлопців: С. Слонецький з Саскатуну, Іван Рогоза з Вест Бенд, Саск., Й. Гамрацій з Виллов Брук, Саск., Василь Моргоч з Гаес, Саск., Іван Вагілик з Кагвин, Алберта, Іван Яхімець з Егремонт, Алберта і Василь Руснак з Кейленд, Алберта.

На тих курсах викладались такі предмети: інтерпретація історичних подій і теорія музики — Вас. Буряник, ректор Інституту; український правопис, українська література і українське горожанство — Іван Данильчук, заступник ректора, Церква і нарід — о. В. Кудрик; організація СУМК, організаційний провід і народні танки — П. Крип'якевич, організатор СУМК; практичний курс музики — І. Завадюк, диригент хору і оркестри; руханка і спорт — С. Слонецький. Ось як описує в "Українськім Голосі" один з курсантів, І. В. Рогоза, про свій побут на курсі в Інституті:

"В Саскатуні відбувається тепер курс для провідників в сумківській роботі. Треба сказати, що в нас це перша проба подібних курсів. Курсанти мешкають в Інституті і тут відбуваються лекції.

Курсанти є з Алберти і Саскачевану. Перебувши в бурсі один тиждень, я пізнав, що цей курс буде дуже а дуже помічний для поширювання сумківської організації. В Інституті П. Могили можна дуже багато скористати з бібліотеки, тому що бібліотека є переповнена всякими іс-

торичними книжками, з яких ми довідуємось про наших предків. Ми читаємо ці книжки лише наскільки нам час дозволяє, щоб зрозуміти і робити гарніший поступ на будуче.

Минулої неділі ми ходили до Української Православної Церкви, яку обслуговує о. В. Кудрик. По Богослуженні ми, курсанти, пішли на сумківські сходи, почули гарну дебату, де дебатували студенти бурсаки. Потім нас покликали до коротких привітів.

Відділ СУМК в Гилберт Плейнс, Ман.

Поза наукою ми беремо участь разом з другими у співі, дебатах, танках і оркестрі, якою управляє І. Завадяк, і у спортових забавах. Мій погляд на Інститут є, що Інститут є дуже цінною установою для українців в Канаді."

Подібні курси відбувались пізніше, однак це був перний курс для інструкторів, для вишколення місцевих провідників СУМК і цей курс заповідав світлу майбутність організації.

Того самого року Союз Україців Самостійників уряджує перші літні курси українознавства. Спершу було в пляні ці курси мати в Саскатуні в Інституті П. Могили, однак з тої причини, що в Саскачевані була посуха через кілька ро-

Відділ ім. Сямона Петлюри у Форт Вільям, Онт.
(Імена подані на стор. 134)

ків, курс перенесено до Едмонтону і він відбувався у винайм-леній залі Алберта Каледж.

Головним викладачем на тих літніх курсах був проф. Д. Дорошенко, якого СУС спеціально запросив з Європи і який тоді жив у Празі. Цей курс тривав 5 тижнів, почався 10 липня 1937 року і скінчився 20 серпня. На цім курсі було 70 слухачів і між ними також і сумківці. Проф. Дорошенко викладав українську історію і культуру. Другі літні курси і приїзд проф. Дорошенка повторився в 1938 році і так само вони відбулись в Едмонтоні.

В часі свого побуту в Канаді проф. Дорошенко промовляв на з'їзді до молоді в Саскатуні літом 1937 року, а також відвідуючи деякі місцевості з відчитами, сумківці всюди приходили його слухати, вітали його і він пізнав СУМК, як сильну молодечу українську організацію в Канаді. Вернувшись до Європи, проф. Дорошенко з одушевленням розповідав про організацію СУМК.

КАРНАВАЛ СУМК В СЕНДІ ЛЕЙК, МАН

Почавши з весною і через ціле літо в 1937 році відбувались у всіх трьох провінціях — Саскачевані, Манітобі і Алберті окружні з'їзди СУМК. Найбільшою атракцією на тих з'їздах були контести красномовства. В них молодь здобувала лаври перемоги за свої труди на полі української культури. В них вона здобувала те знання з ділянки українознавства, бо мусіла студіювати, прочитувати багато книжок і вивчати свою тему, поки могла виступити перед публікою. Сторінка СУМК в "Українським Голосі" заповнювалась знімками переможців, промовами контестантів та описами громадської праці на місцях. Уведено також в програму спортові змагання — гра в галку (бейсбол), що також приваблювало молодь.

В тих з'їздах брали участь також і старші громадяни — одні, щоб дати провід молоді й виточувати ідеологічні напрямні СУС, інші, щоб натішитися виступати та полисами

Імена до світлини на стор. 133.

Перший ряд, зліва направо: Маруся Сафроняк, Юстина Павчук, Оріся Деренівська, о. А. Новицький, Михайло Кібюк, Оля Віктова, Оля Василик, пані Озеся Венгер.

Другий ряд: п. І. Балабан, Іванка Шевчук, Леся Кібюк, Діна Кравченко, Галя Чехова, Міля Лозівська, Вероніка Середюк, Лідія Музика, Лідія Василяк, Ганя Верестюк, М. Сторож.

Третій ряд: Мирослав Василяк, Святослав Новицький, Мирослав Любий, Роман Андрус, Василь Вікторовий, Мирослав Грицлик, Франко Спрідюк.

своїх дітей. На кожному з'їзді Централю СУС мала своїх представників, які крім цінних промов підносили вагу праці молоді, надаючи їй великого значення. Літом 1937 року відбувається головний з'їзд СУС в Саскатуні при участі молоді, а по з'їзді генеральним провідником СУМК зістає назначений езекутивною СУС І. Данильчук, широко відомий тоді громадський діяч і поет та журналіст.

Найбільшим величавим здвигом молоді був того року карнавал СУМК, який відбувся в Сенді Лейк, Ман. Програма карнавалу заповідалась дуже цікавою, тим більше, що во-

Приготовання до походу королевої.

Зліва А. Павлик, справа П. Крип'якевич, посередині королева.

на була сполучена з так поетичним у народній творчості святом Івана Купала. Свято Купала мало відбутися біля озера, де дівчата при співах мали пускати вінки на воду на човнах вечором. На жаль цієї точки не можливо було перевести помимо найкращих старань зарядчиків, бо була вона сполучена з великими коштами. В суботу 24 липня була спортова частина програми, вечором пописи сумківців в контестах. Та зате в неділю коронація королевої на Кана-

ду і королівен випала дуже гарно. Рано відбулось Бого-служення в церкві, а по обіді величавий похід вулицею до Народного Дому. В тім поході взяли участь 3,000 людей, які з'їхались з різних провінцій.

Королева їхала на удекорованім возі, запряженім чотирма кіньми і поруч неї сиділи обидві королівни. Побіч воза з обох сторін їхав почот верхом на конях в історичних строях гетьманів, князів і воеводів. За возом маршерували чвірками сумківці і йшло зібране громадянство. Це була мальовнича картина, повна особливої урочистости, зокрема коронації королеви СУМК на Канаду, привітальні промови на її адресу і овації.

Королевою на Канаду була вибрана А. Ортиньська (тепер А. Мисак) родом з Верігін, Саск., яка репрезентувала відділ в Саскатуні і була тоді в бурсі як питомка Інституту П. Могили. Королівнами були: Оля Щербань з відділу в Геффордї, Саск. і Стефанія Мулявка з відділу в Сенді Лейк, Ман. Королева була убрана в дорогу мантию, яку справив своїм коштом Союз Українок Канади.

В неділю вечором відбувся величавий концерт, контексти красномовства і контексти народніх строїв жіночих і чоловічих. В неділю по полудні і вечором під час концерту виголошували промови представники центральних організацій СУС — Савеля Стечишин, голова Союзу Українок Канади, І. Кіщук, ректор Інституту П. Могили в Саскатуні, Ів. Данильчук, А. Павлик, репрезентант "Українського Голосу", П. Крип'якевич, організатор. Привітальні промови виголосили: панна Романко з Торонта, Онт., Ю. Процюк з Саскатуну, І. Драбинястий з Гемилтону (який відбув подорож двоколесником), С. А. Склелович з Алберти. На цім з'їзді бачимо вже сумківців із східної Канади.

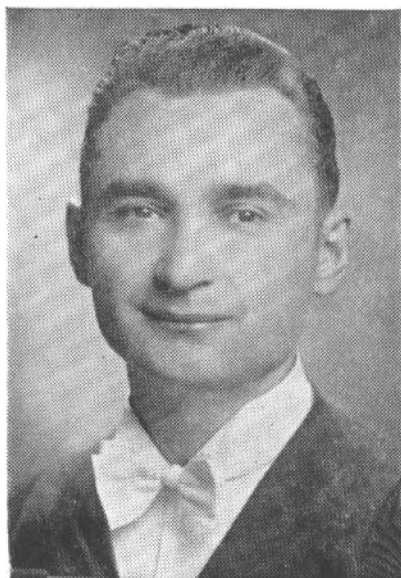
Величавий окружний з'їзд відбувся того року літом і в Алберті в містечку Вилінгдон. Самих сумківців на цім з'їзді було 415 крім старшого громадянства. Всіх окружних з'їздів відбулось того літа в трьох провінціях 14. Організація СУМК до кінця 1937 року начисляла 168 відділів, в яких гуртувалось 6,500 сумківців.

ПЕРШИЙ З'ІЗД СУМК У СХІДНІЙ КАНАДІ **Урочисте посвячення прапорів**

До цієї пори весь організаційний рух молоді скупчувався в західних провінціях Канади, де працювали організато-

ри. У східній Канаді молодь також проявляла себе, однак більше локально. Перший відділ СУМК повстав в Гемилтоні, Онт., 1933 року. В Торонті, Онт., організувався відділ СУМК при кінці 1936 року, який опісля був одним з найбільших числом членства відділів у Канаді. Між першими відділами на сході бачимо також відділ у Престон, Онт. і Форт Виллям, Онт.

На сході Канади ширша і жвава праця почалась тоді, коли туди поїхав організатор Павло Яворський, який досі працював в Алберті і Бритиш Колумбії. Правда, що рух між молоддю у східній Канаді поширили також тих три учителі

Д-р С. Климашко

— спочатку активний сумківць, опісля голова Пров. Екзекутиву та взагалі один із заслужених провідників у східній Канаді.

Епіфаній Коча

— член Провінційальної Ради СУМК у східній Канаді, невтомний працівник серед молоді.

з Алберти, що були виїхали в об'їздку з дебатами та відчитами: С. А. Склепович, В. П. Шарик і І. Мельник.

Перший сумківський з'їзд відбувся в Гемилтоні 28 і 29 серпня 1937 року в залі Товариства Просвіта. Самих сумківців на цім першій з'їзді у східній Канаді було 150, а всіх учасників 500.

Головним гостем промовцем на тім з'їзді був високий військовий достойник, генерал Володимир Сікевич, якого

дуже урочисто вітали сумківці під проводом П. Яворського. З'їзд офіційно відкрив організатор П. Яворський в суботу вечором 28 серпня привітальною промовою. По цім слідував концерт, якого програма складалася з українських танків, співу, деклямацій та дуже гарних вправ дівчат з лентами в одностроях і контестами красномовства. Під час концерту промовляли: ген. В. Сікевич, який підніс заслуги молодечої організації СУМК і Теодор Гуменюк з Торонта, визначний громадський діяч і член СУС у східній Канаді.

В неділю рано відбулась Служба Божа, яку відправляли о.о. Д. Д. Лещишин і П. Галицький. На з'їзд прибули гості з Монреалу, Кве., Виндзору, Торонта, Престону, Порт Колборну, Брентфорду, Ст. Кетеринс і Ніагара Фалс. З Нью Йорку прийшов представник Української Фільмової Корпорації й Чорноморської Січі, Бойчук.

Урочистою частиною з'їзду було посвячення прапорів СУМК з Гемилтону і Престону. Проповідь з тої нагоди виголосив о. Д. Д. Лещишин і вручив прапор ген. Сікевичеві, який був кумом цієї церемонії. Ген. Сікевич, прийнявши прапор, звернув свою промову до сумківців, вказуючи на значення прапорів, як велику святість у державнім та військовім життю народу. Прапори вручив ген. Сікевич Яворському, як провідникові, з такими словами:

“Доручую тобі, Яворський, цього прапора, тому що провадиш цю молодь з вірою, що вона вірно і чесно буде зберігати цей прапор на славу українського народу.

П. Яворський на колінах прийняв прапори з рук ген. Сікевича, зложив приречення служити українському народові і побажав, щоб цей прапор занести у слушний час на Софійську площу в Києві у вільну Україну і доручив прапори прапорщикам відділів, які так само прийняли їх на колінах. Це була дуже урочиста хвилина, яка зворушувала всіх присутніх.

На цей з'їзд наспіли привітальні листи і телеграми від центральних установ СУС з Едмонтону — П. Лазарович від Централі СУС, Ілля Кириак від Генеральної Управи СУМК, Ів. Данильчук і Петро Крип'якевич з Саскатуну; наспів привіт від Г. Тижука з Едмонтону. Прийшов також привіт від відділу СУМК з Форт Вільям, Онт. за підписами Галі Вовк і Зеновії Чехової.

Короткі промови виголосили на тім з'їзді: Леся Коби-

тович з Монреалу, Софія Дутчак з Торонта, Катруся Павелка з Престон, Валерія Касюрак з Виндзору, Епіфаній Коча з Гемилтону, А. Романів (пані), о. Д. Д. Лешишин, о. Галицький, Калина Сакалюк з Торонта, Марія Шевчук з Торонта і д-р Яців з Виндзору. Вітав сумківський з'їзд дуже тепло мейор міста Гемилтону В. Моррісон, також Осип Лисий і Будник.

Міжпровінційальна рада СУМК на східну Канаду 1948-9 рр.

Перший ряд, зліва направо: Оля Ч. Степова, Михайло Паліш, Оля Літєлю.
Другий ряд: В. Самець, Богдан Бобик.

У красномовстві взяли участь: Леся Кобітович з Монреалу, Анна Дутчак з Торонта і Стефанія Свистун з Гемилтону. Чашу — нагороду в контексті красномовства одержала Леся Кобітович.

На цім з'їзді було ухвалено ряд резолюцій, які відносились до організації молоді СУМК і в яких з'ясовано завдання та виховальна праця молоді. На тім з'їзді вибрано також комітет до помочі в організуванні відділів у східній Канаді, до якого увійшли: барон С. Вальштейн, С. Магальяс і о. В. Слюзар з Монреалу, Кве., Віктор Мошук з Торонта, Еліфаній Коча з Гемилтону і Осип Лисий з Виндзору.

В 1937 році, коли відбувався той з'їзд в Гемилтоні, українська молодь почала була виїждити до східної Канади із заходу, шукаючи для себе кращих можливостей у вищих школах та заробітках в індустріальних містах Канади. Між ними виїжджало багато сумківців, які були активними і вироблені в організаційній праці на заході Канади. Найбільше молодь спинялася у Торонті, Онт. і через те там відділ СУМК в скорім часі зріс великим числом членства, як місцевого, так і приїжджого. На другий 1938-ий рік відбувається вже в місті Торонті величавий сумківський з'їзд.

Перед тим з'їздом в Торонті Генеральна Управа СУМК звернулася до Г. Тижука, щоб поїхав до східної Канади, поміг у з'їзді та праці СУМК на сході. Г. Тижук виїхав кілька днів перед з'їздом до Торонта. Він далі працював в аскураційній компанії; на з'їзд поїхав як гість-промовець і організаційною працею досвідчений сумківець, де міг багато допомогти в початій на сході Канади роботі. Східна Канада не мала тепер організатора. Павло Яворський, який ще минулого року працював в СУМК, почав працювати з В. Абраменком над українською фільмою. Генеральна Управа одержала від нього листа такого змісту:

“З огляду на те, що моє теперішнє заняття при українській фільмі, повідомляю Вас, що не можу далі продовжувати праці СУМК. Радію, що мав таку велику честь бути представником СУМК через такий довгий час. Складаю Генеральній Управі СУМК свій щирий привіт і побажання доброго успіху надалі”.

На цей з'їзд до Торонта виїжджає голова СУС П. Лазарович. З'їзд був дуже величавий і ним закріплювалась організація СУМК у східній Канаді. По з'їзді Г. Тижук залишив-

ся ще на короткий час на сході Канади та відвідував відділи з відчитом і організував нові. Організаційну об'їзду в східній Канаді по з'їзді робить голова СУС П. Лазарович, який присвячує частину свого відчиту для організаційної праці молоді. Також ранню весною того року відвідав був східну Канаду з відчитами генеральний провідник СУМК І. Данильчук, який рівночасно був секретарем СУС. Опісля літом І. Данильчук робить організаційні поїздки в Саскачевані, Манітобі і Алберті, і цим підсилює організаційну роботу молоді.

НЕЗДОРОВІ ПРОЯВИ

Найбільше і найкорисніше діло стрічається часто з перелонами або подіями негативного характеру, які не приносять добра, лише шкоду. І організація СУМК на шляху своєї широкої діяльності стрінулася з такими проявами, які відомо відбилися на ній. Організація СУМК мала відчинені двері для молоді без різниці віровизнання; в політичні українські питання також не входила. В організації СУМК ма-

Відділ СУМК ім. С. Петлюри у Ванкувер, Б. К.

Перший ряд, сидять зліва направо: Ольга Сташин, Н. Лабюк, Т. Сташин, Кат. Заразун.

Другий ряд: В. Сташин, Марія Гавриш, Калина Гуданк, Катерина Лабюк, Роз. Заразун, Марія Мавтика, Івася Гарасимчук.

Третій ряд: І. Кирстюк, Геня Паколяк, Т. Гуданк, Явина Данилюк, Настя Гавриш, Петро Макар, Василь Воробець.

ли місце однаково православні і греко-католики. Між молоддю існувала релігійна толеранція і ніхто не питав до котрої церкви хто йде. Іншої української організації молоді не було і не було поділу між сумківцями. Вони всі були українцями і головним завданням їх було зберігати своє українське обличчя, плекати свою культуру і бути дояльними громадянами Канади.

Проти участі молоді греко-католицького віроісповідання в СУМК почали виступати греко-католицькі священники. На з'їзді СУМК в Саскатуні в 1937 р. генеральний секретар Ілля Киріак, даючи звіт діяльності, підносить цю справу в такий спосіб:

“Я мушу звернути увагу, що наша організація стратила поважне число членів з причин впертої агітації проти нас з боку греко-католицьких священників. З цієї самої причини кілька відділів перестало існувати, переважно з членів українців греко-католиків. Молодь не радо покидала ряди своєї організації, але примушена страхом, що не буде сповідана їх священниками і також за намовами батьків мусіла покинути відділи СУМК і знов осталася на бездоріжжю. Такі самі інформуючі листи я дістав з Саскачевану і ці інформації не подав ніхто інший, тільки хлопці і дівчата батьків католиків, жалуючись, що через релігійну нетерпимість старших вони змушені покидати дорогу для них організацію.”

Цей документ самий за себе говорить, що молодь не ділила себе релігійно, але знала себе як українці, як молодь і в цій організації знаходила для себе широку народню роботу.

Другим явищем негативного характеру була політична агітація нової в Канаді організації українців УНО, яка повстала з повоєнної еміграції й заходилась організувати молодь з їх партійною політичною програмою. В тім же звіті на з'їзді в Саскатуні Ілля Киріак зясовує такими словами:

“Були також спроби підкопати нашу організацію зі сторони УНО. З кількох місць доносили мені члени, що в них, у їх околицях перебуває організатор цього УНО і підмовляє сумківців засновувати відділи МУН (Молодь Українських Націоналістів — Н.К.) і навіть в кількох околицях зліплено було такі відділи, що розуміється довго не пожили.”

І закінчує І. Кириак свої висновки з того:

“Та без огляду на вороже становище противних нам груп, популярність нашої організації росте й з найдальших закутків Канади дістав я поважне число листів, щоб післати інформації, як zorganizувати відділ СУМК або просьбу прислати в їх сторону організатора.”

І так ці негативні події в першій мірі шкодили загальній українській справі в Канаді, бо молодь була дуже чуйна і не любила ніяких різниць, а найменше поділу між собою. Живучи серед різних інших народів в Канаді, вона привикла шанувати народну приналежність, віроісповідання, а і навіть расовість. Канада дає рівні привілеї для всіх, а вже найменше була пожадана між молоддю різниця між собою. Старше громадянство в СУС старалось охороняти молодь від церковної і політичної боротьби, з якою СУС часто-густо зустрічався і давав собі з нею раду. Найвищим бажанням СУС супроти молоді було зберігати її від асиміляції та подати їй все потрібне знання з української історії, культури та виплекати в неї почуття обов'язків супроти свого народу.

Організація УНО принесла свою старокраєву політичну партійність, бойові кличі, агітацію про конспіративні дії і підпілля в Україні, на що збирала гроші. Вона бажала прищепити канадійській молоді свої партійні кличі, які були для неї чужі і незрозумілі. Але найбільш некорисним було те, що організатори УНО намагались перетягати вже zorganizовану молодь в свій табір. На сторінках преси почали з'являтися полемічні статті на ці теми. Та найбільше якскраво відповідає їм бувший організатор СУМК Г. Тижук в часописі “Український Голос”, в ч. 16, 1938 року:

“...Дайте спокій молоді, не втягайте її в сварку. Лишіть сумківців на боці, робіть свою роботу з мунівцями. Кричите за молоддю, розбиваєтесь над молоддю, а нічого не робите, лише zorganizовану молодь розбиваєте. Є сотки околиць, що лише ждуть, щоб хтось приїхав до них і попрацював та мунівців там нема; вони йдуть туди, де вже є щось зроблене, щоб руйнувати. Це не є похвальна праця так робити; нація не каже так робити.”

І факт є, що була молодь, яка силою обставин була примушена лишати ряди своєї організації. Однак корисне й відрадне є бодай те, що та молодь, яка відійшла від СУМК, навчилась громадськості та ідейности, служила справам сво-

го народу і опісля те знання використовувала та надавала напрям праці серед свого середовища, хоч би й в інших організаціях.

Та цікаво, як задивлялися сторонні люди на засадничі напрями СУМК. Проф. Н. Григоріїв, який жив в З'єдинених

Коронація королевої СУМК на Канаду Лесі Шевчук
на з'їзді у Вінніпегу 1951 року.

Державах Америки і переїхав Канаду з відчитами, написав свої спостереження і погляд на працю СУМК у скрентонській "Народній Волі". Між іншим він пише таке:

"З усього доброго, що я бачив, найбільше враження зробила на мене українська молодь.

Як у зовнішній поведінці, так і у внутрішньому громадському житті репрезентується якнайкраще. Не лише тому, що добре по українськи говорить, а й тому що майже зовсім не скалічена, а навіть не зачеплена пошестю модерного порожнього й реакційного нацизму.

Вона знає собі ціну. Не потребує галасувати, а ділом показує хто вона є.

Вона національно вихована, національно свідомо, але не націоналістична, не реакційна. Це молоді кадри демократії, що йдуть своїм власним самостійним шляхом, цілком відкидаючи диктаторську дурійку й захоплення "вождизмом".

Горді своїм самостійним думанням і вільною громадською координацією чину. Молоді громадяни, не попихачі чужих агентур.

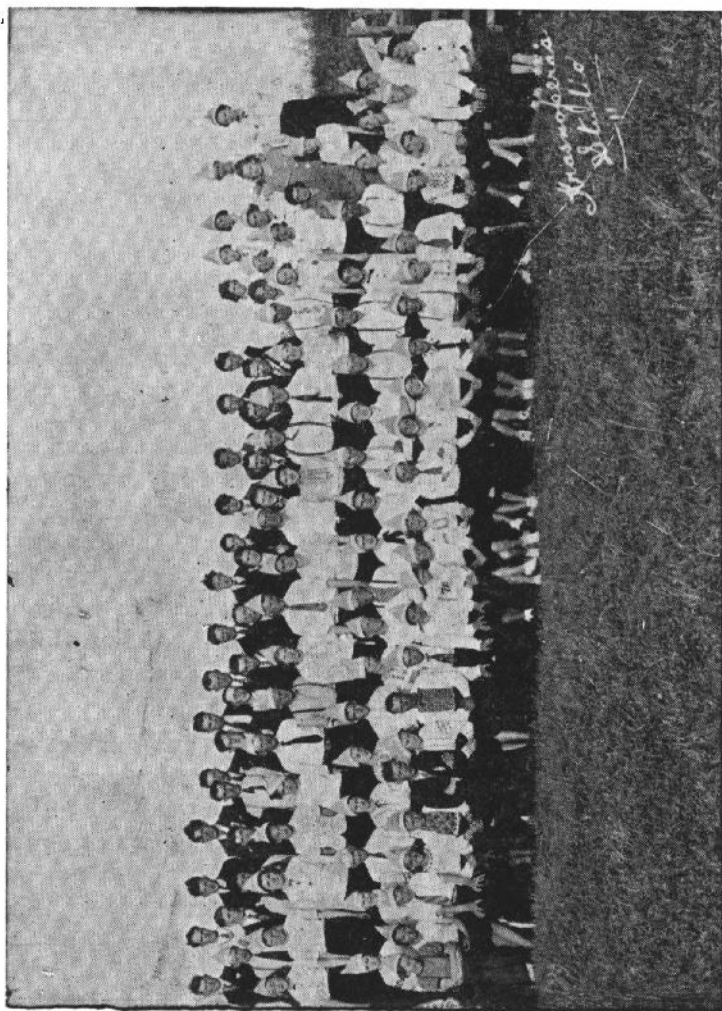
Вперше я мав радість ближче познайомитись з цією молоддю в місті Торонті. Бачив її на сцені в хорах, а після того на місячних зборах своєї організації СУМК. Було там поверх 70 хлопців і дівчат. Казали, що то не всі, бо в той день до Торонта приїздив король і тому дехто втомившись, на збори не прийшов. Вдруге я бачив її на відчитих в Гемилтоні. Половина залі, коли не більше, заповнена було молоддю організації СУМК — яка надзвичайно уважно слухала відчит. Бачив я цю молодь потім у різних містах Канади, але найбільше на окружнім з'їзді у Врокстон, Саск., 23 липня.

Містечко Врокстон це яких два-три десятки хат серед саскачеванських прерій коло залізниці. Є тут Український Народний Дім. І от до цього маленького степового містечка з хуторів на преріях з'їхалось не менше 500 хлопців і дівчат. Я нарахував 100 автомобілів. Спершу змагалися на майдані в "бейсбол". Серед гравців на майдані лунала англійська мова. Коли ж скінчили змагання на майдані (бейсбол, перегони на одній нозі з картоплиною в ложці і т. п.), всі пішли до Народного Дому. Простора заля не могла всіх вмістити. Тут уже лунала мова тільки українська.

Гарна, чиста, немов би усі не уроженці Канади, а галицьких чи подільських сіл.

Спершу промови старших громадян. Треба було дивуватись, з якою увагою слухала їх молодь. Повна-повніська заля молодого, здорового, буйного покоління, а тихо, як в усі. Після того змагання молоді: 1. хто найкраще проспівав українську пісню, 2. хто найкраще продеклямає український вірш, 3. хто найкраще по українськи скаже промову. Наприкінці вистава.

Скільки тут щирих чистих хвилювань, цікавості, шляхотного змагання, молодечої конкуренції. І як надзвичай-

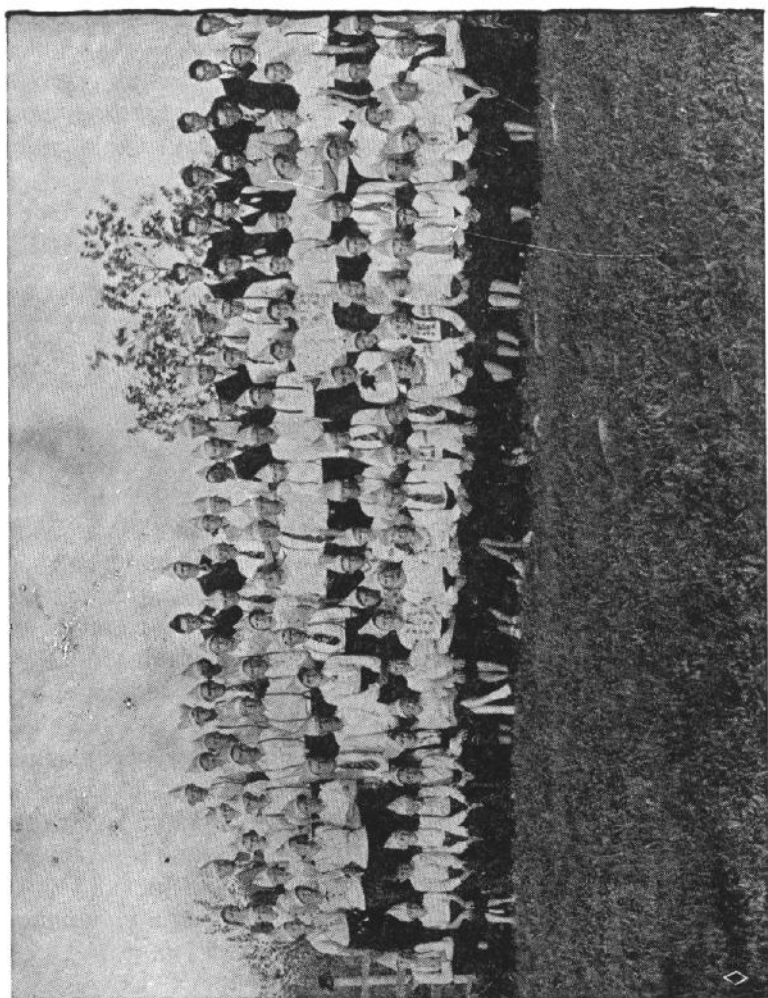
Учасники з'їзду СУМК у Вайті, Ман., 1938 р.
(Друга половина знімки на стор. 147)

но конструктивно виховує українську національну свідомість і гартує вдачу.

Тут не має крикливих порожніх слів про націоналізм, а природній вияв національних властивостей — замилювання в мові, пісні, традиції, історії, побуті. Знання свого рідного й уміння тішитися ним.

Це здорове національне виховання не дешевою націонастичною агіткою, а розумним прищипленням і розвитком елементів української культури.

Дивився я на цю молодь зі сцени Народного Дому і тішився. Це саме та молодь, що понесе українські тради-

ції. Це вже не ті безбатченки, яких повикрадали в нас різні політичні цигани й понавчали ганьбити творців української культури. Це та молодь, яка пішла шляхами батьків, дідів і прадідів, яка не зійшла на манівці. Вона шанує українську культуру й її творців, бо знає їх. Вона не послухала модерних крикунів, що по чужим вказівкам пропагують іраціоналізм, аморальність, фанатизм, диктатуру.

Навпаки, шануючи чуже, підносить і силу розуму; твердо стоїть на певних моральних засадах; вільно критикує всіх і сама себе, але шанує чужу думку, і в громаді громадським демократичним способом кує свою долю.

Це діти культури. Хоч як навколо них метушилися й увихалися блазні сліпого нацизму, хоч як кричали й задавалися порожніми фразами чужого фанатизму — вони за ними не пішли.

Пішли своїм власним самостійним шляхом української традиції, української культури, українського достоїнства. Як справжні самостійники."

СУМК НА СТОРОЖІ ПРАВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Вол. Кедровський почесним провідником СУМК

Помимо таких нічим неоправданих проявів зі сторони греко-католиків і УНО, організація СУМК веде свою широку роботу далі з повним розгоном. Організуються нові відділи, молодь бере участь в народніх з'їздах СУС, улаштовує свої окружні з'їзди, відбуває далі контексти і пописи.

Одним з найвеличавіших з'їздів, яких в 1938 р. відбулось 18, був з'їзд в полудневій Манітобі в містечку Вайта, який відбувся в травні. В самих тільки вправах взяло участь 400 сумківців. В народніх танках виступало 125. У контексті красномовства 10. До цього з'їзду відділи приготувались цілу зиму і ціла програма випала дуже добре. Організатор Петро Крип'якевич також працював в тих околицях кілька місяців перед з'їздом.

Промови на цім з'їзді були не лише про організаційні пляни і працю молоді, але на них обговорювались деякі події, які зайшли в 1938 році на українських землях. Першою з тих подій була та, що українці в Канаді вели протестаційну акцію проти Польщі, яка вивласнила український город — Площу Сокола-Батька, який був куплений українцями. На цій площі відбувались різні культурні імпрези українців, спорт і національні здвиги. Друга справа, яку українці

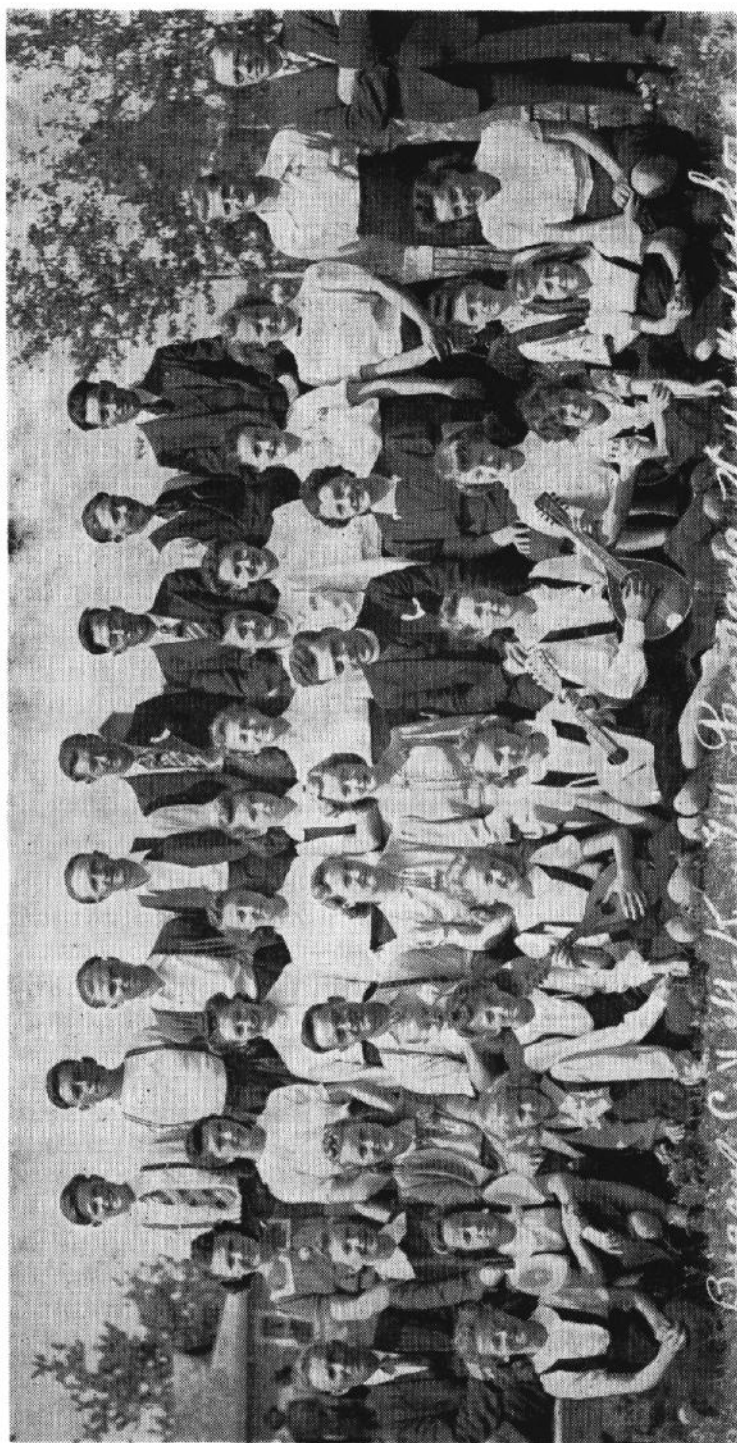
боронили і протестували, то те, що польський уряд у Львові розв'язав широко відому і діяльну організацію Союз Українок, якого головою була посол Мілена Рудницька. В цих справах СУМК на цій своїй з'їзді, а також на інших, ухвалює такі резолюції:

“Союз Української Молоді Канади, зібраний на своїй окружній з'їзді у Вайті, Ман., вислухавши доповідь про значення “Українського Городу” у Львові для української молоді на рідній землі, який то город був куплений за збірки не тільки українців в рідній землі, але й українців на еміграції, а в тім і українців в Канаді, та довідавшись, що той город польська влада відбирає на військові цілі,

Вважає що цей вчинок польської влади є не лише для українців на українських землях, але й для нас в Канаді великим ударом і кривдою, і ввиду цього ми, українська молодь в Канаді, горожани Великої Британії, підносимо протест перед цілим світом проти відбирання українського городу.”

“Діставши за посередництвом преси відомости, що польська влада припинила діяльність Союзу Українок в Галичині, який провадив освідмлюючу працю серед українського жіноцтва на західно-українських землях та заборонила видавати два часописи для українського жіноцтва видавані Союзом Українок, підносить рішучий протест проти цього насильства польської влади і домагається відкликання цієї постанови.”

Вслід за тим наспівають ще більші події в 1938 році. Польща відбирає, руйнує і палить українські православні церкви на Холмщині і Волині, переслідує і накладає кари на православне духовенство, йдуть намагання латинізувати українське населення, йдуть арештування і карання за непослух. Українське громадянство в Канаді знов затривожене. У Вінніпегу відбувається велика демонстрація, улицями міста несуть написи в англійській мові, якими заявляють світові про варварства Польщі. Зорганізоване громадянство: Українська Греко-Православна Церква в Канаді, Союз Українців Самостійників, Союз Бувших Вояків висилають до канадського уряду делегацію в особах о. С. В. Савчука, Теодора Гуменюка і о. Вол. Слюзаря, які доручують урядовим властям в Оттаві петицію з проською, щоб вона була доручена в Лідзі Націй в Женеві.

Відділ СУМК в Арран, Саск.
(Імена подані на стор. 151)

Генеральна Управа СУМК видає відділам припорушення такого змісту:

“Всі наші організації почали широку протестну акцію проти надужиття польської влади на українських землях. Припоручуємо всім відділам СУМК взяти повну участь в протестних вічах, які на місцях тепер відбуваються.”

На з'їзді в Торонті, Онт., в 1938 р., СУМК ухвалює резолюцію такого змісту:

“З'їзд признає велику вагу Церкви в житті народу та вихованні молоді й якнайостріше осуджує відбирання та нищення українських церков на автохтонних українських землях під Польщею.”

Майже в тім самім часі наспівають до Канади вісти з Європи, що Карпатська Україна дістала автономію в чехословацькій республіці, що там твориться український уряд, який буде порядкувати державними справами Карпаття. Маленький клаптик української землі став вільний, а враз з ним оживала надія, що незабаром повстане і ціла соборна Україна.

Карпатська Україна звертається до заморського українського громадянства за фінансовою поміччю, щоб скріпити економічно і розбудувати молоду українську державу. По цілій Канаді і почались збірки на допомогу Карпатській Україні. Організація СУМК бере на себе обов'язок помогти у відбудові українського шкільництва в Карпатській Україні. В тій цілі веде переписку з Міністерством Освіти. Виготовлює реферат про Карпатську Україну і висилає всім своїм відділам для ознайомлення з подіями. У відозві, яку поміщує Генеральна Управа СУМК в “Українським Голосі” на початку 1939 року, читаємо таке:

Імена до світлин на стор. 150.

Перший ряд, зліва направо: Марія Чиж, Раціона Мартинюк, Марг. Рубашевська, Наталя Чорнейко, Наталя Бродер, Оля Самійленко, Катерина Кирілюк, Маріяна Боднарчук, Марта Савчук, Василина Березовська, Марта Савчук.

Другий ряд: Вас. Марцинюк, Марія Боднарчук, Емілія Чорнейко, Петро Киба і син Івась, паві Бродер, добр. Лідія Боднарчук, о. М. Боднарчук, паві Катерина Кирілюк.

Третій ряд: Марія Кирілюк, Березовська, Анастасія Яремко, Оля Чорнейко, Вікторія Рубашевська, Христина Чорнейко, Міла Березовська, блена Говрилюк, Софія Пасєка, Геня Пасєка, Олекса Савченко, Василь Чорнейко.

Четвертий ряд: Володимир Чиж, Василь Березовський, Богдан Стрільчук, Атанасій Чорнейко (пропав на війні), Яремко, Соломон, Борис Стрільчук, Прокоп Савчук.

“Пригадуємо вам, що 1938 рік передав 1939 рокові багато історичних подій, що видвигнули на денне світло з намулу світової політики визвольну справу українського народу на належний рівень.

Ми, канадійці, українського походження, радіємо цими подіями, бо вони відкривають перед світом нашу, по крові рідну велику націю. Сьогодні маленька частинка українського народу в Карпатській Україні живе вже своїм державним життям, але це життя обробоване ворогами з його культурного й економічного маєтку, дуже бідне. Воно потребує негайної помочі.

Нарід Карпаття взявся з великим ентузіазмом збагатити його й широ вітає всяку поміч дану йому українцями, що живуть в інших державах. Ви, діти великої Британської Імперії, вільної Канади, повинні обов'язково допомогти дітям Карпатської України підвестись культурно. І я піддаю вам думку, щоб кожний відділ СУМК придбав якнайскорше своїми підприємствами певну суму грошей і призначив ці гроші на шкільні бібліотеки для дітей по селах Карпатської України.

Генеральна Управа СУМК порозумілася в цій справі з карпато-українським Міністерством Освіти і пізніше подасть нам назви міст і сіл, що найбільше потребують бібліотеки. А ви тимчасом розгорніть жваву працю за збіркою фондів.”

Ілля Киріак, ген. секретар.
“Український Голос”, ч. 5, 1939 р.

Оце були пляни і праця СУМК в той час, які він виконував для відбудови української держави.

Крім тих, так замітних історичних подій, організаційна праця СУМК плила широким руслом. П. Крип'якевич перевів фільмування окружних з'їздів СУМК, вправ, концертів, здвигів і на осінь та зиму виїхав з ними по Канаді в різних місцевостях, де й висвітлював їх в Народніх Домах. Тим способом він давав можливість багатьом українцям в дальших місцевостях побачити організаційну працю молоді та ще більше спопуляризувати її.

На з'їзді СУС у Вінніпегу при кінці 1938 року СУМК уводить ще один новий контест — “квиз”. Квиз у формі питань і відповідей з української історії, географії України і з біжучих подій з українського світу через українську пресу в Канаді. Це була також дуже цікава компетенція відділів.

Кожний, що брав участь в констесті квізу, мусів студіювати дуже пильно свій предмет, прочитувати книжки, читати українську пресу.

На трьох провінційальних з'їздах — Вінніпегу, Саскату-ні й Едмонтоні СУМК обирає своїм почесним провідником В. Кедровського на знак великої до нього пошани. В. Кедровський приїхав був із З'єдинених Держав Америки на з'їзди СУС, як гість-промовець і був захоплений організацією молоді СУМК. Він промовляв і на сумківських сесіях, а опісля подорожуючи по Канаді з відчитами, все присвячував частину своєї промови для молоді.

Союз Українок Канади заплянує для сумківок констест народніх строїв та визначає нагороди; подає інформації про правильність української народної ноші для виступів на імпрезах.

В 1938 році СУМК входить в контакт з українською молодечою організацією в З'єдинених Державах Америки — Лігою Української Молоді Америки. Представник ЛУМА (скорочена назва) Володимир Желіховський приїхав був на з'їзд СУМК до Торонта 1938 року, а вскорі потім відбувся в Пітсбургу конгрес ЛУМА, на яким був присутній сумківець Віктор Ключевич з Мічем, Саск. Один відділ СУМК зорганізувався навіть в Гелок, Н. Д., ЗДА, близько канадійської границі, який був прийнятий в члени Генеральною Управою СУМК.

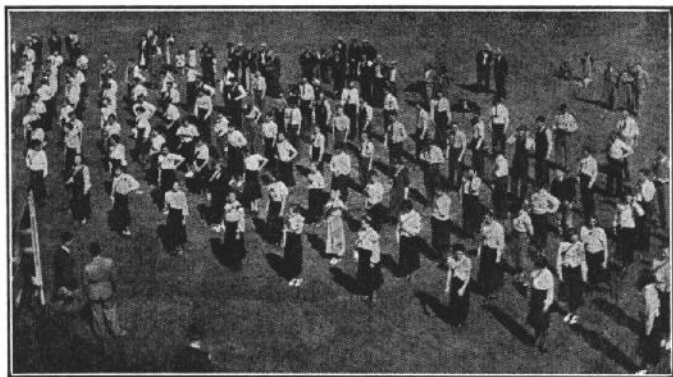
В різних округах сумківці, крім окружних з'їздів окликають окружні конференції, чи як вони називали їх: "зле сумківців".

В активній роботі і проводі СУМК виринає ще одна замітна постать — Богдан Панчук, учитель з Єлов Крік, який був також організатором СУМК. Опісля був при військовій летунській службі в Канаді і за морем. В 1939 році, будучи ще учителем в державній школі в Єлов Крік, Саск., він при допомозі кількох учителів організує програми СУМК на радіо в Принс Алберт. Зорганізував також концертну групу молоді і виїжджав з нею, у вільні від шкільних обов'язків дні, в різні місцевості в Саскачевані з концертами по Народніх Домах. Під час таких концертів він давав промову на організаційну тему і взагалі помагав тим способом молоді на місцях. Та й Генеральна Управа давала дуже добрий провід. Висилала комунікати, реферати на різні свята, збірки програм для окружних з'їздів, програми для місцевих концертів

з нагоди різних імпрез а також подавала практичні вказівки в роботі. Головно замітне, що Генеральна Управа СУМК втягала молодь до участі в актуальній роботі старших та інформувала її про всі події, які відбувались — в Канаді, чи й в Європі. Сумківці знов беруть участь в збиранню передплат на "Український Голос".

У східній Канаді на з'їзді в Торонто 1939 року було вибрано першу провінційальну Раду СУМК, до якої увійшли: Віктор Мошук, Епіфаній Коча, Осип Лисий, Левко Фарина, Мирослав Материн та Ольга Ковбель. У Вотерфордї відбувається того року перший окружний з'їзд СУМК.

По з'їзді СУМК в Саскатуні, який відбувся 26, 27 і 28 грудня 1939 р., Генеральна Управа СУМК була перенесена з Едмонтону до Саскатуну. Генеральним провідником був назначений Ів. Горчинський, генеральним секретарем Ів. Данильчук. Організатори — Б. Панчук і Ю. Процюк. Приміщення центральної канцелярії СУМК знаходилося в Інституті П. Могили.

Вправи сумківців на окружнім з'їзді у Вайті, Ман., 1936 р.

СУМКІВЦІ У ВОЄННИХ ЗУСИЛЛЯХ КАНАДИ

В 1939 році літом, Велика Британія, а з нею і Канада, знайшлися у війні проти Німеччини.

У кожній війні молодь перша складає на вівтар оборони своєї країни жертви: свій час, свою молодість, здоров'я і життя. Організація СУМК, яка через десять років виховувала у своїх рядах лояльного і вірцевого горожанина Канади та Британської Імперії доказує ділом свою лояльність, своє горожанство і розуміння свого обов'язку.

Коли лише пролунали перші вістки, що Канада разом з Великою Британією у війні проти Німеччини, сумківці на своїм з'їзді в Торонті в 1939 р. ухвалюють таку резолюцію:

“Закликаємо всю українську молодь в Канаді віддати всі свої сили в обороні Канади і Британської Імперії, пам'ятаючи, що перемога Британії над державами, що вже окупували, або наставились окупувати українські землі, буде також перемогою для українців в їх визвольній боротьбі.”

“Український Голос”, ч. 37, 1939 р.

І коли відкрились рекрутаційні бюро в Канаді, багато сумківців лишають ряди своєї організації і вступають добровольцями до військового вишколу: одні до летничої служби, інші до маринарки а, інші до армії піхотинців. Спочатку вишкіл в Канаді, а потім виїждять за море до чинної військової служби.

Про масову участь українських хлопців в канадійським війську бачимо вже з комунікату Українського Центрального Комітету (пізніше КУК) в 1940 році, де між іншим говориться таке:

“Ще ніколи не було випадку, щоб можна було виграти війну без війська. Канадійські громадяни українського походження дуже добре це розуміли досі, коли уряд Канади закликав молодих канадійців, щоб добровільно вписувались до війська, українські молодці записувались так

численно, що звернули на себе прихильну увагу, що перевершили своєю участю в армії процент українського населення в Канаді.”

“Український Голос”, ч: 24, 12 чер., 1940 р.

А це були тільки початкові місяці війни. Перша канадійська дивізія виїхала за море при кінці 1939 року і в ній вже було поважне число українських хлопців.

Степан Калин

— сумківець з Геффорд, Саск., у чинній службі за морем, член СУКВ.

Сотник Б. Панчук

— питомець Інституту П. Могили, організатор СУМК, старшина летничої служби за морем. Голова СУКВ.

Ціле населення Канади повертає свої очі на війну в Європі. Вістки через радіо і пресу приносять все нові вісти з блискавичної війни. Німеччина у своїм страшнім поході на держави в Європі прямує без перерви. Українське промадянство в організації СУС так само присвячує себе справам оборони Канади, Великої Британії та демократичних держав. На з'їздах, зібраннях, конференціях, в комунікатах — всюди заклики і відозви до українського громадянства в обороні демократичних держав. На з'їзді СУС у Вінніпегу при кінці 1940 року на цю тему промовляє о. С. В. Савчук, голова Консисторії Української Православної Церкви в Канаді:

“Найважливішим питанням для нас, щоб Велика Британія виграла війну. Наші всі зусилля повинні бути спрямовані на те, щоб Британія й інші демократичні держави перемогли у цій війні.

Багато українських хлопців вступило до канадійської армії. Буває таке, що декотрі відділи “Гайлендерс” складаються з самих українських хлопців; українські хлопці виконують свій обов'язок. Було б добре мати статистику щодо числа українських вояків. Ті, що не є при війську, повинні по змозі жертвувати на Червоний Хрест, купувати воєнні шадничі сертифікати. Це буде поміч державі.

В декотрих околицях панує дух до певної міри передвоєнний. Однак ми читаємо, що затоплено корабель на морю і на ній були канадійці. Ці родичі, яких сини знаходяться на полях битви, здають собі справу з того, що є війна і відчувають війну вдома.”

“Український Голос”, ч. 3, 1941 р.

Сини провідних українських громадян були першими у військовій службі Канади: о. С. В. Савучка — один син, Я. В. Арсенича — два сини, І. Рурика — два сини, Михайла Стечишина — один син і тисячі синів українських громадян по цілій Канаді.

Про участь українських хлопців в чинній військовій службі сказав у своїй промові міністер воєнних обслуг Торсон в оттавському парляменті в 1941 році таке:

“Маю інформації, що багато канадійців певних чужинських расових груп вписуються до війська так само численно, як і ті, що є якого іншого расового походження. Наприклад, мене поінформовано, що в деяких частинах Саскачевану чоловіки українського походження вписуються більшим числом до війська, як чоловіки інших походжень.”

“Український Голос”, ч. 49, 1941 р.

Крім армії, держава потребувала робітників у воєнних фабриках. Хлопці і дівчата з західних провінцій масово виїжджають до східної Канади до праці у воєнній індустрії. Ряди СУМК у західній Канаді почали ріднути, головню виїжджала частина досвідчених у громадській праці провідників з відділів. Лишались молодші, шкільна молодь і працятих, що залишалися прибирала нові дороги, нові ділянки роботи — поміч державі у війні на домашнім фронті: збір-

ки для Червоного Хреста, купно Бондів Перемоги, висилка пакунків хлопцям за море, переписка з товаришами, що у війську, висилка літератури: магазини, часописи. При відділах СУМК у більших містах творяться молодечі комітети Червоного Хреста, улаштовують підприємства в користь Червоного Хреста, збирають жертви, а в багатьох місцевостях входять сумківці до існуючих загальних льокальних комітетів Червоного Хреста і там працюють спільно з іншими.

Генеральна Улрава СУМК в Саскатуні надає також цей самий напрям праці; пише відозви і накликає до праці у воєнних потребах держави. В одному із своїх комунікатів пише таке:

о. Т. Ковалишин,

— в часі війни був військовим капеланом УГПЦ і був за морем.

о. С. П. Симчич

— в часі війни був військовим капеланом УГПЦ і був за морем.

“Дуже багато членів СУМК, а при тім і других молодих людей пішло до війська. Нам треба про них знати. Тож просимо подбати, щоб кожний відділ зібрав вісти всіх своїх членів та других, що досі пішли до будь якої частини канадійського війська та щоб ці листи були переслані до нас для рекордів.”

Найбільш зворушливі і дуже культурні товариські прощальні прийняття улаштовували сумківці своїм товаришам,

що відїжджали за море. Ось один з таких описів прощального прийняття для сумківця на сторінці СУМК в "Українським Голосі":

"На 1 квітня цього року в Народнім Домі у Вилінгдон, Алберта, зішлись сумківці, щоб віддати честь 19-літньому сумківцеві Василеві Демчукові. Пан Демчук належав до сумківського кружка у Вилінгдон від початку його заснування. Цей молодий хлопець записався до канадійського війська з охоти, щоб стояти на сторожі Канади й її короля."

На цім прийнятті вони всі його вітають, виголошують гарні промови, вручують йому дарунок на памятку спільної їх праці і на закінчення кажуть:

"Іди, дорогий наш відважний приятелю. Нехай Бог завжди буде з тобою. Ми, сумківці, будемо Всевишнього просити, щоб ти здоровий повернув назад."

Та крім таких поодиноких дружніх прощань, сумківці улаштовують більші гостинні прощальні прийняття для гуртів вояків, які відходили з околиці, або в переїзді за море зупинялись в більших містах. Про такі прийняття описує широко Богдан Панчук на сторінках СУМК в "Українським Голосі" п. н. "Сумківським шляхом", головню з Монтреалу, де для виїзду за море збирались найбільші групи вояків.

Генеральна Управа СУМК стоїть на сторожі організаційної праці СУМК та старається задержати живучість організації. Вона свідомо того, що діяльність молодечої організації у военний час потрібна ще більше, щоб через неї можна було сповняти і ті горожанські обовязки. Окружні з'їзди в роках 1940 і 1941 не перестають бути на програмі роботи і на тих з'їздах велику частину промов, а то й доходи, призначає на военні цілі Канади.

В Давфині, Ман., в 1940 році відбувається величавий окружний з'їзд СУМК, на яким промовляють: посол Н. Григорчук, Я. В. Арсенич, д-р М. Потоцький, посол Глинка, мейор міста Ремсен, інспектор шкіл Мургид, секретар Червоного Хреста Бовмен. Сумківці виступають з контестовими промовами красномовства, між якими є тема: "Як ми можемо допомогти Великій Британії у війні", яку виголошує Леся Стратійчук. Опис з'їзду між іншим каже таке:

"Пан Арсенич кількома словами закликав до збірки

(Імена подані на стор. 161)

на Червоний Хрест. Присутні зложили за короткий час \$60.00, які передано Бовменові, секретареві Червоного Хреста, давфинської округи”.

На окружнім з'їзді СУМК у Витків, Саск., між промовцями Іван Стратійчук промовляє про купню Бондів Перемоги, про жертвенність на Червоний Хрест і переводить збірку на Червоний Хрест, з чого прийшло \$20.00. На цім з'їзді СУМК ухвалює таку резолюцію:

“З'їзд рішає дати поміч Великій Британії у цій війні морально й матеріально, аж до побіди агресивних тоталітарних держав.”

Дуже цікава контестова промова Віри Ягольницької з Мазепи, Саск., виголошена на окружнім з'їзді, за яку вона одержала першу нагороду — чашу. Ця промова показує, як молодь розуміла свої обовязки супроти держави у війні:

“Способи, якими ми можемо допомогти Канаді у війні за волю, є різні. На першім місці ми можемо допомогти тим, що наші хлопці будуть брати активну участь у війні, як жовніри. Ми є горожани цієї країни. Тепер наш клич: “Душу й тіло ми положим за нашу Вітчину Канаду”.

Хлопці наші до цієї пори показались добре. В цих степових провінціях українці мають найвищий процент в порівнянні з числом населення.

Чесць і слава для всіх тих хлопців, що вже до цієї пори позаписувались. Для наших хлопців є широке поле у війську — в летництві, на морі і в інших аренах військової служби. Не можна думати, що ми йдемо за когось. Ми йдемо боронити себе і тих, що нам близькі і дорогі.”

(Уривок з промови).

Характер окружних з'їздів і провінціальних з'їздів у трьох західних провінціях й у східній Канаді, всюди однаковий. Найвищим бажанням молоді було — перемога. Там за морем на полях бою є товариші, брати, наречені — герої і

Імена до світлини на стор. 160.

Перший ряд, зліва направо: Оряся Костюк, Анна Савчук, Віра Дорош, Савеля Білоус, Олесь Кіндрачук, Аделя Новак, Христина Гриба.

Другий ряд: Андрій Зіп, Петро Прийма, Андрій Савчук, Євген Гриба, Борис Кіндрачук, Теодор Дорош, Віктор Стельмашук, Омелян Кіндрачук, Володимир Стельмашук.

Нема на знімці: Галя Борса, Іван Сенів, Василь Зузак, Мирослав Зузак, Іван Кухта, Ігор Кухта.

борці, які далеко від дому несуть за всіх трудні дні вояцького життя, які так само тужать за своїми рідними. На сторінках "Українського Голосу" почали з'являтися знімки вояків у чинній службі. Почали також приходити вістки про погибших у війні товаришів і сумківці приймали ці вістки в жалобі з свідомістю, що ті, які впали на полях бою, жертвували найдорожчим — життям за свободу інших, і що десь там далеко на чужині виростають свіжі могили товаришів героїв. І праця СУМК в той час це вже не була виключна розривка, захоплення молоді, а поважним обов'язком, відповідальністю. Праця у воєнних зусиллях серед СУМК посилилась ще більше тоді, коли тисячі українських канадійських вояків знаходились в різних частинах світу, бо почалась висилка харчових посилок, папіросів та переписка.

В 1942 році рекрутаційні закони Канади уводять гуртові вступи до дивізій. Так, що вояки певної національності могли вступати до певної частини гуртами, переходити разом вишкіл і опісля разом по вишкілі могли бути приділені до певної частини. Це давало українським хлопцям можливість мати своє товариське життя, до якого вони так звикли, а ще більше мати своїх духовників-капелянів в Канаді і за морем. Цей закон покликуює капелянів Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Першим з капелянів був о. С. В. Савчук з рангою капітана, який досі так багато уваги присвячував організації СУМК. Опісля були капелянами тої ж Церкви: о. С. П. Симчич, о. М. Фик і о. Т. Ковалишин. Вони виконували свої обов'язки священнічі серед військових вірних в Канаді й за морем.

НАСЛІДКИ ПРАЦІ СУМКІВЦІВ ЗА МОРЕМ

Богдан Панчук головою СУКВ

Крім вкладу у воєнні зусилля Канади і Великої Британії, сумківці за морем в Англії, а опісля в Бельгії та в Римі зробили велику інформативну службу і для української справи в Європі, що їх виконала військова організація Союз Українських Канадійських Вояків, якій почин дали сумківці й якої ініціатором був Богдан Панчук та його близький товариш Степан Калин.

Організація СУКВ повстала на початку 1943 року. Перші організаційні збори відбулись в Менчестер під час українського Різдва 7-го січня. Дуже урочисто святкувало 40

українських вояків традиційний Святий Вечір, які з'їхалися з різних сторін Англії. Про спосіб зорганізування цього з'їзду згадує у своїх нотатках Богдан Панчук, що він прямо вишукував адреси українських хлопців, розписував до них листи у різні сторони, що при військовій службі вимагало надзвичайно багато зусиль і праці, але таким способом йому вдалось зібрати 40 українсько-канадійських вояків на Різдво. Це було перше Різдво, яке вони святкували урочисто. Святий Вечір відбули за спільним столом з 12 стравами, що їм допомогли приготувати замешкалі в Менчестер українські родини емігрантів. На Святий Вечері були промови і побажання, українські коляди, а рано на 7 січня всі сорок вояків пішли військовим походом до церкви на молитву. Все це викликало багато зацікавлення серед англійських кругів. Появились новинки й описи в тамтешній пресі. Декому з тамтешніх мешканців довелось вперше почути про українців.

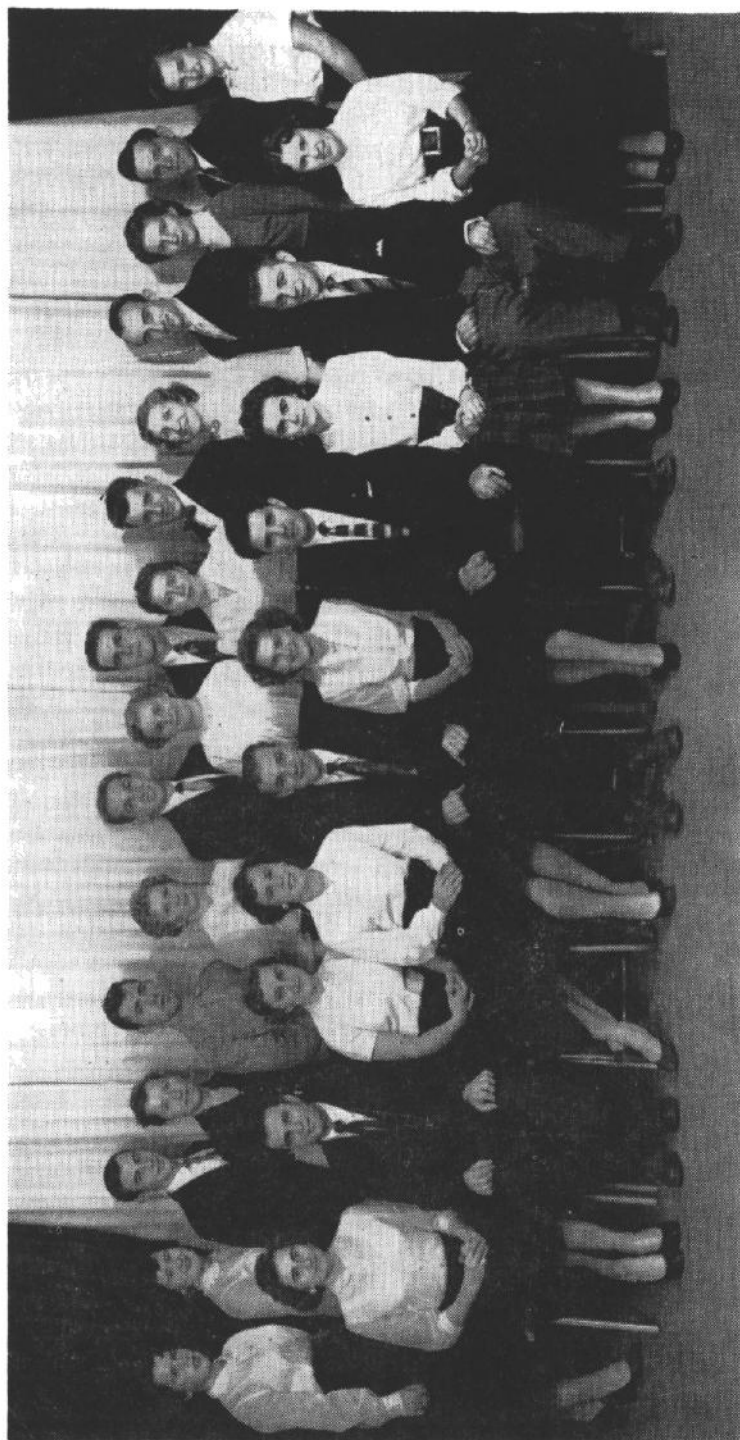
Це були перші ластівки про Україну, про канадійських вояків українського походження, які далеко від дому в грізний час війни знайшли спосіб створити рідне огнище і заспівати ту вічно прекрасну коляду "Бог предвічний", яка ніколи не забувається, хто її раз в житті почує. Це були перші живі представники української нації у мундурі британського вояка, з любов'ю до своєї культури, з любов'ю до свободи і в обороні демократичних держав.

Бо ж саме в тих часах на українських землях точилася кривава боротьба двох армій — німецької і російської. Гітлер спрямував всі свої сили туди, на Україну. Ціла українська земля палала в огні і нарід український поносив великі жертви в людях, майні — лишалась "осмалена земля". Мало світ знав, хто поносить ці жертви.

Ось як описує у своїх цінних записках, які містились в "Українським Голосі" п. н. "Сумківським шляхом" Б. Панчук про свої враження з перших днів побуту в Англії:

"Канадійські українці всюди виконують свої обов'язки. Багато нас є по цім боці і багато час від часу приїжджає в рядах нашої збройної сили. Хоч би й в тім гурті, що ми, було поверх 50 українських канадійських вояків.

Про нас загал тут менше знає, як в Канаді, або й нічого. Та наші товариші москалі зате роблять добру роботу. В недавніх часах багато є виступів української музики, танків і нашого мистецтва в їх імени. Калин і я ма-

**Відділ ім. Ів. Данильчука в Грімсбі, Онт.
(Імена подані на стор. 165)**

ли нагоду бачити в однім театрі повну програму "російської культури". Були там в народніх строях національні танки хлопців і дівчат, соля і гуртові. Танцювали Гонту, Чумака. Показували також прекрасні сцени з "російської історії" з часів козаччини. Показували і славно описували Тараса Бульбу і його синів. Все це було для нас надзвичайно цікаве. Та ще є багато роботи. От коли б більше таких як проф. Симпсон і Трейсі Филипс та коли б вони тут були".

В іншій місці знов пише таке:

"Нині отримав перше число "Ревю" (виходило у Вінніпегу в англійській мові про українське життя — Н.К.). Прекрасне. Всім показую. Про нас загал тут цілковито нічого не знає. Уважають нас, що ми секта росіян. Бачимо час від часу дивні речі в друці, в книжках, в часописах. Що знайдемо, пересилаємо одні другим, а потім шлемо до Канади."

Оце були спостереження бистрого ока вихованого у рядах СУМК канадійського вояка з почуттям своєї національної честі і власного погляду на українську справу в світі поруч своїх службових обов'язків.

На організаційних зборах СУКВ, які відбулися під час українського Різдва на 7 січня 1943 року вибрано перший заряд, до якого увійшли: голова — Б. Панчук, Саскатун, Саск.; заступник голови — Михайло Турянський, Саскатун; секретар-скарбник — Василь Керелюк, Інсінгер, Саск.; 1-й заступник секретаря — Олекса Хриптул, Інсінгер, Саск.; 2-й заст. секретаря — Степан Калин, Геффорд, Саск. Надзвірна Рада: Андрій Николіук, Торонто, Онт., Осип Хома, Форт Вільям, Онт.

Майже всі вони були в Канаді сумківцями, які творили перший провід військової організації за морем СУКВ. Пишучи звіт про діяльність організації за морем СУКВ в "Українським Голосі", кореспондент Осип Хома пише таке:

Імена до світлин на стор. 164.

Перший ряд, зліва направо: Л. Кухарук, Д. Шпитковський, С. Бартків, Л. Лях, Р. Гуцайлюк, М. Шувера, Б. Грянський, С. Шпитковська, В. Бартків, М. Лях.

Другий ряд, зліва направо: Л. Лях, Г. Кузь, В. Кухарук, Г. Филь, Р. Бартків, Б. Короташ, Д. Шувера, О. Бартків, В. Хоростківський, В. Хрепто, В. Бойчук, П. Бойчук, П. Кухарук, Н. Филь, В. Ленко, А. Бартків.

Немає на знімці: п. і пані К. Шпитковські, п. і пані В. Василечко, Н. Миконюк.

“Сумківці в Канаді можуть бути горді зі свого Богдана (Панчук — Н.К.), що навіть на війсьнім фронті організує братву і працює для справи”.

Чинність сумківців у військовій службі бачимо з привіту, який вони пересилають своїм побратимам в Канаді зза моря й який був поміщений на сумківській сторінці в “Українськiм Голосі”.

“Всім сумківцям по цілій Канаді бажаємо Веселих Свят і щасливого Нового Року!

Степан Калин, Геффорд, Саск., Б. Панчук, Саскатун, Саск., Володимир Веселовський, Україна, Ман., Степан Зіл, Єлов Крік, Саск., Максим Стрільчук, Арран, Саск.,

Українські вояки за морем при Святій Вечері.

Олекса Крептул, Інсінгер, Саск., Василь Керелюк, Інсінгер, Саск., Василь Бучковський, Єлов Крік, Саск., Павло Боднарчук, Торонто, Онт., В. Білінський, Едмонтон, Алта., Василь Новосад, Мічем, Саск., Богдан Слонецький, Саскатун, Саск. (Слонєцьких було три брати у військовій службі: Богдан, Євген і Саверко, цей останній загинув — Н.К.), Володимир Свиначук, Канора, Саск., Дмитро Вівчарик, Монтреал, Кве., Гр. Гупка, Інсінгер, Саск. і інші”.

“Український Голос”, ч. 2, 1943 р.

А це ж була тільки одна місцевість за морем, де стрі-

нулись молоді українські громадяни, яких в Канаді єднала відзнака й одно приречення СУМК. А скільки їх було порозкиданих по різних континентах, деякі були вже в полоні в Гонг Конг, інші у Франції, інші в Бельгії та других краях.

За рік СУКВ розвинув свою діяльність, бо при кінці 1943 року повстає вже в Лондоні в Англії Домівка СУКВ. Хоч ця домівка офіційно була відкрита аж під час українського Великодня в 1944 році, то на Різдво 1944 року там вже споживали Святу Вечерю 120 вояків та відбувся черговий з'їзд СУКВ. Це був українсько-канадський військовий клуб, справжній дім для багатьох українських хлопців за морем. Багато з них, не тільки через Різдвяні святочні дні, але кожного дня через цілий рік знаходили рідне оточення, спочивали душою по трудах військового життя, ділились враженнями, переживаннями та спогадами про рідну Канаду і поворот до неї. В Домівці були й дівчата воячки з Канади: Анна Чернявська з Вегревил, Алберта, Анна Храплива з Лейдівуд, Ман., яка мала рангу лейтенанта і Олена Козіцька з Келгари, Алта.

Ось як згадують у своїх листах до рідних про Домівку вояки:

“Прибув тут в десятій годині вечором і чуюсь щасливий, що знову вернувся додому. Воно надзвичайно приємно знати, що маєш дім та що тобою раді. Тут я знайшов веселе товариство: Лт. Анна Храплива, Анна Чернявська, Лт. С. Андруник, С. Калин та Т. Карасевич.

Мих. Сиротюк.

“Тут я здивав більше знайомих і так щиро вітали мене, що трохи руки не відорвали. Між ними був майор Сиротюк з Едмонтону. Це один з більших з Канади. Клуб вже добре зорганізований. Всюди чисто, порядок. До такого клубу дійсно приємно зайти і перебути день-два.”

Василь Пугкий, Дервент, Алта.

Домівка стає також осередком інформаційного бюро. Управа видає свій журнал, в яким описує про життя канадських вояків та їх організацію. Журнал виходив в англійській мові і робив добру інформаційну роботу.

В 1944 році виїхав за море капелян о. С. В. Савчук і перебував в Домівці. Доїздили туди також і капеляни з Греко-Католицької Церкви. СУКВ гуртував у своїх рядах всіх вояків українців з Канади. Богдан Панчук без перерви стояв

на чолі СУКВ, без ріжниці, чи був в Лондоні, чи віжджав у військовій службі в інші частини фронту. Він був старшиною у летничій службі. Подібні з'їзди СУКВ відбувались в Римі та Брюселі, які мали велике значення для української справи і про які широко розписувалась тамтешня преса.

**

Богдан Панчук полишив за собою значну працю в організації СУМК в Канаді. Відбувши свій військовий вишкіл в Канаді в 1941 році, та очікуючи на виїзд за море, він стає організатором СУМК. Відвідав багато місцевостей і відділів в Саскачевані, та опісля перебував в Монтреалі і працював для СУМК в східній Канаді: виголошував відчити, давав вказівки в праці, помагав в роботі на місцях. Від'їжджаючи за море, монреальське громадянство, а особливо СУМК, тепло прощали Б. Панчука. Відчували вони, що відіхав від них провідник, якого вони любили і шанували і з його науки користали. І вже з Англії в одній із своїх "посланій" до СУМК Б. Панчук пише таке:

"Відчуваємо велике вдовolenня, що можемо Канаді й Британії і zarazом всім демократичним державам хоч щось допомогти. Маємо велику надію, що війна закінчиться успіхами для нас і що ми знову повернемося додому, щоб зажити ще дні, як ті, що вже мали нагоду прожити.

За віру, силу і надію дякуємо організації СУМК і Українській Православній Церкві і цілому нашому проводі (СУС), що помогли нам такий настрій і такі переконання в собі витворити. Сумківський шлях допоможе всім сумківцям і всім хлопцям і дівчатам, що стануть в ряди СУМК, бути кращими горожанами Канади і Великої Британії і кращими синами свого народу."

ЗА РОКИ ВІЙНИ

Свято українських піонерів

Втрата одного з провідників молоді в Канаді

Роки війни від 1939 до 1945 відбилися на організаційній, а головню виховальній роботі серед молоді. Праця силою обставин прибрала інші дороги, як та, якою йшла молодь в мирних часах. СУМК дав канадійській армії велику частину вироблених своїх членів. Нового квіту молоді не було спромоги виховати, бо вся увага була звернена на воєнну роботу вдома. При відділах повстали допомогіві комі-

тети. Сотки пакунків йшли з харчами до Лондону й інших частин воєнного фронту. По шпиталях лежали ранені вояки, яким висилали паліроси та інші речі.

У виді всіх тих подій, Генеральна Управа СУМК старалась задержати організацію при активній громадській праці. Найбільше відчувався брак організаторів і провідних сил на місцях. Все таки деякі замітніші події праці слідно і за часів воєнних років.

В 1941 році сумківці відсвяткували величаво Свято Українських Піонерів з нагоди 50-ліття на своїм окружнім з'їзді в Шіго, Саск. Це був величавий з'їзд: всі промови були звернені на Свято Піонерів, де промовляли: о. С. В. Савчук, проф. Симпсон, Юліян Стечишин, посол Глінка, міністер освіти Дост. Естей; Ів. Данильчук; Ю. Процюк був президентом цього святочного з'їзду. Наспів привітальний лист від Б. Панчука, який був у Торонті у військовій вишколі.

Відбулась і спортова частина з'їзду, контестові змагання і вибір та коронування королевої. Відбулась церемонія відзначення українських піонерів і вручення їм грамот. Грамоти вручував Ів. Данильчук, секретар Генеральної Управи СУМК, який дуже високо цинив заслуги піонерів, шанував їх працю й як поет присвятив їм кілька своїх поезій з нагоди цього святкування. Ось одна з поезій Ів. Данильчука українським піонером:

ПІОНЕРАМ

До вас, піонери, я пісню співаю,
Гучну та велику від краю до краю,
Щоб всі ті почули, що ще не співають,
Що мали непевні слабкі голосочки
Сплітали у пісні вам малі віночки...

Для вас, піонери, я пісню співаю,
Бо ви були тії серця сталевії,
Що рідную землю кинулис колись,
Хоч як виїжджали, то ваші зіниці
З жалю та розпуки сльозами зайшлись.

Бо ви через море з родинного краю
Приїхали бідні і голодні всі,
У сторону рідну ви вже не вертались,
Хіба її знали у мрійному сні.

Пустиня студенна немов вас поїла,
Злиденні бували для вас ті роки, —
Та злидні і горе, що ви пережили,
Згадають далекі незнані віки.

Згадають пустиню, що ви збудували,
І степи згадають й далекі ліси,
Як то в них ви долі своєї шукали,
І вили вам в ночах голодні вовки.

Згадають, як церкву та школу малую
І дім свій народній ви ставили тут,
Як то з лихоліттям ви всі борикались,
Про все це прийдеши ще про вас спімнуть.

Згадають потомки, як рідную мову
І славу козацьку ви дали для них,
Що ви не забули усю ту культуру,
Велику й багату — прадідів старих.

Лети ж, моя пісне, від моря до моря,
Піонерам славу добру заспівай,
Щоб юнацтво гучно їм всім поклонилось,
Щоб відгук почув той і рідний їх край.

Ів. Данильчук.

Цей з'їзд, який був присвячений 50-літтю українських піонерів, підготовляли інструктори, яких вислала Генеральна Управа СУМК, яка була в Саскатуні і генеральним провідником того року був Вол. Мисак, який прийняв цей пост на головнім з'їзді в Саскатуні зараз на початку 1941 року. Інструктори: Ю. Процюк, С. Клапоущак, Мілька Слонецька і Марія Панчук. Ці інструктори побували і в інших околицях Саскачевану, де організували окружні з'їзди.

Подібних з'їздів відбулось того літа 10: в Шіго Саск., Врокстон, Саск., Канора, Саск., Спеден, Алта., Слава, Алта., Альвена, Саск., Арран, Саск., Вест Бенд, Саск., Геффорд, Саск., Етелберт, Ман. Але з'їзд в Шіго був найкращий.

Дуже гарну промову п. н. "Значення наших піонерів в Канаді" виголосив Никола Запаринюк, сумківець, на з'їзді в Слава, Алта., за що був відзначений першою нагородою.

Л. Войціхівський, який був при війську за морем, вернувшись на короткий час до Канади, відвідував відділи з від-

читами. В Манітобі ведуть перед у праці Мих. Гикавий, учитель у Пайн Ривер, Василь Сарчук, принципал школи в Етелберт й інші. Та найбільшу силу творили тепер відділи СУМК у східній Канаді. Там було тепер багато сумківців із західної Канади.

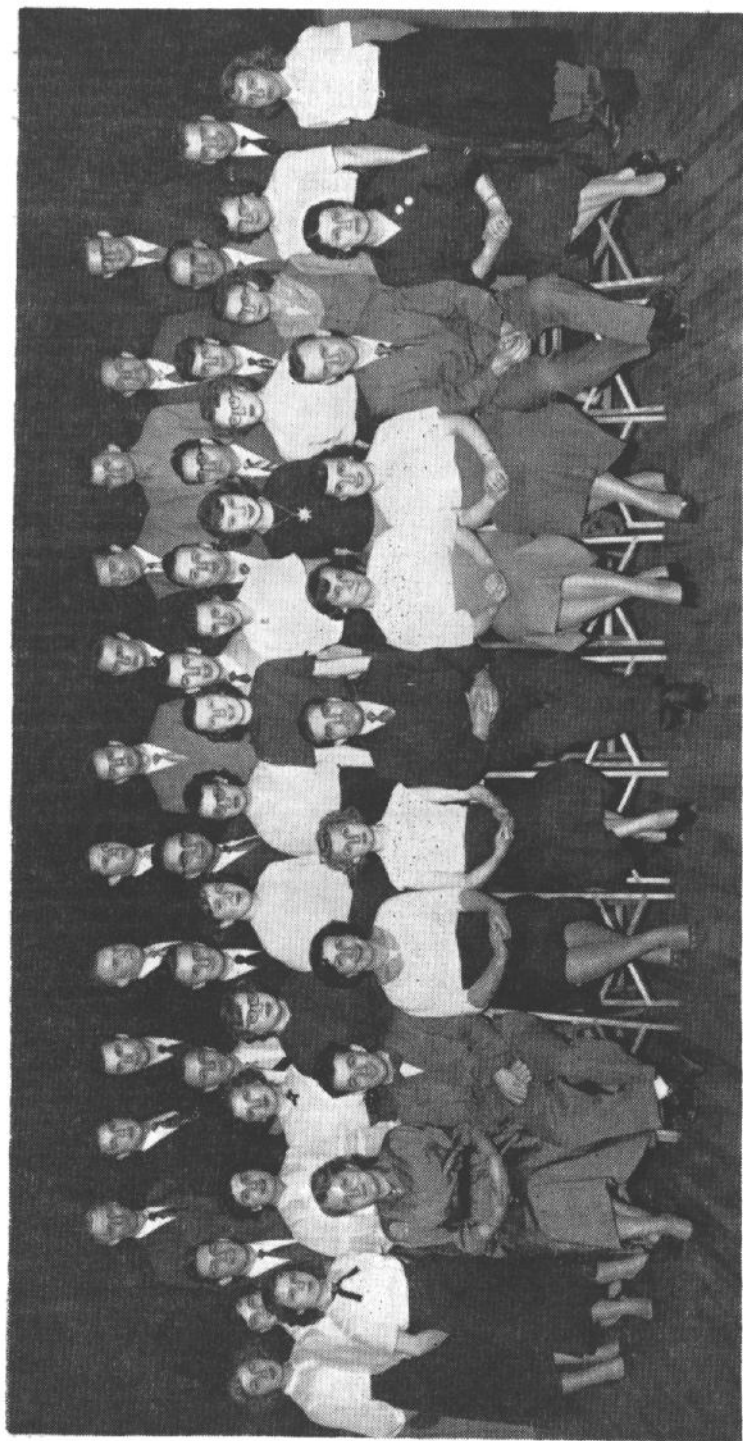
На початку 1942 року Генеральна Управа СУМК була перенесена з Саскатуну до Вінніпегу. Так само було перенесено сюди й Централю СУС. Генеральним провідником

Організатори СУМК.

Сидять: Мілька Слонецька і Наталя Войціхівська.
Стоять: Богдан Панчук і Анна Панчук.

СУМК був вибраний А. Павлик, а генеральним секретарем В. Сарчук, генеральним капеляном о. С. В. Савчук. Поширено було також склад Генеральний Управи — Ів. Данильчук, заступник секретаря і Ів. Юрків — радний. Канцелярію СУМК приміщено в офісі адвоката І. Р. Соломона, який був головою СУС. Ділову виконавчу працю СУМК виконувала На-

**Відділ СУМК ім. Івана Мазепи у Вінніпегу 1953 р.
(Імена подані на стор. 173)**

тяля Войціхівська, яка досі працювала, як стенографка в Оттаві в одному з державних департаментів. На поклик організації, вона залишила працю в Оттаві і приїхала, щоб перебрати роботу в СУМК. Її праця була помітна тим, що вона посвячувала багато уваги плануванню і живо цікавилась молодечим рухом тепер, так само, як і попередніми роками. Сама вона родом з Тарнополя, Саск., де молодь від перших днів організації СУМК стала там до активної праці.

З весною Генеральна Управа СУМК у Вінніпегу вже випрацювала і розіслала програму окрешних з'їздів, а на осінь висилає концертну програму для улаштування свята Першого Листопада, на Свято Державности в січні і на роковини Шевченка в березні. Під осінь 1942 року Генеральна Управа СУМК ангажує знов Павла Яворського на організатора в Саскачевані до кінця року, який об'їхав велику частину місцевостей в Саскачевані та був присутній на зимових з'їздах.

**

Того самого 1942 року організація СУМК і ціле українське суспільство втратило одного із своїх провідників — відійшов у вічність Іван Данильчук у молодім ще віці, маючи заledве 42 роки. Глибоко відчули сумківці його смерть. Він був їх провідником, розумів молодь і любив її. Була це взагалі людина шляхотного успосіблення, зрівноважений, лагідної вдачі і поетичної душі. Молодь радо слухала його відчитів, його науки. Він присвятив кілька своїх поезій сумківській організації. Він був знаний по цілій Канаді, бо об'їхав з відчитами майже всі міста і околиці від Ванкуверу до Монреалу. Виступав на з'їздах і був генеральним провідником СУМК та його секретарем. По фаху учитель

Імена до світлин на стор. 172.

Перший ряд, зліва направо: Теодора Гаврисинян (Н.Р.), Вол. Самборський, Єлисавета Вишневецька, Марія Колчук, Яків Рябалка (тепер о. Я. Рябалка), Анна Фігус, Єлисавета Олійник, Мих. Кравчук, Ольга Долинчук (Н.Р.).

Другий ряд: Стефанія Колчук, Івася Карасевич, Зеновія Павляк, Ольга Цейко, Люба Япка, Галя Войчук, Леся Танчак, Вікторія Мендро, Галя Долинчук, Доя Козак, Марія Мендро, Ірина Клапоущак, Павліна Чоботар, Марія Антонішка, Діана Левицька.

Третій ряд: Іван Симчич, Алберт Когуський, Тарас Монастирський, Іван Прокіпчук, Нестор Міхоцький, Петро Чоботар, Юрій Антонішка, Михайло Острижнюк, Михайло Ілюк, Степан Ямнюк.

Четвертий ряд: Пилип Колчук, Вол. Вахняк, Олекса Свиріденко, Сергій Мартиненко, Іван Азарянський, Мирослав Прокіпчук, Андрій Тетерецько (тепер о. А. Тетерецько), Олекса Азарянський, Віктор Туртяк, Мирослав Скуба, Іван Дмитрів.

державної школи, однак коли організація покликала його до громадської праці, він залишив учителювання і пішов трудитись для неї. Не бачив він там для себе кращих можливостей, але глибока ідейність, любов до свого народу, бажання принести йому свої труди, оце були ті причини, через які залишив своє первісне заняття. Мав дар поетичного слова, високо цінив українську літературу, сам часто писав поезії, яких тематика була українсько-канадійська. Видав був навіть збіорчку поезій п. н. "Світає день". Писав часто і статті на громадські теми. Так само учив він молодь любити рідне слово, вказуючи на його красу. В деяких околицях сумківці в пошані до його пам'яті назвали свої відділи ім. І. Данильчука.

В 1943 році генеральним провідником СУМК стає Василь Сарчук, який від самих початків організації СУМК цікавився працею молоді, помагав на місцях, де доводилось йому учителювати, а пересилившись до Вінніпегу, обняв провід, віддаючи ввесь свій вільний час для праці в організації СУМК. Генеральною секретаркою була вибрана Наталя Войціхівська, генеральним капеляном о. С. В. Савчук.

В провінціальних радах бачимо таких осіб у проводі — в Алберті: Левко Фарина, Борис Фербей, Маруся Фуштей, Мих. Магус, Андрій Мельничук. В Саскачевані: Й. Мельничук, Ф. Андрушак, І. Іванишин і П. І. Ощипок. У східній Канаді: Віктор Мошук, О. Гнип, М. Юрківський (тепер священник УГПЦ).

На з'їзді в Саскатуні при кінці 1943 року широко обговорюється питання організування молодших відділів СУМК у віці від 11 до 16 років життя. Підростаюча молодь потребує свого власного середовища, де могла б виявляти свою ініціативу і підготовлятися до праці у старших відділах СУМК. Це були перші думки про організацію молодших відділів між самими таки сумківцями, які бачили потребу робити підготовчу роботу для свого членства завчасу у підростаючій молоді.

На цім з'їзді так само обговорюються основні питання активної роботи старших сумківців. Генеральний провідник В. Сарчук виголосив цінний і обширний відчит п. з. "Планування і пристосіблення організаційної праці СУМК в сучасних обставинах". Він шукає доріг, бажає збагнути обставини, які створило життя за той короткий час війни, і найти розв'язку, як повернути працю на добрий шлях. І цю

МОЛОДІ МИСТЦІ З СУМК

Зоня Лазарович
— артистка скрипачка.

Галя Когуська
— малює і скульпторка.

Леся Зюбрак
— сопранова співачка.

Люба Слюзар
— талановита піаністка.

розв'язку він знаходив в координуванні праці інших складових організацій. Його клич є: "Молоді треба допомогти!"

Так само цікавий й обширний реферат на тім з'їзді виголосив І. В. Іванишин, секретар Провінційальної Ради СУМК на Саскачеван, який дає практичні вказівки в роботі СУМК на місцях.

В 1944 році Генеральна Управа СУМК у Вінніпегу видала книжкою підручника п. н. "Організатор". В цім підручнику були подані різні практичні поради в праці відділів на місцях, засади організації СУМК та інформації про складові організації СУС. Підручник зредагував П. Крип'якевич. Цей підручник продавався по \$1.00 за примірник. Він був ще одним цінним вкладом в розвій молодечої організації.

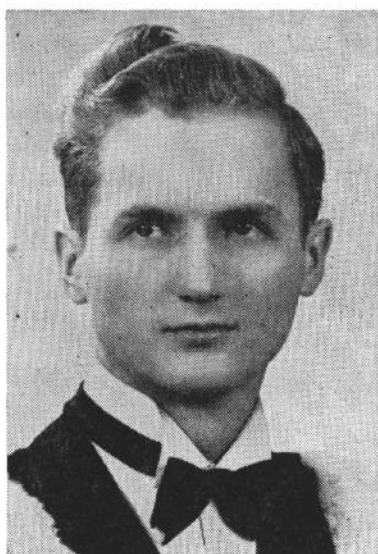
ОРГАНІЗАЦІЯ СУМК ПО ВІЙНІ

Поворот сумківців зза моря по війні не підсилив праці СУМК. Багато з тих, що вернулись з війни, не вертались в родинні околиці. Це вже були люди, які улаштували своє родинне життя, а до того вони продовжували в Канаді свою військову організацію, в якій брали активну участь. Лише одиниці тут то там продовжували працювати для СУМК, як Л. Войціхівський, Б. Панчук, який, щоправда, вернувся зза моря досить пізно, бо залишився в Європі для ведення українського бюро допомоги скитальцям.

Ситуація в західних провінціях Канади в організаційній роботі СУМК змінилась і не тому, що її члени перестали працювати, або стали байдужими. Це були прямо життєві обставини, вимоги, до яких треба було пристосуватись і які створювались самим ходом життя. Найперше зайшли зміни в фермерських околицях, де був великий процент відділів СУМК. Родини старших громадян продавали свої ферми сусідові і виїжджали до міста доживати свого віку. Там, де перше було три, чотири родини на певній скількості акрів землі, тепер була одна. Молодь, сини та доньки українських поселенців, покінчивши вищі школи, осідали в місті, займали певні позиції, чи то в уряді, чи в професіях. Отже життя змінювалось природньою дорогою. Праця молоді на фармах також прибрала інші форми. Там де перше було по кілька менших відділів СУМК, ці зліквідувались обставинами, але зате зростало членство по містах і містечках. І хоч організація тратила число відділів, то не тратила своїх

членів, бо вони були в інших відділах. В деяких околицях що їх первісно заселявали українці, прийшлося закрити Народні Доми, або перенести їх до міста, бо на фармах вже не було членів. Повставали відділи СУМК також в цілком нових місцевостях, куди виїжджали і замешкували більшим числом українські родини і де перше не було ніякого українського життя.

Ще одна причина і то природна, що потягає в певнім часі зміни: вік часу молоді в своїй організації перехідний, він триває лише доти, поки люди не одружені. За 10 чи 15 років часу, коли організація формувалась, її первісні члени тепер мали вже інші зацікавлення й інші напрямні гро-

Орест Горчинський
— редактор сторінки СУМК
в "Українськiм Голосi", активний
у провiдi СУМК.

Володимир Мисак
— генеральний провідник СУМК
1941 р.

мадської праці. Воєнний час не сприяв виховальній роботі над доростом. І ось коли по війні прийшли ці прогалини, з ними зустрінулась Генеральна Управа СУМК у Вінніпегу.

Генеральна Управа СУМК робить всі можливі старання, щоб працю серед молоді поставити на належне місце, однак така робота забирає роки часу, щоб виховати нові сили серед доростаючої молоді. Управа звертає увагу на працю української школи, від якої також буде дуже багато залежати майбутність організації. На дiм, якого обов'язком

дати перші основні підвалини — виховання дітей батьками в народнім дусі і рідній культурі.

Маючи перед очима всі ці проблеми, Генеральна Управа СУМК застосовує свою працю, виробляє пляни програми і працює в цім напрямі. Бо хоч число відділів зменшене і членство через збіг обставин зменшене, то все таки організація СУМК була надто сильна і впливи її були надто великі в кожній провінції. В східній Канаді СУМК так розвинув свою діяльність, що вона тепер була сильніша, як перед війною.

Помимо всяких труднощів Генеральна Управа СУМК улаштовує 1945 року ряд окружних з'їздів. Це був час закінчення війни. Наспівали справи, які треба було обговорити з молоддю, почути її голос, держати з нею контакт. На тих з'їздах, головню в Сенді Лейк, Ман. і Вест Бенд, Саск., генеральний провідник В. Сарчук виголосив сильну промову на актуальну тему, порушуючи в ній світові проблеми, політичні змагання народів за свою правду, за певні ідеали, принципи і поставив поруч для приміру два існуючих на світі лади — диктатуру і демократію. Цю промову виголосив В. Сарчук також на провінційальнім з'їзді СУМК в східній Канаді в Торонті 1945 року.

“Наше становище в боротьбі за волю”

(Скорочена промова В. Сарчука)

“І рев гармат і зловіщий свист ядер, гуркіт кованих моторів; зойк і стогін соток тисяч вмираючого люду, — все затихло — замовкло на руїнах Європи. Під зеленою муравою, на дні рік, в глибинах моря, під звалищами міст, у пісках Африки спочиває блаженним вічним сном найкращий цвіт нашої молоді, що життя зложила, щоб не дати темним силам неволі і тиранства опанувати країни вільного життя. І поляглим героям і їх живучим побратимам культурний демократичний світ винен великий, великий довг; довг який не можна буде сплатити ані подякою, ані найщирішим признанням; і лиш тоді сплатимо його, як зуміємо перетворити здобутки побіди в краще, повніше життя для сущих і майбутніх поколінь.

Ми виграли другу світову війну. Не програймо ж другого світового мира. Тому кожний британець, кожний американець, кожний канадїєць, а між нами — кожний укра-

їнець мусить стати чуйним на небезпеку, мусить бути свідомим свого завдання, мусить бути готовим боронити засади вольности, що вдалось нам захистити. Тому я вибрав тему: "Наше становище в боротьбі за волю".

У Сан Франциско твориться нова Ліга Народів. Твориться новий могутній Парлямент миру і забезпечення. Та чи вдасться задержати мир і завести кращу міжнародну економіку і справедливий міжнародний суд, буде залежати від того хто візьме верх. Так як тепер річ мається, то хто має силу той має право. Великі держави не лише мають право ужити силу проти малих, але також право "вета", яким можуть заборонити акцію проти себе.

Наталія Войціхівська

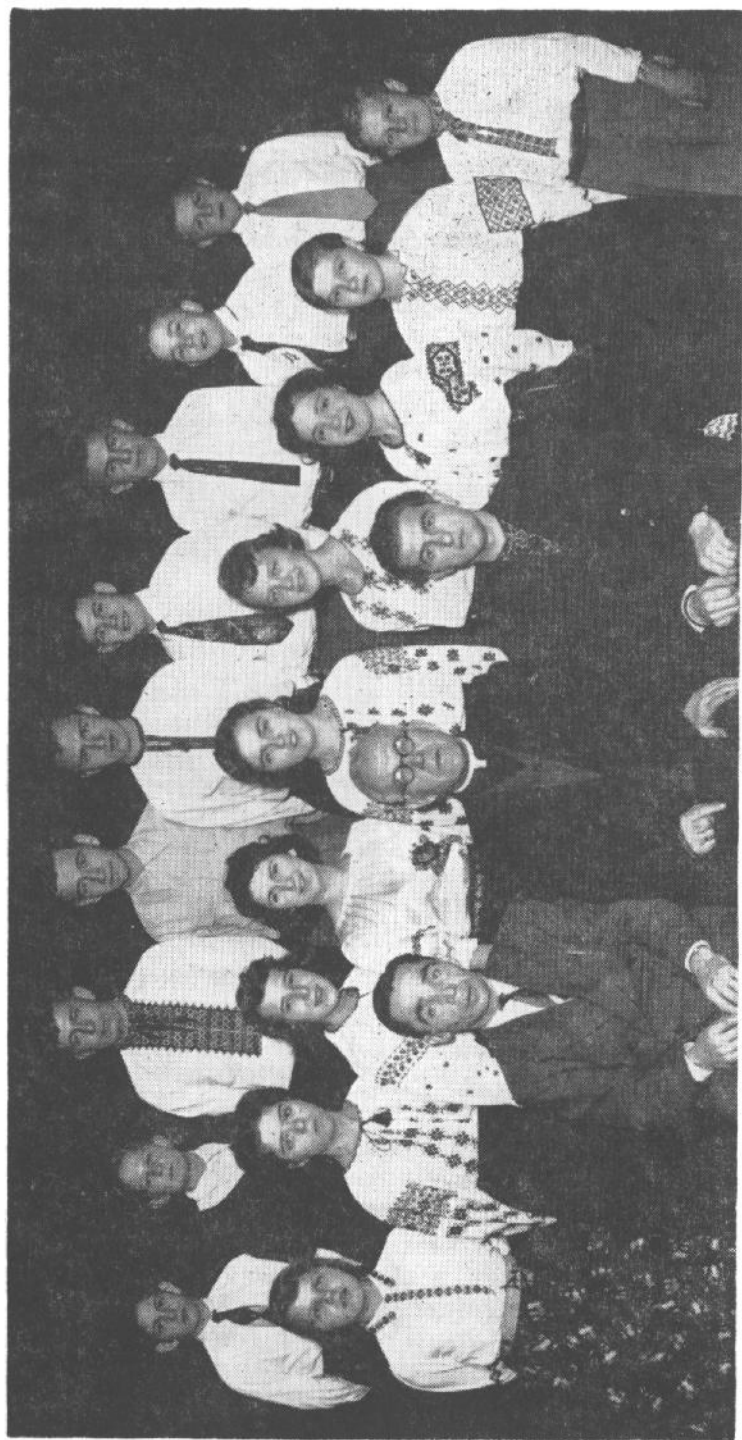
— довголітня генеральна секретарка СУМК і діяльна сумківка, бузша п'ятимка Інституту П. Могилу в Саскатуні.

Анна Фігус

— генеральна секретарка СУМК активна провідна сумківка, тепер голова Пров. Ради СУМК в Манітобі, член редакційного комітету сторінки в "У. Голосі" і голова РУМК.

На таких недемократичних засадах Ліга сама собою може стати найстрашнішим орудієм гнету, переслідування і неволі. Можемо бути певні, що Ліга задержить мир доти, поки темні сили тиранства не вирвуться з думкою опанувати цілу Європу, а відтак і цілий світ. Та чи світ допустить до цього, буде залежати не від Ліги, а від самих засад життя. На світі ведеться вічна боротьба. Велась вона споконвіку, ведеться тепер, і буде вестися в дале-

Відділ СУМК в Лашин, Кве.
(Імена поміщені на стор. 181).

ких століттях будучини. Це є вічна боротьба волі з неволею; це є вічна боротьба з тиранією і насильством. Це боротьба о саме життя. Війна — це лише неfortunний кульмінаційний вибух тієї боротьби, спричинений тим, що сторона правди і волі стає нечувною від тяжкої змори і дає змогу темним силам брати верх. Тоді орудієм і кров'ю приходить ся волю боронити. Не видумка це — а факт. І найкращий примір є минуле двадцятипятиліття. В 1919 р. демократичні держави підписали Версайський Договір, створили Лігу Націй, наклали контрибуцію на Німеччину, глянули на большевиків і на розбурхану Європу та лише рукою махнули. Преса підняла клич про братній довготривалий мир; держави вели переговори про розоруження; а в Європі клекотіло мов в кітлі: варилося лихо. І так Аліанти виграли війну, а мир програли. Прогавили мир, бо не хотіли бачити, не хотіли журитись тим, що діялось в Європі.

Бо як упав московський трон, як розпалась Австрія, схвилювались народи і рванулись творити рідне життя на своїх батьківських землях. Тоді ж демократичні держави могли були легким коштом допомогти їм задержати рівновагу та запевнити незалежність. Тоді цим народам треба було провину. Та захід, змучений війною, й пальцем не кивнув. Бо ці малі народи, що століттями поневірялись у ярмі, знали як вмирати за свободу, але не знали як ту свободу оцінити, як її шанувати, як тою свободою поділитись. І в границях Польщі, Румунії, Чехословаччини, Угорщини та Росії почалась затяжна боротьба підбитих меншин проти винищення, утисків репресій та пацифікації. Та на тім Європа не стала. Це був лише "прівіу", бо в міжчасі зростав в Європі Франкінштайн тоталітарної диктатури в формі комунізму, фашизму і нацизму. Почалось революційними кличами, — рівність, братерство і воля. Та скоро все змінилось: спершу на комуністичний терор, відтак на диктатуру партійного соціалізму. В додатку Третій Інтернаціонал перся в Західну Європу. Через оцю влізли-

Імена до світлини на стор. 180.

Перший ряд, зізва на право: Г. Лишак, о. прот. К. Класицький, Ю. Зубчинський.

Другий ряд: О. Івак, Е. Чобан, Б. Максимич, В. Лютак, М. Чобан, С. Івак, М. Михальчан, Т. Кісilenко, А. Калішук.

Третій ряд: Л. Лютак, А. Десятник, Е. Клемба, А. Миколюк, М. Данилевич, Н. Подільчук, С. Десятник, П. Максимич, П. Розум.

вість і зажерливість комуністів, зростає в Німеччині і в Італії така сама язва в формі фашизму і нацизму. І заки ми мріяли про мир і спокій, Європа поставила перед нами доконаний факт повного політичного божевілля, варварства та деспотизму.

Дехто собі думає, що фашизм і комунізм так від себе далекі як небо від землі. Але підложжя їхньої будови як дві каплі води. Ану пригляньмося їм добре.

1. Скупчення всієї державної сили, — законодавчої, виконавчої, адміністративної в руках одної групи чи партії.

2. Позбавлення особистих і горожанських вольностей: Відібрано свободу слова і вільної думки; відібрано свободу преси, вільних зборів і страйків. Зліквідовано політичні партії, а з тим волю політичної критики і вільний вибір уряду.

3. Примусове приспосіблення до державної панщини.

4. Страшний натиск на навчання ідеології комунізму, фашизму чи нацизму.

5. Ліквідування всякої опозиції.

6. В Росії масове переслідування, колективізація, пляновий голод і нищення меншин. В Німеччині нагінка на жидів.

7. Система державних “посіпак”, ГПУ, гештапо і прочі, які вірно служили своїм партіям.

Отакі то диктатури. Дві вже минулось, а одна ще лишилась, щоб “благодать” людству нести. Є ще чимало людей, а то й цілі народи, що готові замінити цей хижий товар за свої вольности. Готові замінити дорогоцінний скарб свободного життя в свободних країнах Бритійської Держави і Стейтів. А між тими глупими мініяйлами є чимало і наших людей. Ще не навчилися вони цінити як слід свободний демократичний устрій життя, що нам дістався легким спадком, як ми стали горожанами цієї вільної країни. Не забуваймо, що англійців взяло сімсот літ здобути ці вольности. Ми дійсно щасливі, що маємо свободу слова, преси й віри. Ми повинні радіти, що маємо право висказувати свою думку і критикувати уряд. Ми повинні бути горді, що в нас думка вільним орлом літає. Критику всіх і вся без боязни переслідування. А в комуністів “малчі і не разгаварівай”. Вільне слово вже давно поховали на Соловках!

Та воля має свою ціну. А це є вічна чуйність, вічна бачність, вічна боротьба. Комунізм і ще далше носить-ся з думкою, щоб опанувати світ і тому проти нього мусимо звести безпощадну боротьбу. На вислідах цієї ж боротьби залежатиме доля не лише Бритійських Держав і Америки, але і також доля України. Програє демократія, століття неволі і деспотизму спаде на Європу, і на цілий світ. Виграє воля і народоправство, то в день радості розпадуться пута віковічні і нарід наш створить рідне вільне життя на рідній своїй землі. В цій боротьбі ми не самі, ми не одні. Мільйони тих, що волю шанують, що волею дорожать, стануть до великого, взнеслого діла. Оце наше становище в боротьбі за волю.

Андрій Мельничук

— один з провідних сумківців. Був організатором СУМК.

Що ж робити нам українцям? Нам треба освідомити собі, що ми мусимо заняти рішуче становище в цій боротьбі за свободу людських прав. В першу чергу нам треба здоровим розумом глянути довкруги себе і гаразд придивитися до біжучих подій в світі і пізнати хто з нами, а хто проти нас. Хто наші союзники, а хто вороги. Треба нам добре приглянутись, що діється в Європі, і хто бере верх, чи народоправство, чи диктатура. Пізнаймо, що якраз грозить нам тут в Канаді і Америці, бо інакше й не зчуємось як нас ворог підійде.

Іншими словами сказавши, нам треба стати політично свідомими, і не давати себе водити за ніс всяким ко-

мунізмом, фашизмом і крайними соціалізмами, які вештаються поміж нас.

Як справа мається в Канаді? Ви може скажете, що тут мир і спокій і нема чого вовка викликати з ліса. Та він сам в хату лізе. Дехто думає, що той вовк зовсім не страшний. Але памятаймо, що вовк вовком і овеча шкура зовсім його натури не змінить.

В 1940 році Комуністична Партія в Канаді була розв'язана урядом тому, що всякими способами шкодила нашим воєнним змаганням. Однак розв'язання не допомогло, бо комуністи виринули з-під землі під всякими "фронтами" і назвами.

З цього всього одно заключення. Ми мусимо спільно стати проти дійсних ворогів демократії. Отже сильніше організуймося і ми, бо одинцем нічого не вдіємо, одинцем ворога не подолаємо. **Кожний і кожна мусить стати діяльним у своїм оточенні.** Не можна спати. Церква, українська школа, народні доми, своя преса, Інститути потребують нашої помочи. Вони є тими нездобутими баштами самостійної думки і рідної віри, що встоялись проти всяких нападів. Для нас і для Канади вони мають неоцінену вартість у цій затяжній боротьбі. Наша молодь потребує більше проводу, більше організаторів і інструкторів; потребує догляду. Догляду від громадян, від учителів, від священників, від старших досвідчених сумківців. Не відмовляймося, отже, взяти на себе обов'язок започаткування діяльності. Не чекаймо, що хтось для нас все зробить. Та самі берімся до діла!

Отже тепер приходимо до найважливішої точки в нашій організаційній житті і в боротьбі, про яку весь час говорю. **Це є громадське освідчення.** Не лише по відділах СУМК, але по всіх відділах наших складових організацій мусимо взятись до народнього, організаційного і політичного самоосвідчення, коли хочемо вдержатись при організаційній життє. Для українського народу незнання і темнота були й є найбільшими ворогами нашого поступу і визвольних змагань на землях українських і тут на вільних канадійських просторах.

Коли ми бачимо в інших рабський дух і почуття нищоти; коли ми бачимо в інших брак пошани до рідної культури і традицій та плазування перед чужими богами, — то не якраз тому, що довга неволя лишила на них своє п'ятно, але тому, що глупота затьмила їм ум і вони

Учасники СУМК сесії провінц. з'їзду СУС у Вінніпегу, 1954 р.

мов діти не годні розрізнити сути речі від блахману. Вони дуже легковірні на всякі обіцянки. До всяких справ вони не відносяться розсудно, бо не знають про що ходить. І тому чоловік, що рідко коли газету брав до рук, тепер студіює Маркса, Леніна, Сталіна і всю червону пресу, бо йому обіцяли особистий добробут на далеких червоно-зелених полях.

Понад все памятаймо, що між нас пхається комунізм з чужої і ворожої Москви, і продає нам крам неволі. Памятаймо, що в цім поганім крамі знаходиться динаміт, що має на цілі розбити демократичні інституції на вільній канадійській землі. Отже борімся проти цього хижого ворога. А прийде час, що народи волі здвигнуть сильного місійного духа демократії, і розсіють його по всій землі. Він зійде і принесе день визволення, миру і волі.

І тоді, як казав Шевченко:

.....— домовина
Розвалиться, а з під неї -
Встане Україна
І розвіє тьму неволі
Світ правди засвітить.
І помоляться на волі
Невольничі діти."

Окружні з'їзди, контести красномовства, концертів програми на з'їздах, компетенція у виборі королєвих, спорт, програми національних свят на місцях, все це було на порядку організаційної праці. Генеральна Управа повела також акцію за збіркою фондів на організаційну роботу. У терен виїжджають інструктори, які підготовляють окружні з'їзди, де праця ослаблена, там її підсилюють. В 1946 році відбулось 7 окружних з'їздів в різних провінціях і чотири провінціальних з'їзди.

В 1946 році генеральним провідником СУМК знов був вибраний А. Павлик. В Манітобі між молоддю на терені працюють Андрій Мельничук, який зимою учав на університет, а літом працював як інструктор СУМК, Галя Лазарук, П. Крипякевич, Мирослав Григор, Ів. Гаджоса, Михайло Німчук. В Саскачевані: Л. Войціхівський, Ф. Андрушак, І. Івашишин, Дм. Лисайчук і Тарас Гнатюк. В Алберті: Василь

Савчук, Левко Фарина і Б. Фербей. В східній Канаді працював Ярослав Кульба, як організатор та Провінційна Рада. Петро Крип'якевич назначений був координатором праці між складовими організаціями СУС. Головно такої координаційної праці потребував СУМК, якому було потрібно помічі від старших організацій на місцях: членів Народних Домів, Відділів Союзу Українок Канади та відділів ТУС.

СУМК, як складова організація СУС, брав участь в конгресах КУК. На першому конгресі Комітету Українців Канади

Провінційальна управа СУМК на Манітобу 1954 р.
Сидять: Анна Фігує, о. митрат В. Грицина, Єлсавета Олійник.
Стоять: О. Горчизький, Василь Зелісько, Анатоль Стратійчук.

1943 року промовляла Наталя Войціхівська від СУМК. Так само в наступних конгресах КУК молодь СУМК все була добре зарепрезентована.

На Конгресі КУК 1953 року було створено комітет з представників молодечих організацій: СУМК, МУН, ОДУМ, УКЮ та Пласт, який називається Рада Української Молоді Канади, в скороченню РУМК, і входить до КУК, як помічне тіло у завданнях КУК.

Дуже багато помагало в організаційній роботі те, що СУМК мав свою канцелярію, де містились всі його рекорди і де провадилась виконавча праця. Важну роль відігравала ділова секретарка, якою була Наталя Войціхівська й яка обняла цей обов'язок 1942 року. Щоб не обтяжувати організацію великими видатками на оплату ділової секретарки, вона частинно працює в офісній праці в адвоката І. Р. Соломона, а частинно в СУМК. Це давало можливість доглядати роботу відділів, відписувати листи, приготувати програми на різні свята, яких в тих роках видано чи не найбільше.

З початком 1949 року генеральним провідником СУМК був вибраний П. Крипакевич, а генеральною секретаркою Анна Фігус, яка в короткім часі по цім обняла працю також і ділової секретарки СУМК на місце Наталі Войціхівської, яка того року виїхала з Вінніпегу.

Анна Фігус, це молода дівчина, яка через кілька років безпереривно працювала в канцелярії СУМК і виконувала не лише обов'язки ділової секретарки, але з повною посвятою віддавала і свій вільний час для справ СУМК. Вона часто виїжджала до відділів на більші імпрези чи з відчитом, плянувала проекти праці і була віддана своїй молодечій організації. І коли навіть централь СУМК перенеслася до Саскатуну, вона не перестає працювати, а сьогодні займає місце в проводі провінційальної управи СУМК в Манітобі, як також є головою Ради Української Молоді Канади.

Канцелярію СУМК було перенесено до будинку "Українського Голосу", де вже містились канцелярії СУС і Союзу Українок Канади.

ВІДНОШЕННЯ СУМК ДО НОВОПРИБУЛИХ

По війні в роках 1946-47 почала приїжджати до Канади нова еміграція, так звані скитальці, які викинені війною з рідних сторін, знайшлися між воєнними втікачами на кон-

Королева СУМК та королівни з першого всеукраїнського конкурсу коронування на головнім з'їзді у Вінніпегу, 20 листопада 1949 року.

Зліва направо: Лєся Пальків — королева на Манітобі, Ольга Панасюк — королева на Канаді, Параша Боечко — королева на Альберті, Маруся Сафронюк — королева на Онтаріо.

тинентах Європи. Були це переважно втікачі з України, які не бажали вертатись жити під большевицький режим і воліли жити по чужих краях вільними, чим в неволі на рідній землі.

Союз Української Молоді Канади, як ввічливі господарі на цій землі, дуже тепло відносились до новоприбулих, помагали їм у різних потребах, навіть давали поміч дістати роботу і т. п.; співчували їм за пережиті важкі роки життя війни. І ось в одному із своїх відкритих листів СУМК вітає новоприбулих такими словами:

“Новоприбулі Українці! Мечем і вогнем вороги-займанці примусили вас покинути рідну Україну. Ваші брати в Канаді знайшли в своїх хатах для вас тепле місце. А для тих, які ще далше в таборах, робимо все можливе, щоб і їм таке саме тепле місце приготувати. На початках вам буде трудно пристосуватись до канадійських обставин та умовин життя, однак з часом ви зживетесь з нами, зрозумієте наш спосіб думання і полюбите цю вільну країну, так як ми її полюбили. Полюбили ми її, бо вона дала нам волю. Однак ми й Україну любимо, бо вона дала нам життя, дала нам великі культурні скарби. Ми навчилися цих дві ідеї погодити. Зробіть це й ви, бо це одинока льогічна розв'язка.

За волю Канади українська молодь, як і інші, зложила тисячі своїх буйних голов на полях бою не Канади, а Європи. Ми не чекали аж неволя застукає нас таки тут в Канаді. Ми пішли там де жорстокий диктатор збудував свої твердині. І ми ті його твердині знищили. Та на руїнах східньої Європи появилвся новий ворог. Цей новий ворог, який вже поневолив Україну, а тепер загрожує й Канаді, напевно буде так само знищений оборонцями демократичного світу. Нарешті й доля України є тісно зв'язана з долею вільних держав Європи та американського континенту.”

ЛІТНІ КУРСИ В КОЛЕГІ Св. АНДРЕЯ У ВІННІПЕГУ І ІНСТИТУТІ П. МОГИЛИ В САСКАТУНІ

Організування літніх дитячих осель

Дуже корисними були для СУМК українські літні курси, які започаткувала Колегія св. Андрея у Вінніпегу в 1947 році. На ці курси з'їжджається рік-річно молодь з різних частин Канади в числі 75 до 80 хлопців і дівчат. На курсах ви-

кладається українська мова, література, спів, танки, релігія і історія українського руху в Канаді. Одного року цей предмет викладав Юліян Стечишин і молодь була захоплена цією темою. Її цікавило життя батьків та їх переживання в Канаді. На закінчення курсів відбувається величавий концерт, в яким беруть участь всі курсанти. Такі літні курси в Колегії св. Андрея відбуваються кожного року і з них користають багато сумківців, які на ці курси з'їжджаються з великою охотою.

На одним із своїх з'їздів СУМК оцінює такі курси і ухвалює таку резолюцію:

"З'їзд СУМК висловлює велике вдовolenня з того приводу, що Колегія св. Андрея у Вінніпегу щорічно заряджує літні курси і дає нагоду сумківцям користати з предметів українознавства і провідництва, і цим закликає членство СУМК записуватись на ті курси та іншими способами їх піддержувати. Зокрема з'їзд з вдовolenням вітає думку піднесену на цім з'їзді про започаткування таких курсів зимовою порою для сумківців і молоді."

Подібні своєю програмою літні курси українознавства започаткувала Українська Школа ще рік раніше — 1946 року. Ці курси відбувалися в Інституті ім. П. Могили в Саскатуні і продовжувались кожного літа через п'ять років. Щойно, як відкрились оселі для молоді поза містом, курси впарі з літним відпочинком переносяться туди.

На курсах в Саскатуні викладались такі предмети: Історія України й літератури; граматика і мовознавство; історія українців Канади; церковний спів; народний спів, диригентура й інструментальна музика; українське мистецтво і культура, українські національні танки.

СУМК ПЛОЩА "ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ"

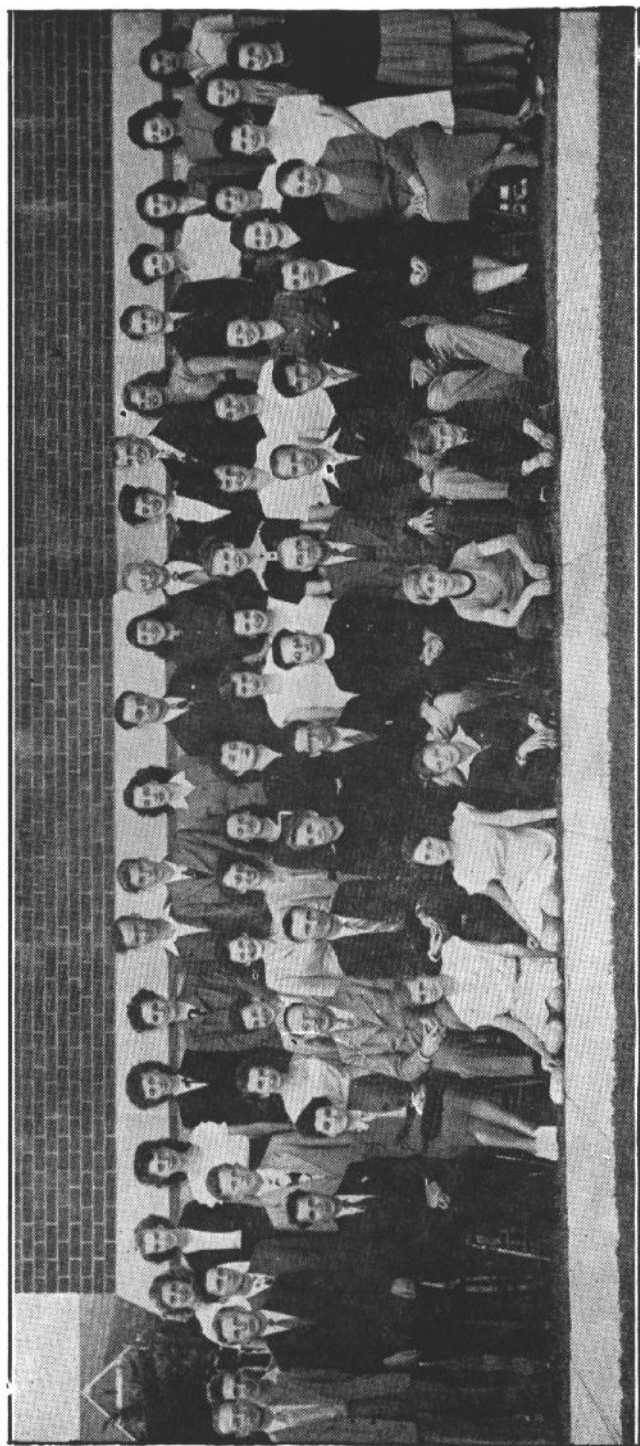
Літні оселі для молоді

У виховальній праці молоді з'являються деякі нові дорogi, які дають кращі можливості на майбутнє. Першою з цих доріг є власне літні українські курси в Колегії св. Андрея, які стають дуже популярними і на них кожного літа з'їжджається молодь з різних сторін Канади.

В 1948 році округ СУМК Кубань в Саскачевані купує спільними силами 10 акрову площу коло озера у Вакав око-

Учителі і студенти першого курсу Української Школи в Інституті П. Могили в Саскатуні літом 1946 р.

Курсанти й учителі перших літніх курсів в Колегії св. Андрія у Вінніпегу 1947 р.

лиці, яку назвали Зелений Гай. Це була перша такого роду набута площа, якій ініціативу дали сумківці. Площа мала служити для здвигів молоді, спорту, з'їздів і т. п. Але в дуже скорім часі Зелений Гай перетворюється ще й у відпочинкову літню оселю. Тут dorостаюча молодь має можливість відбувати своє таборвання, в яке включається програма курсів українознавства. Це була кількалітня мрія і молодших і старших, щоб молодь могла виїздити у відпочинкові оселі і побути серед свого оточення, дещо навчитися та витворювати в собі замилювання до гуртової праці.

З посвячення площі "Зелений Гай" у Вакав, Саск.

Купно площі повітала Генеральна Управа СУМК, складові організації СУС та Інститут П. Могили в Саскатуні. Створено спеціальну управу площі, до якої вибрано крім сумківців також членів складових організацій і Церкви. Вакавські громадяни молодші і старші положили над зорганізуванням та упорядкуванням цієї площі багато праці. На цю ціль переводились збірки на будову літніх осель, на упорядкування площі, щоб вона відповідала своїм виглядом і своїм станом до тих всіх потреб, що було намічено.

Урочисте відкриття і посвячення площі відбулось лі-

том 1949 року в липні. Рано відбулася Архиерейська Служба Божа в асисті чотирьох священників. Співав збірний хор з чотирьох поближких місцевостей: Вакав, Кадворт, Принс Алберт і Саскатун. Престол для відправи Служби Божої був уставлений і прибраний на дворі під голим небом.

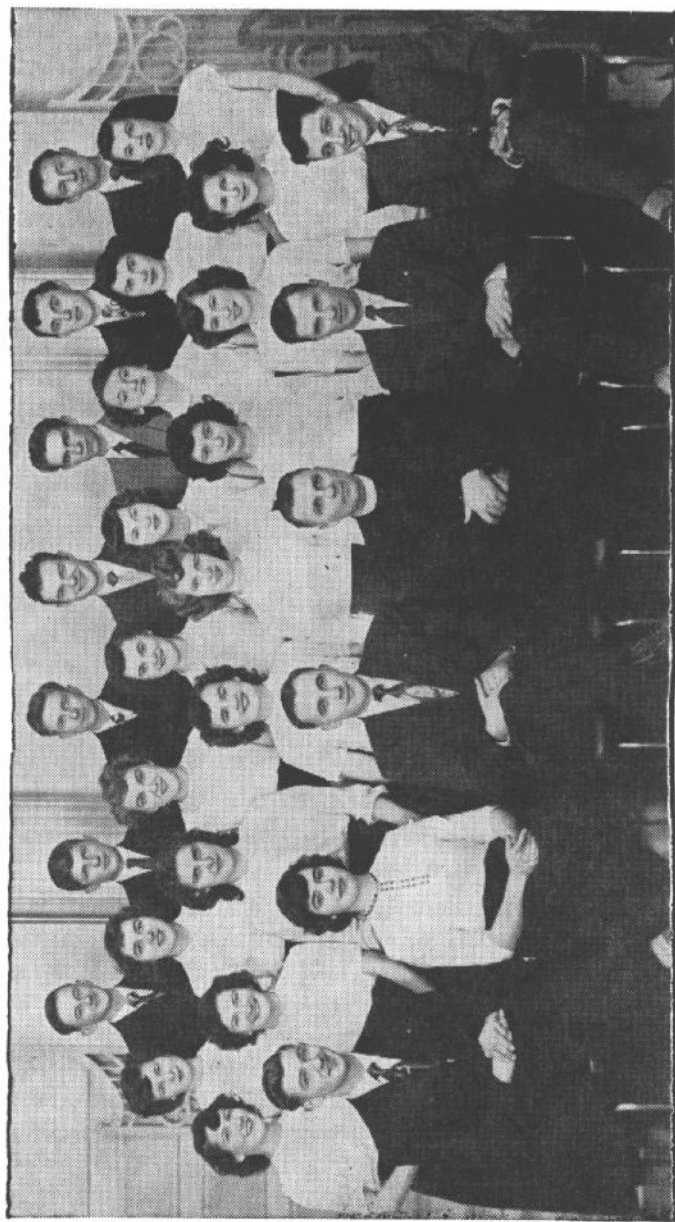
На це урочисте відкриття площі зіхалося громадянство з різних сторін — фармів і містів; на святі було по-верх 4,000 народу. Генеральну Управу СУМК з Вінніпегу репрезентував генеральний провідник П. Крилякевич, який промовляв до зібраних. Інші представники виголошували

Молодь в літній оселі "Зелений Гай".

промови: Л. Войціхіаський від Провінц. Ради СУМК на Саскачеван; проф. А. Михайленко від Союзу Українців Самостійників; М. Добровольський від Інституту П. Могили в Саскатуні; Марія Савицька від Союзу Українок Канади; І. Луцук від вакавської церковної громади; священники о. Л. Дячина і о. Т. Ковалишин та Еп. Мстислав від Української Греко-Православної Церкви в Канаді. На цім відкритті громадянство зложило поважну суму грошей, около \$2,500 на упорядкування площі, будову будинків, меблів й інше все що потрібне для дитячого таборования.

Не забрало багато часу, як в Зеленим Гаю відкрились літні оселі, таборования для доросту з програмою навчан-

Відділ СУМК у Вест Форт Виллям, Онт., 1951 року.

ПЕРШИЙ РЯД, зліва направо: Василь Мандрик, Оріся Вацк, Михайло Кибюк, о. П. Гілицький, Олексій Половник, Мир. Гельмич.
 ДРУГИЙ РЯД: Оріся Терен, Леся Палавниця, Оля Вікторівна, Анна Мандрик, Марія Половник, Анна Василь, Оріся Деренівська, Оля Гельмич.
 ТРЕТІЙ РЯД: Ширлей Запорожан, Галя Макаровська, Євдія Чура, Вероніка Кибюк, Слава Савіцька, Галя Чегоза, Марія Савич, Йосефіна Боднарчук.
 ЧЕТВЕРТИЙ РЯД: Василь Гельмич, Василь Лапозний, Лаврентій Шевчук, Дмитро Мандрик, Євген Гілицький, Йосиф Кибюк, Володимир Сакюсар.

ня. Таборовання було лише на два тижні для групи, в яких були діти від 9 до 16 років життя. Таке чергування дало нагоду більшому числу молоді побувати в оселі. В програму таборовання входили: наука української мови і письма, наука релігії, спів, спорт, наука народніх танків, плавання у воді, ловля риби та інші розривки.

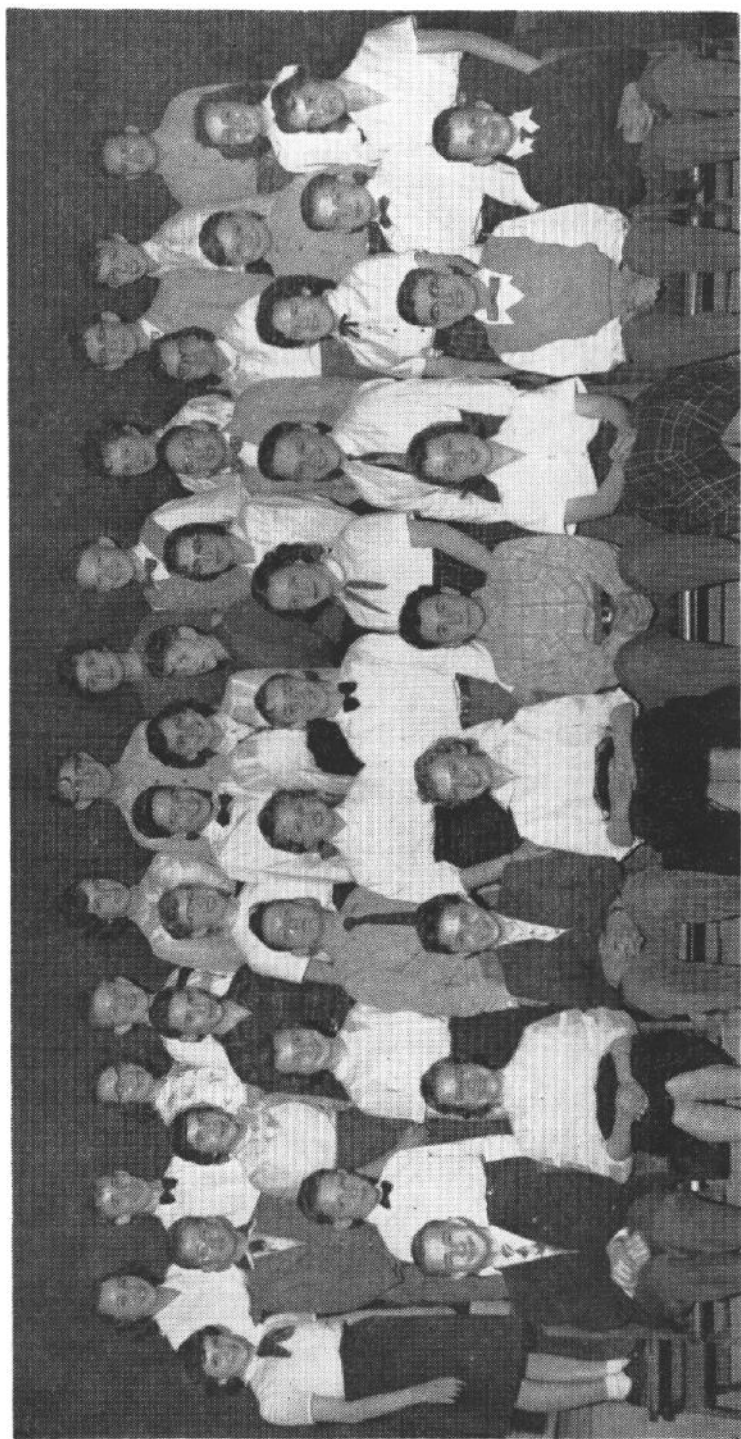
Дітьми в оселі опікувались учителі і священник. Доростаючій молоді надзвичайно подобались ці таборовання, щоправда були вони дуже короткі на науку, щоб чогось більше навчитися, але й там молодь навязувала знайомства з молоддю других околиць і витворювались дружні взаємини. Молодь приїжджала з фармів, містечків і більших містів.

Площа Зелений Гай стала величавим здобутком і засобом для виховальної праці молоді, який відповідав сучасному способу виховання.

Вслід за вакавською площею повстає в Саскачевані друга оселя "Соняшна Купіль" в околицях Канора коло озера Гуд Спирит Лейк. Організацією цієї оселі клопочеться громадянство Канори, Саск. І ця оселя відразу заповнилась доростаючою молоддю, якою опікується найбільше священник о. М. Боднарчук. Це дало змогу більшому числі молоді в Саскачевані побувати в оселях і використати літній час на науку.

В провінції Алберта також повстав рух за набуттям оселі. Тим зайнялося старше громадянство — провінційальні ексекютиви СУС, Союз Українок Канади, СУМК і Інститут св. Івана. Площу купило громадянство 1951 року в околиці коло озера Пиджон Лейк недалеко містечка Торсбі, Алта. Побудовано там павільон і йде праця над будовою будинків для оселі, яка називається "Барвінок".

В Торонті, Онт. торонтонська православна громада св. Володимира набула ферму для дитячої оселі, яка називається Київ. Є там невеличка річка, яка перепливає під ліском, яка називається тепер Дніпро. Тому, що там вже були будинки, таборовання було почато відразу і в 1955 році там вже було 40 дітей у віці до 16 років життя. Виховальна програма майже всюди однакова, помимо того, що оселі не пов'язані ще з собою і треба вірити, що з часом буде їх більше. Програма ділиться на дві головних — розривкова та виховальна.

Молодший відділ СУМК в Едмонтоні, Алта. 1954-5.
(Імена подані на стор. 199)

В Монреалі організує дитячу оселю св. Софії церковна громада під проводом Впр. о. прот. В. Слюзаря.

В провінції Манітобі такі оселі заступають курси в Колегії святого Андрея, де крім науки, молодь також користується з розривок, прогульок і відпочинку і в ній молодь не має обмеженого віку. Тут курс і побут тривають цілих шість тижнів і закінчується концертом курсантів.

І так ці літні оселі, літні курси в Колегії св. Андрея все це були нові стежки у виховальній праці молоді. Вони виростили на наших очах і їх виносило на верх само життя та його потреби. А все таки велика частина доростаючої молоді не була охоплена в організаційні рямці праці і старше громадянство шукає доріг, щоб досягнути до підростаючої молоді в різних місцевостях.

МОЛОДШІ ВІДДІЛИ СУМК

Ще в первісних початках оснування СУМК статут дає напрям, щоб створити дві групи молоді — молодші від 12 до 16 років життя і друга група від 17 вгору. Такого поділу в первісних початках не завважається так яскраво, хоч він і був. Тим більше, що для молодших відділів СУМК не було окремої програми праці, а всі підпорядковувались одній програмі і для всіх однаково висилала Генеральна Управа свої обіжники.

Потреба мати окремі відділи молодших СУМК показали дуже важними і konieczними по війні, коли старшої молоді стало менше, а менші не чулися свободними в товаристві старших і чекали доки виростуть. Тим часом життя вело їх іншими дорогами й вони губились для своєї організації. Та щоб доростаючу молодь зорганізувати, їй треба дати постійну безперервну поміч в роботі, треба дати

Імена до світлин на стор. 198.

Перший ряд, зліва направо: Василь Чарнецький, Ліда Байрак, Володимир Савчук, Петруся Пронюк, Іван Верхолин, Леся Гумenna, Лаврін Мисак, Бразя Винишчук.

Другий ряд: Никола Кузяк, Катерина Квітська, Левко Ковалик, Миросла Велещук, Василь Васильчук, Маруся Оробко, Роман Тамочко, Еллінон Сташишин, Михайло Тодорук, Мар'янна Руснак.

Третій ряд: Леся Побран, Орест Кругляк, Оленка Верхолин, Петро Фігола, Клавдія Рипка, Кені Грекол, Савелія Голубицька, Євген Фещук, Леся Ковалишин, Гері Чорнел, Катерина Руснак, Тимко Костів, Галя Кузяк.

Четвертий ряд: Єлисавета Шевчук, Георгій Васильчук, Леся Стринатка, Олег Кругляк, Вівіан Побран, Адолько Пологий, Дженет Стечишин, Ярослав Ласійчук, Маріяна Корпан, Лері Мудрий, Галя Капасаєвич, Денис Сташишин.

провід, окрему програму діяльності, яка відповідала б їх віковій та зацікавленню. Цією справою багато цікавився Союз Українок Канади.

Про створення дитячих гуртків Союз Українок Канади писав у своїх обіжниках ще в 1948 році. Порозумівшись в цій справі з центральними організаціями СУС і СУМК було рішено, щоб таку працю вести в порозумінню з Радою Української Школи, яка тоді знаходилась в Саскатуні. Рішено було також, щоб виготовленням програми для дитячих гуртків займалася Рада Української Школи, організуванням дитячих гуртків і наукою в них займуться відділи Союзу Українок Канади на місцях. Плян був добрий і давав можливості. В деяких місцевостях вже навіть були зорганізовані такі гуртки, однак програми не було. На цю тему промовляла на з'їздах в Едмонтоні і Саскатуні тодішня голова Союзу Українок Канади Ольга Войценко.

Конкретна праця над зорганізуванням відділів молодших СУМК почалась, тоді, коли на конференції СУС і його складових організацій, яка відбулась в Саскатуні, Саск. 1953 року припоручено Централі Союзу Українок Канади зайнятися виготовленням програми для молодших відділів СУМК в порозумінню з Генеральною Управою СУМК. Союз Українок Канади опрацював програму і вже на з'їзді в 1954 році вона була прийнята головним з'їздом, який відбувся в Саскатуні, Саск., в липні. Опрацюванням програми займалися: Ольга Войценко, голова Союзу Українок Канади, Н. Когуська, секретарка і Марія Білоус, освітня референтка Союзу Українок.

По з'їзді в Саскатуні восени 1954 року Союз Українок Канади поручує своїм відділам на місцях зайнятися організуванням молодших відділів СУМК. Для догляду і ведення роботи жіночі товариства назначають відповідальних інструкторок. В цій праці жіночі товариства користуються вже деяким досвідом, бо поки вийшла та програма, то в деяких жіночих товариствах така праця вже велася, як в Едмонтоні, де цією справою клопоталась Софія Васишин, А. Мисак, Фіголь і інші, в Саскатуні Йоганна Михайленко і Марія Ткачук.

Проект програми молодших відділів СУМК, що його опрацювала Централь Союзу Українок Канади у Вінніпегу за співпрацею провінціальних ексекутив показався дуже практичним. З переходом централі Союзу Українок Канади

до Едмонтону, ексекютива розробляє плян ширше і видає інструкції для інструкторок на місцях. Над цим багато працювала культурно-освітня референтка Союзу Анна Підручна. Принято дуже гарні форми відкриття зборів з прапорами й інше. Між іншими проектами виховальної роботи є так звана "Подорож по Україні". Ці лекції веде в едмонтонському відділі Ольга Лукомська й їх Централь Союзу Українок Канади розсилає своїм інструкторкам разом з іншими матеріалами.

Хлопці молодшого відділу СУМК в Едмонтоні при праці різьбарства з своїм інструктором п. В. Горбаєм.

Отже опіка Союзу Українок Канади і виконавча робота на місцях, яку ведуть відділи Союзу відкрила ще одну дорогу можливості виховальної праці молодшої молоді на місцях.

В ПЕРЕДОДНЯХ ЮВІЛЕЙНОГО РОКУ СУМК

На бенкеті СУМК під час з'їзду складових організацій СУС у Вінніпегу в 1954 році о. С. В. Савчук сказав:

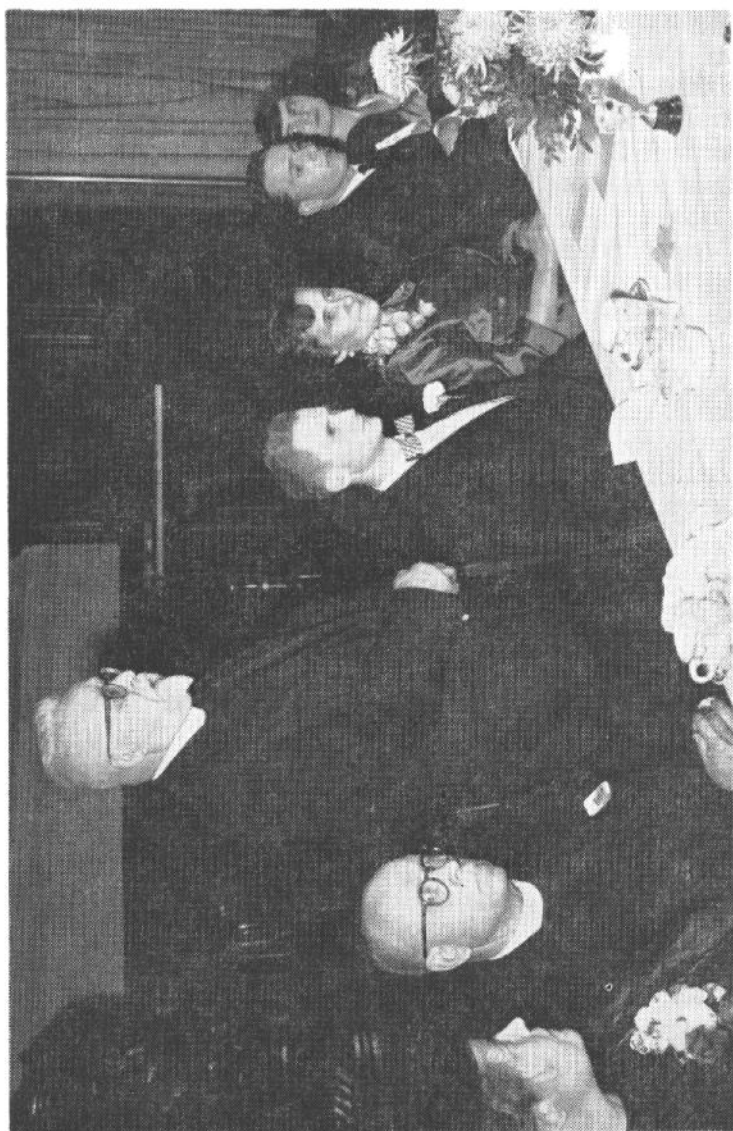
“Рік 1954 став роком відновлення сумківської активності”.

Генеральна Управа СУМК, по з'їзді в 1952 році, була перенесена до Саскатуну. Генеральним провідником був вибраний Никола Лабюк, який також займає позицію ректора Інституту П. Могили. Канцелярію СУМК приміщено в Інституті П. Могили. Центральну Екзекутиву СУС також перенесено до Саскатуну, якої головою став Юліан Стечишин.

І так згідно з планами Генеральної Управи СУМК в Саскатуні та ініціативою провінційальних управ почалась по провінціях праця над активізацією відділів. В Саскачевані провінційальна управа СУМК клопочеться площею та її повним устаткуванням для потреб оселі. Члени Центральної Екзекутиви СУС і Генеральної Управи СУМК започаткували об'їздки з відчитами в Саскачевані та конференції в більших осередках, у різних провінціях. Такі конференції багато помагали тим, що давали образ ситуації і покликували до праці провідних осіб. В східній Канаді об'їздить з відчитами місцевості та відділи організатор Мошинський і також відбуваються конференції і наради в організаційних справах. В Алберті провінційальна управа клопочеться літньою оселею коло озера Пиджон Лейк. В Манітобі і Саскачевані об'їздить відділи та місцевості тимчасовий організатор В. Пилипів та організує тут то там нові відділи.

Найбільш помітна праця у останніх двох роках велась у Манітобі. Її виконувала провінційальна управа СУМК, як на місці так і в терені. Найперше провінційальна управа СУМК в Манітобі, з осідком у Вінніпегу, звернула увагу на те, щоб заактивізувати відділи в Манітобі. Через цілий літній сезон, як тільки скінчилась наука в університеті, Орест Горчинський працював як організатор СУМК на терені Манітоби і в інших провінціях. А на слідуєчий сезон члени провінційальної управи виїжджають неділями в різні місцевості і в

одних організують нові відділи, в інших відновляють працю. В програму такої праці входить організування День Молоді з виступами і промовами та нарадами. Такі об'їздки робили: Орест Горчинський, Соня Горчинська, Анна Фігус, П. Крип'якевич, Доця Гаврисшин. Під управою В. Сарчука було приготовлено представлення "Марко Спотикайло", і з тим представленням сумківці виїжджали до інших місцево-

ВПреоєв. Митр. Іларіон промовляє на бенкеті СУМК під час з'їзду у Вінніпегу 1954 року.

стей в Манітобі. Провід в праці всюди дає Василь Сарчук, який безперервно працює серед молоді сам і інших захочує.

Друга дуже важна ділянка праці, яку бере на себе провінційальна управа СУМК в Манітобі, то сторінка СУМК в "Українським Голосі". Створено редакційний комітет сторінки в 1954 році, до якого увійшли: Орест Горчинський — редактор, а співредакторами: Анатоль Стратійчук, Анна Фігус, Єлисавета Олійник і Петро Калішук. Спочатку журналістична праця йде під заголовком "Сумківські справи" і займає лише частину сторінки. Але в скорім часі бачимо вже цілу сторінку з назвою "Сторінка СУМК". Це перший раз в Історії СУМК, що організація має свою цілу сторінку і сама постачає матеріяли, сама редагує її. Сторінка СУМК показалаь дуже цікавою, бо редакційний комітет дає інтересні статті на різні теми: культурно-виховальні, організаційні, історичні, мовні, літературні. Цілий напрям сторінки молодечо-бадьорий, життєрадісний і свіжий.

Відгук на появу сторінки СУМК був дуже гарний, прим. відділ СУМК у Вегревил, Алта., улаштовує імпрезу в користь сторінки і висловлює свою радість з її якості. На редакційний фонд сторінки складають жертви і старші громадяни, як пані Кернац (членка відділу Союзу Українок Канади) у Вінніпегу подарувала \$50.00. Це давало також моральну поміч редакційному комітетові розвивати свою працю в цім напрямі.

Провінційальна управа видає 1954 року два дуже гарних "метелики" — неперіодичне видання "Сумківський Промінь" за місяці жовтень і листопад.

Ще одну дуже замітну працю започаткувала провінційальна управа СУМК у Вінніпегу — зимові вечірні курси провідництва, на які учащали студенти з університету і учительського семінаря (Нормал) у Вінніпегу. На ці курси учащало 31 студенти, українські хлопці і дівчата. На курсах викладались слідуєчі предмети: українська мова, історія і географія України, драма, спів, хор, релігія, народні танки, історія українців Канади, історію Української Греко-Православної Церкви в Канаді, історія наших інституцій і видавництва, історія наших організацій, загальний поступ українців в Канаді, ідеології СУС, статут СУМК, прикмети доброго провідника СУМК, організування відділів і округів СУМК, проблеми організатора СУМК, програма діяльности СУМК, збори, контести, біжучі проекти, при-

готовлення концертів та День Молоді, окружний з'їзд, ведення недільної школи, ведення української школи. На курсах викладали: д-р Ю. Мулик-Луцик, Петро Калішук, В. І. Сарчук, о. прот. В. Кудрик, Володимир Богонос, о. М. Юрківський, Володимир Гривінський, Марія Гаврилюк, о. д-р С. В. Савчук, І. Г. Сирник, Н. Когуська, І. Р. Соломон, Анна Фігус, П. Крип'якевич, Орест Горчинський. Ці курси відбулись за поміччю всіх складових організацій СУС, але за ініціативою провінціальної управи СУМК на Манітобу. Курс закінчився бенкетом, який відбувся в Ст. Чарлс готелі 5 березня 1956 року і на якому головним промовцем був Н. Мандзюк, голова провінціальної екзекутиви ТУС на Манітобу. З нагоди цих зимових курсів видано брошурку "Памятка перших зимових вечірних курсів провідництва".

Старанням провінціальної управи СУМК відбулись також курси провідництва під час літніх курсів в Колерії св. Андрея в 1955 році.

І дійсно роки 1955-56 стають роками активної праці

**Редакційний комітет Сторінки СУМК в "Українським
Голосі" 1954-55-56.**

Зліва направо: Євгенівна Олійник, Анатоль Стратійчук, Орест Горчинський і Анна Фігус.

СУМК по цілій Канаді. Генеральна Управа СУМК під проводом Н. Лабюка запланувала видання Ювілейної Книжки СУМК і в цій справі повела всю підготовчу роботу з метою, щоб історія СУМК була видана вже на ювілейний з'їзд. Вслід за тим Генеральна Управа опрацьовує і видає програму святкування 25-річчя СУМК на місцях. Ці святкування відбуваються формою окружних з'їздів з повною програмою, в яку входять: Богослуження, вправи, спорт, пописи в контекстах красномовства, коронації окружних королів, концерти і промови провідників. На ці з'їзди по більшій часті виїжджає генеральний провідник Н. Лабюк, члени Генеральної Управи СУМК та члени Центральної Екзекутиви СУС. Деякі відділи окремо улаштовують з нагоди ювілейного року святочне підприємство.

Вслід за окружними святочними з'їздами наспіває головний ювілейний з'їзд СУМК, який заплановано відбутися у Вінніпегу 1, 2 і 3 липня 1956 року.

**

І так за останніх чотири роки Генеральна Управа СУМК в Саскатуні, надавала керму організації так само як і попередні генеральні управи, які знаходились в інших місцевостях і в різних часах. Генеральна Управа, де б вона не знаходилась, вона становила мозок і серце організації. Люди, які брали на себе обов'язки проводу молоді, були свідомі своєї великої відповідальності за долю цієї організації в майбутньому. Цю відповідальність вони несли в різних часах і в різних умовах. Вони були чуйні на хід життя, події та ситуації і серед бурхливих днів піднесення чи й занепаду вони з рівновагою рішучою рукою та ласкавою батьківською опікою кермували ходом життя і праці СУМК.

Українська молодь в організації СУМК через цілих 25 років проходила блискучо своєю дорогою. Скільки величавих подій створила вона своїми виступами, здвигами, своїми формами громадського життя, скільки вичарувала вона краси своїми піснями, танками, вправами. В ній виховувались найкращі горожани Канади і найкращі члени свого народу.

Організація СУМК створила чудову історію своєю молодечою енергією, своєю вірою, своїми переконаннями і своєю ідеологією і записала вже себе в історію культурного розвитку життя українців в Канаді. Вона переживала і важкі труднощі на дорозі своєї ідейної праці, але поборю-

вала їх з усміхом на устах, з любов'ю до праці, до поступу і прямувала та прямує невпинно вперед.

Приходять нові кадри, доростають молоді сили і стають на місце тих, що пережили вік ранньої молодости. Ці молоді кадри вже в дорозі, вже лунають поетичні поклики одного з провідників молоді, Ів. Данильчука:

“Та встає завзята молодь,
Чоло буйно підніма,
Працю молодь вже підносить,
Віщий клич уже луна.”

ГЕНЕРАЛЬНІ ПРОВІДНИКИ СУМК ЗА МИНУЛИХ 25 РОКІВ

Впр. о. д-р Семен В. Савчук: голова Президії Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Був питомцем Інституту П. Могили в Саскатуні і діяльним членом студентського кружка "Каменярі". Провідник в громадським життю і визначний церковний діяч в Канаді. Військовий капелян під час другої світової війни. Ініціатор і голова дирекції Колегії св. Андрея у Вінніпегу. Був першим генеральним провідником СУМК в р.р. 1931-32-33, а опісля довголітнім капеляном.

Д-р Павло Гуцуляк: був питомцем Інституту ім. М. Грушевського в Едмонтоні. По професії дентист. Цікавився організаційним рухом молоді. Член Союзу Українців Самостійників. Живе тепер в Торонті, Онт. Генеральним провідником СУМК був 1934 року.

Д-р Іван Верхомин — лікар по професії. Був питомцем Інституту М. Грушевського в Едмонтоні, членом студентського кружка Адама Коцка і пізніше один з директорів того ж Інституту. Активний член СУС. Був членом Консисторії УГПЦ в Канаді. Живе в Едмонтоні. Генеральним провідником СУМК був 1935 року.

Іван Дікур — адвокат по професії, визначний політичний діяч, тепер посол у федеральнім парламенті. Був членом канадійської делегації в Об'єднаних Націях. Годовно завдяки його старанням відкрито український відділ при міжнародній службі Сі-Бі-Сі. Активний член СУС. Стало замешкує в Вегревил, Алта. Генеральним провідником СУМК був 1936 року.

Іван Данильчук: поет, учитель по фаху. Був питомцем Інституту П. Могили, а опісля заступником ректора. Був секретарем Центральної Екзекутиви СУС. Писав поетичні твори, які друкувалися в "Українським Голосі", видав збірку поезій "Світає день". Був співредактором журналу "Юкрейнієн Ревю", який виходив в англійській мові. Помер в розквіті літ 1942 року. Генеральним провідником СУМК був 1937 року.

Ілля Киріак, письменник, автор славетної повісти "Сини Землі" в трьох томах та інших праць, які поміщувалися в

“Українським Голосі”. Член дирекції Інституту св. Івана в Едмонтоні і довголітній секретар Центральної Екзекутиви СУС. Був нагороджений грамотою УВАН за літературну працю та відзначений грамотою СУС. Замешкував стало в Едмонтоні. Помер несподівано 1955 р. Генеральним провідником був 1938-39 р.

Іван П. Горчинський: визначний педагог, тепер інспектор шкіл в Саскачевані, замешкує в Кемсак, Саск. Був питомцем, а опісля ректором Інституту П. Могили в Саскатуні. Генеральним провідником СУМК був 1940 р.

Володимир Мисак: родом з Поничай, Саск. Був питомцем Інституту П. Могили в Саскатуні. Тепер замешкує в Канорі, Саск. Покінчивши університетські студії, відкрив власний бізнес. Генеральним провідником СУМК був 1941 р.

Андрій Павлик: чартерований сквантант по професії. Був питомцем Інституту П. Могили в Саскатуні, опісля ректором філії Інституту у Вінніпегу. Перший і довголітній секретар Генеральної Управи СУМК. На цій пості А. Павлик вложив багато праці у початковий розвиток СУМК. Замешкує у Вінніпегу. Генеральним провідником СУМК був 1942 і опісля знов був вибраний в 1946-47-48 роках.

Василь І. Сарчук: урядовець манітобського департаменту освіти у Вінніпегу. Був питомцем, а опісля ректором Інституту П. Могили в Саскатуні. За часів учителювання в Саскачевані і Манітобі працював цілий час з молоддю і належав до тих ідейних учителів, які помагали молоді на місцях. Режисер театральних вистав. Член дирекції Колегії св. Андрея у Вінніпегу і президії Консисторії УГПЦ. Активний член СУС. Генеральним провідником СУМК був 1943-44-45 р. Невтомно працює серед молоді.

Петро Крипакевич — веде у Вінніпегу канцелярію продажі реальностей. Бувший питомець Інституту П. Могили в Саскатуні і опісля в Вінніпегу. По професії учитель. Багато помагав у праці СУМК в часі учителювання. Довголітній організатор СУМК, який вніс багато нових проєктів. Невтомний провідник молоді. Генеральним провідником був 1949-1950-51 і половину 1952 року.

Никола Лабюк — ректор Інституту П. Могили в Саскатуні і бувший його питомець. Учитель по професії. Ювілейний рік 25-ліття СУМК застає його на становищі генерального провідника. Під його проводом і за старанням членів теперішньої Генеральної Управи СУМК виходить ця “Ювілейна Книжка”. Відбуваються ювілейні святкування по

ріжніх місцевостях в цім 1956 році і йде підготовча праця до тих святкувань та ювілейного з'їзду у Вінніпегу. На пості генерального провідника вистояв найдовше — бо від половини 1952 року по цей час.

APPENDIX

The Canadian Ukrainian Youth Association

(Soyooz Ukrahyinskoyee Molody Kahanahdy — SUMK)

In compiling the material for the anniversary edition of the story of growth and development of the Canadian Ukrainian Youth Association, the editors were more concerned with the problem of guiding the youth in its civic and cultural education within the limits of its social setting than with the presentation of the hard core of historic facts.

Organization

The Canadian Ukrainian Youth Association (SUMK) is a self-governing youth organization founded in 1931 under the constitution of the League of Ukrainian Community Centres.

It is affiliated with, and forms an integral part of, the Ukrainian Self-Reliance League of Canada. The affairs and activities of SUMK are administered by the Central Executive Committee, elected by the delegates of the locals convened at the biennial convention of the Self-Reliance League. The members of the Central Executive are: the President, the Secretary-General, the Treasurer, the Instructor, and the Chaplain. By virtue of his position, the President represents the association in the Dominion Executive of the Self-Reliance League.

The Association works closely with the Ukrainian Greek-Orthodox Church of Canada and its membership consists almost exclusively of the adherents of the Orthodox faith.

Membership

Approximately 3,000 active members, male and female, between the ages 12—25 are organized into locals. The membership is divided into Junior and Senior groups with 15 years as the variable dividing line. Each local has its own executive officers including the Chaplain and an advisory board of three members usually chosen from the parental organizations.

Purpose

1. To further youth education and to promote spiritual and physical growth of the members by means of a programme of cultural, social, spiritual and physical activities.

2. To develop good citizenship among boys and girls.

3. To develop character: self-reliance, self-respect, initiative, obedience, discipline, loyalty, and consideration for others.

4. To teach boys and girls skills useful to themselves and to the public: conducting meetings, public discussion and debates, dramatics, folk dancing, handicrafts, organized sports and leadership training in general.

5. To help the youth to develop a well rounded Christian personality and to assist them to become active members of the Church through the medium of a balanced leisure-time programme.

6. To inculcate respect, love and understanding of their Ukrainian cultural heritage.

Activities

The activities consist of an intensive programme of educational, religious, social and cultural items the extent of which includes competitive phases on a local, regional or dominion basis. Summer camps, jamborees, conferences and conventions not only help to develop good fellowship and social growth but also form the basis for the indirect training of social leaders.

The locals work in very close co-operation with the affiliated members of the Self-Reliance League and the parishes of the Ukrainian Greek-Orthodox Church of Canada.

Publications

1. Youth section in the Ukrainian Voice.

2. Pamphlets concerning ideological aims, activities, etc.

3. Programme guides for educational projects — discussions, competitive (musical, oratorical and folk-dancing) items, field days, etc.

4. Manuals for leaders.

W. J. Sarchuk.

**CENTRAL MEAT
&
GROCERY LTD.**

W. J. PEREPELUK & SONS

Flin Flon, Man.

Lynn Lake, Man.

Box 129

Box 219

Phones 3421 — 3422

Res. 3983

You Can Count on
"Speedie" from
**Dominion Cleaners
Ltd.**

Ph. 24323
11210 — 109 Ave.
EDMONTON, ALBERTA

Dr. Leo. H. Faryna

Optometrist

202 Union Building
EDMONTON, ALBERTA

COMPLIMENTS of

**Lazarowich
and Rudko**

Barristers and Solicitors

219 McLeod Bldg.
EDMONTON, ALBERTA

Dr. S. L. Yaremchuk

DENTIST

204 Union Bldg.
Office phone 26905
Res. phone 23754

EDMONTON, ALBERTA

COMPLIMENTS OF

**ACTON
AGENCIES LTD.**

Ph. 26333 Ph. 42666

10215 — 100 St.

EDMONTON, ALBERTA

Owners and Operators

J. M. Repka — D. Pronuik

— We specialize in Real
Estate only —

Dr. M. H. Boykowich

D.D.S., D.D.C.

DENTAL SURGEON

403 Canada Bldg.

Phones: Office 4774 Res. 91669
Evenings by appointment
SASKATOON, SASK.

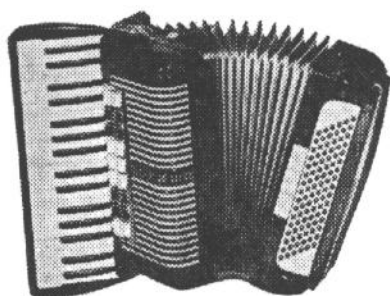
Drink

W 354

IT'S BEST

ЗА ВСІМИ МОДЕЛЯМИ
HONER АКОРДІОНІВ

зайдіть або напишіть до:

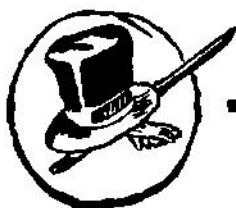
PAUL'S MUSIC & BOOK SUPPLY

306 — 20 Str. W. — Saskatoon, Sask.

Ми маємо на складі повний вибір усіх музичних
інструментів, музичних приборів і пластинок.

Катальог висилаємо на замовлення.

Інструменти висилаємо оплачені до всіх частин Канади.

Compliments of

TOP HAT

CLEANERS LTD.

10802 Whyte Avenue

EDMONTON ALBERTA

SPOTLESS DRY CLEANERS

1511 — 20th Street West
near St. Paul's Hospital)

SASKATOON, SASK.

Phone **29811** Phone

Cleaners — Dyers — Tailors
Storage on Out of Season
Garments

**Modern Storage Vault.
On Premises**

- 4 Hour Service
- We Pick-Up and Deliver

*BEST WISHES
from*

McCool & Prociuk

Barristers, Solicitors, Notaries

**C. W. McCool, B.A., Q.C.
A. W. Prociuk, B.A., LL.B.**

806 Canada Building

Phones 6118 — 6119
SASKATOON, SASK.

STARLITE BOTTLERS LTD.

Manufacturers of Superior
Carbonated Beverages

DIDYK & MOLUK

GENERAL STORE

Sandy Lake, Man.

Sandy Lake Consumer's Co-op

- Dry Goods
- Hardware
- Groceries
- Petroleum

W. A. Borys, Manager

УВАГА! УВАГА!

Книжка "Українські Національні
Танки, Музика і Стрій", видання
В. Авраменка. Знаменита річ
для учителів і інструкторів укра-
їнських танків. Книжка 80 сто-
рів з ілюстраціями, поясненнями
та нотами.

Ціна з пересилкою \$2.00

П. Колтуцький.
СЕНДІ ЛЕЙК, МАН.

Д-р М. Потоцький **M.D., L.M.C.C.,**

ЛІКАР, ОПЕРАТОР, АКУШЕР

Dr. M. POTOSKI
Franklin Block

Телефон 416

D a u p h i n, M a n.

**СОЛОМОН,
БАРИЛЮК
КАРАСЕВИЧ І
ДЖИНДЖЕРА**

**Адвокати, Повновласники
і Нотарі**

Перепроводжують судові
справи — карні, цивільні,
спадкові, позичкові
і інтабуляційні.

**SOLOMON, BARYLUK,
KARASEVICH & GINGERA**

**711 McIntyre Block,
WINNIPEG, MAN.**

Phone 93-8507

**2 WAY — A HOLIDAY TREAT
STRAIGHT OR MIXED**

**Д-р І. ВЕРХОМИН
Д-р Н. Д. ГОЛУБИЦЬКИЙ
ЛІКАРІ І ОПЕРАТОРИ
Х-РЕЙ І ФІЗІО-ТЕРАПІЯ**

Dr. J. Verchomin

Тел. дому 25884

Dr. N. D. Holubitsky

Тел. дому 84488

UNION BLDG.

10023-102 Ave., Edmonton, Alta.

Тел. офісу 24543

**УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
в Едмонтоні, Алберта
ВЕЛИКИЙ СКЛАД**

грамофонів, в різних мовах рекордів,
музичні інструменти, книжки,
канва, цитки, стінні календарі,
образи і співаники.

ШЛЕМО БЕЗПЛАТНО КАТАЛОГИ:
рекордів, книжок, стінних
календарів.

UKRAINIAN BOOK STORE

10348 — 101 Street

EDMONTON, ALTA., CANADA

Phone 20786 Res. phone 75823

If you are looking for a bargain
on houses, business and farm
lands consult:

FERBEY AGENCY

(M. S. Ferbey, Proprietor)

10604 — 97th Street

EDMONTON, ALBERTA

**Lansdowne Meat
& Grocery**

8307 — 99 Str.

Phone Meat 38152

Phone Groceries 32363

St. Cybak

D. Korpan

EDMONTON, ALBERTA

СУМКІВЦІ!

СТАВАЙТЕ ЧЛЕНАМИ ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ,
НАЙБІЛЬШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ АСЕКУРАЦІЙНОЇ
УСТАНОВИ В КАНАДІ.

Широкий вибір асекураційних плянів:

- Whole Life
- 20 Payment Life
- 30 Payment Life
- Life at 65
- 20 Year Endowment
- Endowment at 65
- Term Insurance

Додаткові бенефіси:

- Double Indemnity
- Total Disability
- Sickness Benefits

Вдавайтеся до відділу Взаємної Помочі у своїй місцевості,
або пишть до головної канцелярії на адресу:

Ukrainian Fraternal Society of Canada

Box 3512,

Winnipeg 4, Manitoba

НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ СУМКІВЦЯМ

з нагоди 25-літнього ювілею їхньої славної організації СУМК, першої організації української молоді в Канаді.

- **“Український Голос”**, що завжди відкривав свої сторінки для справ нашої молоді, бажає організації СУМК світлого розвитку в її корисній праці та широко вітає Сумківців у рядах своїх читачів.
- **З друкарськими потребами** вдавайтеся до друкарні “Українського Голосу”. Друкуємо: весільні запрошення, бізнесові наголовні листи, базарові білети, ленти, афіші, листівки, коверти й виконуємо всяку іншу друкарську працю в українській та в англійській мовах.
- **Користайтеся з книгарні** “Українського Голосу”. Маємо найкращий вибір книжок. Каталог безплатно.
- **“Заспіваймо собі”**. На з'їзди, фестини, прогульки і сходини замовляйте аркуші народних пісень для гуртового співу.

Ukrainian Voice

P.O. Box 3626 Sta. B.,

Winnipeg 4, Man.

З М І С Т

	Стор.
Нас поклик до праці взиває	5
Слово від Генерального Управи СУМК	7
Слово до молоді — о. д-р С. В. Савчук	10
Слово від старших з нагоди ювілею СУМК — Юліян Стечишин	13
Передмова	15

I

ПЕРШІ КРОКИ МОЛОДІ В НАРОДНІЙ РОБОТІ	17
Перед заснуванням СУМК	17
Інститут ім. Петра Могили для молоді	19
Студентський кружок Каменярі	21
Організація Союзу Українців Самостійників в Канаді	31
Студентська організація підносить питання молоді поза Інститутом	36
Непередбачені події	38
Перша організація української молоді в Канаді	42
Орли й Орлята	42
Перший організатор молоді	45
Перша офіційна участь молоді в народнім з'їзді ..	48
Поборювання труднощів і перешкод	51
Перший самостійний здвиг молоді	54
Другий організатор молоді	59
Плодовитий рік праці і постулу	62
Наступ комуністів та їх поразка	62
СУМК для "Українського Голосу"	66
Джемборі-з'їзди	69
Популярність українських танків серед молоді	73
Василь Авраменко, творець народніх танків	73
СУМК стає на тривких основах	75
Нові додатки в статуті СУМК	75

II

ФОРМИ І ТРАДИЦІЇ СУМК	79
Клич СУМК	80
Сумківський Гимн	81
Приречення	82
Прапори	82
Однострій	83
Відзнака СУМК	83
Сумківська праця по відділах	83
Журнал "Сумківський Голос"	87

	Стор.
Календарик СУМК	95
Сумківський відділ в Календарі "Українського Го- лосу"	95
Дар "Українського Голосу" для СУМК	96
Ювілей 25-ліття "Українського Голосу"	97
СУМК у двох великих народніх з'їздах	98
Успіхи в контестах красномовства	98
Праця учителів в організації СУМК	107
Подорож трьох учителів сумківців по Канаді і ЗДА	107
Новий організатор СУМК	108
Новий плян поширення праці	108
Контест і вибір королеви	111
Зв'язки СУМК з організаціями поза Канадою	116
Програма СУМК на радіо в Едмонтоні	122
Розквіт громадської праці СУМК	129
Перший курс сумківських інструкторів	131
Перші літні курси українознавства	131
Карнавал СУМК в Сенді Лейк, Ман.	134
Перший з'їзд СУМК в східній Канаді	136
Урочисте посвячення прапорів	136
Нездорові прояви	141
СУМК на сторожі прав українського народу	148
Вол. Кедровський почесним провідником СУМК	148

III

СУМКІВЦІ У ВОЄННИХ ЗУСИЛЛЯХ КАНАДИ	155
Наслідки праці сумківців за морем	162
Богдан Панчук головою СУКВ	162
За роки війни	168
Свято українських піонерів	168
Втрата одного з провідників молоді	168
Організація СУМК по війні	176
Відношення СУМК до новоприбулих	188
Літні курси в Колегії св. Андрея у Вінніпегу і Інсти- туті П. Могили в Саскатуні	190
Організування літніх дитячих осель	190
СУМК площа "Зелений Гай"	191
Молодші відділи СУМК	199
В передоднях ювілейного року СУМК	202
Генеральні провідники СУМК за минулих 25 років	209
Appendix	213
The Canadian Ukrainian Youth Association	213
Organization	213
Membership	213
Purpose	214
Activities	214
Publications	214

